

**МІНІСТЕРСТВО ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ
АКАДЕМІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПЕНІТЕНЦІАРНОЇ СЛУЖБИ
КАФЕДРА КРИМІНАЛЬНОГО, КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОГО ПРАВА
ТА КРИМІНОЛОГІЇ**

ПОГОДЖЕНО:

Завідувач кафедри,
доктор юридичних наук
Тагієв С.Р.

« ____ » _____ 2019 р.

**СИЛАБУС
навчального курсу «Кримінальне право»
спеціальність 053 «Психологія»
форма навчання: денна**

РОЗРОБНИК:

доцент кафедри,
кандидат юридичних наук

Звенигородський О.М. _____

ЗАТВЕРДЖЕНО:

на засіданні кафедри кримінального,
кримінально-виконавчого права та
кримінології

Протокол № __ від « __ » _____ 2019 р.

Кредити та
кількість годин: 4 кредитів ECTS; 120 годин: 30 лекційних, 30
семінарських та 60 самостійної роботи.

Анотація курсу

Кримінальне право – це одна з галузей права України, яка є сукупністю юридичних норм, встановлених державою і санкціонованих її примусовою силою, що виникають із факту вчинення злочину.

Кримінальне право як сукупність правових норм встановлює:

- які порушення закону визнаються злочинами;
- які види покарання призначаються за їх учинення;
- що є підставою кримінальної відповідальності;
- умови, підстави та порядок призначення покарання;
- умови, підстави та порядок звільнення від покарання.

Особливістю кримінального права як галузі права є:

- кримінально-правові норми приймаються тільки Верховною Радою України;
- тільки кримінальне законодавство визначає, які правопорушення визнаються злочином та які покарання призначаються за їх учинення;
- тільки кримінальний закон визначає види та міру покарання за злочин.

Предметом регулювання кримінального права виступають суспільні відносини (кримінально-правові відносини), які виникають унаслідок вчинення злочину. Ці відносини виникають з моменту порушення особою норм кримінального закону, в зв'язку з чим відповідна особа повинна понести кримінальне покарання.

Міждисциплінарні зв'язки: Кримінальне право як складова національного законодавства перебуває в нерозривному зв'язку з іншими галузями права: конституційним, кримінально-процесуальним, адміністративним, міжнародним тощо.

У першу чергу кримінальне право пов'язане з **конституційним правом**, норми якого закріплені в Конституції України. У ст. 8 Конституції України зазначено, що Конституція України має найвищу юридичну силу. Законодавство України про кримінальну відповідальність ґрунтується на Конституції України (ч. 1 ст. 3 КК України). Ряд положень, закріплених у Конституції, безпосередньо стосується кримінального права. Конституційним є положення про те, що «особа вважається невинуватою у вчиненні злочину і не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вину не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду» (ст. 62 Конституції України).

Конституція закріплює положення про те, що закони та інші нормативно-правові акти не мають зворотної дії в часі, крім випадків, коли вони пом'якшують або скасовують відповідальність особи. Ніхто не може відповідати за діяння, які на час їх вчинення не визнавалися законом як правопорушення (ст. 58 Конституції). У ч. 3 ст. 2 КК закріплений принцип, відповідно до якого ніхто не може бути двічі притягнутий до кримінальної відповідальності за той самий злочин більше одного разу. Цей принцип базується на положеннях ст. 61 Конституції України. Важливим для застосування норм кримінального права є конституційне положення, що міститься у ст. 68 Конституції України: «Кожен зобов'язаний неухильно додержуватися Конституції України та законів України, не посягати на права і свободи, честь і гідність інших людей. Незнання законів не звільняє від юридичної відповідальності».

Кримінальне право нерозривно пов'язане з **міжнародним правом**. Частина 5 ст. 3 КК України визначає, що закони України про кримінальну відповідальність повинні відповідати положенням чинних міжнародних договорів, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України. У ст. 9 Конституції України вказується, що чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України. Основу зв'язку кримінального і міжнародного права становлять загальні норми та положення міжнародного права, що містяться чи прямо впливають із міжнародних договорів, конвенцій, інших міжнародних угод. Це норми, пов'язані з регулюванням дії закону в просторі, його поширенням на іноземних громадян, осіб без громадянства, які вчинили злочин, щодо видачі злочинців; це положення щодо відповідальності осіб, які користуються дипломатичною недоторканністю.

Дуже тісно між собою співвідносяться кримінальне (матеріальне) право і **кримінально-процесуальне право**. Основне призначення норм кримінально-процесуального права полягає у сприянні забезпеченню реалізації норм кримінального права. Кримінально-процесуальне право регламентує порядок початку, розслідування і розгляду кримінальних проваджень щодо вчинених злочинів. Воно також регламентує порядок приведення у виконання вироків та інших рішень судів за кримінальними провадженнями. Кримінальне право обумовлює багато норм і інститутів кримінально-процесуального права. Відсутність кримінально-процесуального права позбавило б кримінальне право процесуальної форми, що призвело б, у свою чергу, до беззаконня.

Тісний зв'язок кримінального права з **адміністративним правом** проявляється у використанні ним положень адміністративного права для побудови деяких своїх норм та інститутів. Адміністративне право, передбачаючи відповідальність за різні правопорушення, також виконує охоронну функцію – захищає правопорядок від адміністративних правопорушень. Однак кримінальне право охороняє правопорядок від найбільш небезпечних посягань – злочинів. Саме ступінь суспільної небезпеки відрізняє адміністративні правопорушення від злочинів.

Зв'язок кримінального та **кримінально-виконавчого права** полягає в тому, що останнє базується на відповідних нормах та інститутах кримінального права, яке визначає підстави, межі, загальні засади призначення покарання. Кримінально-виконавче право регулює порядок та умови виконання і відбування покарань, визначає засоби виправлення засуджених, охорони їхніх прав і законних інтересів, надання засудженим допомоги в соціальній адаптації.

Кримінальне право пов'язане з **кримінологією**. Кримінологія вивчає злочинність як соціальне явище, з'ясовує причини, умови і динаміку злочинності в цілому та її окремих видів. Кримінологія розробляє заходи запобігання вчиненню злочинів, визнає, які діяння стають суспільно небезпечними, а які, в свою чергу, втрачають суспільну небезпечність.

Кримінальне право також пов'язане з **криміналістикою**. Криміналістика – це наука про спеціальні прийоми, методи і методики збирання, виявлення, фіксації і

РОЗДІЛ 1. Поняття, завдання та система кримінального права України. Кримінальний кодекс та інші джерела кримінального права України										
1.	ТЕМА 1. Поняття, завдання та система кримінального права України. Принципи кримінального права України	2	2							
2.	ТЕМА 2. Кримінальний кодекс та інші джерела кримінального права України. Чинність закону про кримінальну відповідальність у часі і просторі	4		2		2				
	Всього за розділ 1	6	2	2		2				
РОЗДІЛ 2. Поняття злочину. Класифікація злочинів										
1.	ТЕМА 3. Злочин і його види	4	2			2				
	Всього за розділ 2	4	2			2				
РОЗДІЛ 3. Склад злочину										
1.	ТЕМА 4. Склад злочину	4	2			2				
2.	ТЕМА 5. Об'єкт і предмет злочину	2				2				
3.	ТЕМА 6. Об'єктивна сторона складу злочину	2				2				
4.	ТЕМА 7. Суб'єкт злочину	2				2				
5.	ТЕМА 8. Суб'єктивна сторона складу	2				2				

	злочину										
	Всього за розділ 3	12				8					
РОЗДІЛ 4. Стадії вчинення злочину											
1.	ТЕМА 9. Стадії вчинення злочину	2	2								
	Всього за розділ 4	2	2								
РОЗДІЛ 5. Співучасть у злочині											
1.	ТЕМА 10. Співучасть у злочині	2	2								
	Всього за розділ 5	2	2								
РОЗДІЛ 6. Множинність злочинів											
1.	ТЕМА 11. Множинність злочинів	4	2			2					
	Всього за розділ 6	4	2			2					
РОЗДІЛ 7. Обставини, що виключають злочинність діяння											
1.	ТЕМА 12. Обставини, що виключають злочинність діяння	2	2			2					
	Всього за розділ 7	2	2			2					
РОЗДІЛ 8. Кримінальна відповідальність та її підстави. Звільнення від кримінальної відповідальності											
1.	ТЕМА 13. Кримінальна відповідальність та її підстави	4		2		2					
2.	ТЕМА 14.	4	2			2					

	Звільнення від кримінальної відповідальності										
	Всього за розділ 8	8	2	2		4					
РОЗДІЛ 9. Поняття та види покарань. Призначення покарання. Звільнення від покарання та його відбування											
1.	ТЕМА 15. Покарання та його види	4	2			2					
2.	ТЕМА 16. Призначення покарання	4	2			2					
3.	ТЕМА 17. Звільнення від покарання та його відбування	4		2		2					
	Всього за розділ 9	12	4	2		6					
РОЗДІЛ 10. Судимість. Інші заходи кримінально-правового характеру											
1.	ТЕМА 18. Судимість	4		2		2					
2.	ТЕМА 19. Інші заходи кримінально-правового характеру	4		2		2					
	Всього за розділ 10	8		4		4					
РОЗДІЛ 11. Особливості кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх											
1.	ТЕМА 20. Особливості кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх	4		2		2					

	Всього за розділ 11	4		2		2					
ОСОБЛИВА ЧАСТИНА											
РОЗДІЛ 1. Поняття, система і значення Особливої частини кримінального права. Основи кримінально-правової кваліфікації											
1.	ТЕМА 1. Поняття, система і значення Особливої частини кримінального права	4	2			2					
2.	ТЕМА 2. Наукові основи кримінально-правової кваліфікації	4	2			2					
	Всього за розділ 1	8	4			4					
РОЗДІЛ 2. Злочини проти основ національної безпеки України											
1.	ТЕМА 3. Злочини проти основ національної безпеки України	4	2			2					
	Всього за розділ 2	4	2			2					
РОЗДІЛ 3. Злочини проти життя, здоров'я, волі, честі та гідності особи, її статевої свободи та статевої недоторканності											
1.	ТЕМА 4. Злочини проти життя та здоров'я особи	4	2	2							
2.	ТЕМА 5. Злочини проти волі, честі та гідності особи	4	2	2							
3.	ТЕМА 6. Злочини проти статевої свободи та статевої недоторканності	2		2							
	Всього за розділ 3	10	4	6							
РОЗДІЛ 4. Злочини проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод											

людини і громадянина										
1.	ТЕМА 7. Злочини проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина	2				2				
	Всього за розділ 4	2				2				
РОЗДІЛ 5. Злочини проти власності, у сфері господарської діяльності та проти довкілля										
1.	ТЕМА 8. Злочини проти власності	4	2	2						
2.	ТЕМА 9. Злочини у сфері господарської діяльності	2				2				
3.	ТЕМА 10. Злочини проти довкілля	2				2				
	Всього за розділ 5	8	2	2		4				
РОЗДІЛ 6. Злочини проти громадської безпеки, безпеки виробництва, безпеки руху та експлуатації транспорту										
1.	ТЕМА 11. Злочини проти громадської безпеки	2		2						
2.	ТЕМА 12. Злочини проти безпеки виробництва	2				2				
3.	ТЕМА 13. Злочини проти безпеки руху та експлуатації транспорту	2				2				
	Всього за розділ 6	6		2		4				
РОЗДІЛ 7. Злочини проти громадського порядку та моральності. Злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, прекурсорів та інші злочини проти здоров'я населення										
1.	ТЕМА 14. Злочини проти громадського порядку та моральності	2		2						

2.	ТЕМА 15. Злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші злочини проти здоров'я населення	2		2							
	Всього за розділ 7	4		4							
РОЗДІЛ 8. Злочини у сфері охорони державної таємниці, недоторканості державного кордону України, забезпечення призову та мобілізації. Злочини проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян та злочини проти журналістів											
1.	ТЕМА 16. Злочини у сфері охорони державної таємниці, недоторканості державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації	2				2					
2.	ТЕМА 17. Злочини проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян громадян та злочини проти журналістів	2		2							
	Всього за розділ 8										
РОЗДІЛ 9. Злочини у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж. Злочини у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг											
1.	ТЕМА 18. Злочини у сфері використання електронно-обчислювальних	2				2					

	машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж										
2.	ТЕМА 19. Злочини у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг	2		2							
	Всього за розділ 9	4		2		2					
РОЗДІЛ 10. Злочини проти правосуддя											
1.	ТЕМА 20. Злочини проти правосуддя	2		2							
	Всього за розділ 10	2		2							
РОЗДІЛ 11. Злочини проти встановленого порядку несення військової служби. Злочини проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку											
1.	ТЕМА 21. Злочини проти встановленого порядку несення військової служби	2				2					
2.	ТЕМА 22. Злочини проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку	2				2					
	Всього за розділ 11	4				4					
	Усього годин	120	30	30		60					

Завдання до семінарів та практичних занять

Викладення навчальної дисципліни «Кримінальне право» здійснюється на основі курсу лекцій, шляхом проведення семінарських та практичних занять, самостійної роботи,

залучення перспективних форм навчання, таких, як написання рефератів, проведення дискусій з актуальних проблем, виконання індивідуальних навчально-дослідних завдань тощо.

Семінарське заняття

Даний вид заняття проходить переважно шляхом опитування слухачів у групі за контрольними завданнями і запитаннями дозволяє швидко і оперативно оцінити їх знання. При цьому одному слухачу ставляться контрольні запитання (як правило три-чотири) з різних питань, винесених на семінарське заняття, що дає можливість оцінити його підготовку по цілій темі.

Окрім цього, опитування слухачів здійснюється за трьома-чотирма контрольними завданнями і (або) запитаннями.

Відповідь на поставлені запитання повинна бути обґрунтованою (зокрема, це можуть бути посилання на положення закону, акти тлумачення законодавства, узагальнення слідчої та судової практики, підручники і навчальні посібники, публікації результатів наукових досліджень, лекційні матеріали тощо).

На занятті активно використовується робота «біля дошки» (схематичне зображення певних юридичних конструкцій, процедур, механізмів реалізації, співвідношення повноважень тощо).

З метою забезпечення більш системного контролю рівня знань на семінарських заняттях регулярно проводиметься тестування.

Слухачам необхідно бути готовими до різноманітних форм активізації роботи: проведення дискусій з окремих питань; коментування до підготовлених медіапрезентацій з використання технічних засобів навчання.

Готуючись до семінарського заняття слухачі мають підготувати конспект питань, що містяться в плані відповідної теми. Наявність конспекту всіх (!) питань та ваша присутність на занятті є запорукою успішної роботи та отримання балів (їх кількість залежить від вашої активності та якості підготовки). Відсутність конспекту або неповний конспект, навіть за умови вашої присутності на семінарі, оцінюється в 0 балів.

Практичне заняття

Практичне заняття є однією з найважливіших форм навчального процесу. Воно має за мету допомогти слухачам глибше уявити теоретичні положення, закріпити необхідні навички в застосуванні теоретичних знань у своїй майбутній практичній діяльності.

Практичні заняття дають можливість доопрацювати з слухачами всі деталі питань, добитися конкретних знань матеріалу. Вони покликані навчити слухачів правильно застосовувати кримінальний закон до конкретних життєвих фактів, вірно кваліфікувати ті чи інші злочини по відповідному кримінальному закону.

Практичні заняття проводяться переважно у формі роз'яснення ситуаційних задач.

При підготовці до практичного заняття слухачі повинні розв'язати задачі, що вказані у плані. При цьому необхідно спиратися на ті знання, які отримані на лекціях та в процесі самостійної роботи.

Рішення задач виконується в письмовій формі в робочих конспектах (зміст задачі приводити в конспекті не потрібно). Воно повинно бути розгорнутим і мотивованим з посиланням на відповідні статті Кримінального кодексу України, постанови Пленуму Верховного Суду України, теорію кримінального права і судову практику.

Вирішення задач з навчальної дисципліни «Кримінальне право (Особлива частина)» рекомендується проводити за таким планом:

1. Загальний висновок про наявність у вчиненому діянні складу злочину з посиланням на відповідну статтю Кримінального кодексу України або її частину чи пункт частини статті. Висновок про відсутність складу злочину необхідно детально мотивувати. Для цього слід проаналізувати наявні елементи та ознаки складу злочину, а також вказати на ті з них, які в аналізованому складі відсутні.

2. Стисла кримінально-правова характеристика даного злочину.

3. Детальний юридичний аналіз складу злочину, який має бути визначений за обставинами, викладеними у задачі. Для цього необхідно:

а) визначити родовий та безпосередній об'єкт складу злочину, а також з'ясувати, чи є в аналізованому складі злочину основний та додатковий безпосередні об'єкти, предмет злочину та потерпілий від злочину. Якщо предмет є обов'язковою ознакою складу злочину, то його слід відмежувати від об'єкта;

б) проаналізувати об'єктивну сторону складу злочину.

Визначити конструкцію складу злочину (матеріальний, формальний, усічений) та залежно від цього характеризувати специфіку суспільно небезпечного діяння (дії чи бездіяльності), а також й інших ознак об'єктивної сторони складу злочину – злочинних наслідків, причинового зв'язку між діянням і наслідками, що настали, місця, часу, способу, обстановки, знарядь і засобів вчинення злочину, якщо вони є обов'язковими;

в) охарактеризувати суб'єкта складу злочину (фізична особа, осудність, вік кримінальної відповідальності, а також, якщо є, ознаки спеціального суб'єкта);

г) проаналізувати суб'єктивну сторону складу злочину, зокрема, назвати форми і види вини, розкрити їх зміст, визначити інтелектуальний та

вольовий моменти, а також роль інших ознак – мотиву, мети або емоційного стану, якщо вони є обов'язковими у складі злочину;

г) розкрити зміст кваліфікуючих ознак складу злочину;

д) у деяких випадках зробити відмежування аналізованого складу злочину від суміжних складів злочинів.

4. Подекуди у задачах йдеться про незакінчену злочинну діяльність або про вчинення злочину у співучасті. За таких умов необхідно показати особливості даних складів злочину, охарактеризувати об'єктивні ознаки незакінченої злочинної діяльності, об'єктивні та суб'єктивні ознаки конкретного виду співучасті. Якщо вчинене утворює сукупність злочинів, то вона має аналізуватись за зазначеною схемою.

5. Розв'язання задач висвітлюються обов'язково з посиланням не тільки на норми КК України, а й на інші нормативно-правові акти (у т. ч. європейські чи міжнародні), матеріали слідчої та судової практики тощо.

Перед початком практичного заняття викладач може перевірити наявність у слухачів письмових розв'язань задач.

Після виступу слухача по конкретному питанню або по задачі йому можуть бути задані запитання по темі.

З метою розвитку у слухачів навичок основ наукової діяльності, порівняльного аналізу, в кінці планів додається перелік тем **рефератів**, після написання яких слухач має змогу виступити по темі на практичному занятті або прийняти участь у роботі секції кримінального права. Обсяг реферату до 10 друкованих аркушів. Вибір теми реферату слухачом проводиться самостійно на основі переліку тем з обов'язковим узгодженням теми з викладачем, який проводить практичні заняття.

Самостійна робота

Для більш глибокого вивчення теоретичного матеріалу з тої чи іншої теми, вірного застосування кримінальних законів особлива увага повинна приділятися самостійній

роботі, яка формує у кожного слухача навички самостійного мислення, почуття відповідальності.

Пристаючи до самостійного вивчення питань потрібно ознайомитись з джерелами, що є необхідними для кожної теми, розподілити питання на більш та менш складні. Виконуючи самостійну роботу, слухачи повинні законспектувати всі питання, поступово ускладнюючи завдання і уникаючи механічного переписування джерел. Окремо слід виділяти основні теоретичні положення, ключові слова, спеціальні терміни.

Перевірка виконання самостійної роботи може бути проведена викладачем на семінарських чи практичних заняттях.

При визначенні оцінки знань слухачів викладач повинен керуватися критеріями і положеннями розробленими Міністерством освіти і науки України, а також методичними рекомендаціями з питань організації та здійснення навчального процесу.

ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА

ТЕМА 2. Кримінальний кодекс та інші джерела кримінального права України. Чинність закону про кримінальну відповідальність у часі і просторі

Мета: поглиблення, систематизація знань, набутих на лекціях і під час самостійної роботи; розвиток навичок самостійної роботи; заохочення до наукових досліджень; контроль за якістю засвоєння студентами матеріалу.

Основні поняття теми: КК України, чинність кримінального закону в часі в просторі, джерело кримінального права

План

1. Поняття джерела кримінального права. Основні джерела сучасного кримінального права України.
2. Конституція України як джерело кримінального права України.
3. Загальна характеристика чинного КК України
4. Міжнародні договори як джерела кримінального права України.
5. Рішення Конституційного Суду України як джерело кримінального права України.
6. Нормативно-правові акти, які містять окремі положення кримінально-правового характеру чи частково визначають зміст окремих кримінально-правових норм. кримінально-правове значення роз'яснень Пленуму Верховного Суду України.
7. Поняття та зміст чинності КК та інших джерел кримінального права України в часі.
8. Поняття та зміст чинності КК та інших джерел кримінального права України у просторі.

Контрольні питання

1. Що являє собою законодавство України про кримінальну відповідальність?
2. Які специфічні риси притаманні законодавству України про кримінальну відповідальність?
3. Із чого складається закон про кримінальну відповідальність?
4. Із скілької розділів складається Загальна частина КК України?
5. Які види санкцій передбачено Особливою частиною КК України?
6. Які є види тлумачення закону про кримінальну відповідальність?
7. Хто є в Україні суб'єктом офіційного тлумачення закону про кримінальну відповідальність?
8. За допомогою яких засобів (приймів) здійснюється тлумачення законів про кримінальну відповідальність?
9. Чи можна застосовувати закон про кримінальну відповідальність за аналогією?

Тестові завдання

1. Закон про кримінальну відповідальність в широкому розумінні це:

- а) система національних законодавчих актів України та імплементованих у них положень міжнародних договорів, що містять норми кримінального права;
- б) система національних законодавчих актів України та імплементованих у них положень міжнародних договорів, що містять норми різних галузей права;
- в) система положень міжнародних договорів, що містять норми кримінального права;
- г) система національних законодавчих актів України, що містять норми кримінального права;
- б) система національних законодавчих актів України, що містять норми різних галузей права.

2. Завданням чинного закону про кримінальну відповідальність є:

- а) охорона життя, здоров'я людини як найвищої соціальної цінності, суспільного ладу України, її політичної та економічної систем, власності й усього правопорядку від злочинних посягань;
- б) правове забезпечення охорони прав і свобод людини і громадянина, власності, громадського порядку та громадської безпеки, довкілля, конституційного устрою України від злочинних посягань, забезпечення миру і безпеки людства, а також запобігання злочинам;
- в) виховний та превентивний вплив на осіб, засуджених за вчинення злочину, а також на інших громадян;
- г) охорона життя та здоров'я людини;
- д) правове забезпечення охорони прав і свобод людини і громадянина, власності, громадського порядку та громадської безпеки, довкілля.

3. Як називається умова, за якої застосовується правова норма?

- а) санкція;
- б) заохочувальна;
- в) диспозиція;
- г) гіпотеза;
- д) гарантійна.

4. Диспозиції в кримінально-правових нормах Особливої частини КК описують:

- а) умови, за яких застосовуються кримінально-правові норми;
- б) правила кваліфікації злочинів;
- в) визначення покарання;
- г) форми засудження особи;
- д) стандарти забороненої (злочинної) поведінки певного виду.

5. Які є види диспозицій?

- а) проста, описова, складна та диференційована;
- б) проста, описова, відсильна та бланкетна;
- в) відсильна, описова, бланкетна та диференційована;
- г) проста, конкретна, відсильна та описова;
- д) описова, відсильна та банкетна.

6. Які види санкцій, передбачені в чинному законі про кримінальну відповідальність?

- а) альтернативні та невизначені;
- б) відносно та абсолютно визначені;
- в) відносно визначені та альтернативні;
- г) структурні та системні;
- д) описові та бланкетні.

7. На які види поділяється тлумачення норм кримінального права за суб'єктом?

- а) президентське, парламентське та прем'єрське;
- б) судове, доктринальне, виконавче;
- в) офіційне, доктринальне, слідче;

- г) граматичне та історичне;
- д) доктринальне, судове, офіційне.

8. Визначте один із видів тлумачення закону про кримінальну відповідальність за способом?

- а) систематичне;
- б) філологічне;
- в) судове;
- г) традиційне;
- д) офіційне.

9. Тлумачення закону про кримінальну відповідальність за обсягом кола суспільно небезпечних діянь може поділятися на такі види:

- а) порівняльне, обмежене та буквальне;
- б) буквальне, поширювальне та обмежувальне;
- в) порівняльне, буквальне та систематичне;
- г) обмежене, філологічне та буквальне;
- д) компаративне, історичне та доктринальне.

10. У грудні 2006 р. К. вчинив крадіжку на суму 580 грн. Слідчим міліції була порушена кримінальна справа за ч.1 ст. 185 КК. У січні 2007 р. справа була закрита, у зв'язку з тим, що мінімальна вартість викраденого майна повинна була становити вже більше 600 грн. Чи правильно вирішена справа?

- а) ні;
- б) так;
- в) так, у відповідності зі зворотною дією закону про кримінальну відповідальність у часі;
- г) ні, бо це порушує права потерпілої особи;
- д) так, у відповідності з потребами правоохоронних органів.

11. Що означає просторова юрисдикція?

- а) означає поширення закону про кримінальну відповідальність в межах певної території та щодо певного кола осіб;
- б) означає тривалість дії закону про кримінальну відповідальність в межах певного часового інтервалу;
- в) означає тривалість дії закону про кримінальну відповідальність в межах певного часового інтервалу та поширення кримінального закону України в межах певної території та щодо певного кола осіб;
- г) означає поширення закону про кримінальну відповідальність в межах певної території;
- д) означає тривалість дії закону про кримінальну відповідальність в межах певного часового інтервалу та щодо певного кола осіб.

12. Громадянин України вчинив крадіжку в іноземній державі. Він був затриманий в м. Житомир і притягнутий до відповідальності за крадіжку (ч.1 ст.185 КК). Який принцип дії закону про кримінальну відповідальність у просторі був застосований?

- а) універсальний;
- б) спеціальний;
- в) територіальний;
- г) ультраактивний;
- д) громадянства.

13. Іноземний громадянин І. порушив правила безпеки дорожнього руху, що призвели до смерті пішохода в м. Ялта. Він був затриманий і притягнутий до відповідальності за

порушення правил безпеки дорожнього руху (ч.2 ст.286 КК). Який принцип дії закону про кримінальну відповідальність у просторі був застосований?

- а) космополітичний;
- б) територіальний;
- в) національний;
- г) реальний;
- д) екстрадиції.

14. Що означає часова юрисдикція?

- а) означає тривалість дії закону про кримінальну відповідальність в межах певного часового інтервалу;
- б) означає поширення закону про кримінальну відповідальність в межах певної території та щодо певного кола осіб;
- в) означає тривалість дії закону про кримінальну відповідальність в межах певного часового інтервалу та щодо певного кола осіб;
- г) означає поширення закону про кримінальну відповідальність в межах території України та щодо певного кола осіб;
- д) поширення закону про кримінальну відповідальність в межах певного часового інтервалу та в межах певної території.

15. Громадянин іноземної держави вчинив вибух у м. Санта-Барбара, внаслідок якого загинуло 56 осіб. Під час митного огляду його було затримано в аеропорту Бориспіль. Він був притягнутий до кримінальної відповідальності за терористичний акт (ч.3 ст.258 КК України). Який принцип дії закону про кримінальну відповідальність у просторі був застосований?

- а) реальний;
- б) територіальний;
- в) громадянства;
- г) універсальний;
- д) екстрадиції.

16. К. разом із іншими особами 20 серпня 2001 року вчинив бандитський напад на інкасаторську машину. 28 серпня 2001 року його було затримано. Слідчий кваліфікував його дії як бандитизм (ст.69 КК). За новим КК такі дії передбачені ст.257, при цьому вид та розмір покарання не змінилися у порівнянні з КК 1960 року. За яким законом буде притягатися особа до відповідальності?

- а) за законом про кримінальну відповідальність, який діє на момент досудового слідства;
- б) за законом про кримінальну відповідальність, який діяв на час вчинення цього діяння;
- в) за законом про кримінальну відповідальність, який буде діяти на час передачі матеріалів справи до суду;
- г) за законом про кримінальну відповідальність, який буде діяти на час передачі матеріалів справи до прокуратури;
- д) за законом про кримінальну відповідальність, який діяв під час призначення покарання.

17. Що відноситься, згідно вітчизняного законодавства, до території України?

- а) український риболовний сейнер в порту Мурманська;
- б) військовий український крейсер в порту Сан-Франциско;
- в) цивільний "ТУ-154", приписаний до аеропорту Жуляни (м. Київ), що знаходиться на аеродромі біля Лондону;
- г) цивільний літак, приписаний до аеропорту Бориспіль, що знаходиться у повітряному просторі над територією Російської Федерації;
- д) український танкер поблизу Турції.

18. Іноземні громадяни в м. Дрезден захопили заручників і на автомобілі направлялись до Росії. В Україні їх було затримано. Чи буде цей злочин (захоплення заручників) визнаватися вчиненим на території України?

- а) так, якщо тільки правоохоронні органи Німеччини не будуть вимагати повернення цих осіб;
- б) ні;
- в) так, якщо вони погодяться відбувати покарання в Україні;
- г) ні, бо вони не згодні відбувати покарання в Україні;
- д) так.

19. Особа без громадянства, яка постійно проживає в м. Вінниця вчинила замах на контрабанду в м. Валенсія. Її було притягнуто до відповідальності за адміністративним законодавством Іспанії. Коли він повернувся в Україну його було притягнуто до кримінальної відповідальності за замах на контрабанду (ч.3 ст.15 і ч.1 ст.201 КК) Чи правомірне притягнення цієї особи до відповідальності за КК України?

- а) ні;
- б) так;
- в) так, якщо тільки злочин посягав на інтереси правопорядку України;
- г) ні, бо щодо неї вже накладено стягнення;
- д) так, якщо особа подасть відповідну заяву до правоохоронних органів України.

20. Особа у грудні 2005 року систематично займалася проституцією. 15 лютого 2006 року її було затримано за вказаними фактами. Слідчий порушив кримінальну справу за проституцію (ч.1 ст.303 КК в редакції від 5 квітня 2001 р.). З 10 лютого 2006 року кримінальна відповідальність за зайняття проституцією була скасована. Чи має закон про кримінальну відповідальність в даній ситуації зворотну силу?

- а) має;
- б) не має;
- в) має, якщо особа не сплатила певний розмір штрафу, передбаченого за заняття проституцією (ст.181¹ КпАП);
- г) не має, якщо особа сплатила певний розмір штрафу, передбаченого за заняття проституцією (ст.181¹ КпАП);
- д) має, якщо особа звернеться з відповідною заявою до Конституційного Суду України.

Задачі

Задача 1

На пароплаві, що приписаний до Одеського порту, було вбито пасажира громадянина України Клименко. Убивство вчинив громадянин Латвії Вільмер під час знаходження пароплава у відкритому морі.

Законодавство якої держави треба застосувати в даному випадку?

Задача 2

Квітко і Лазар потягом поверталися з Трускавця до Москви. Після розпивання спиртних напоїв з сусідами по купе Продаєм та Куликом, між Лазарем і Куликом виникла сварка, яка переросла в бійку. Під час бійки Лазар ножом вбив Кулика. Коли потяг залишив територію України, Лазар поклав цей ніж у кишеню Продая, який перебував у стані сильного сп'яніння і спав.

За законом якої держави повинен відповідати Лазар ?

Задача 3

Чередниченко, постійний мешканець України. поїхавши до Польщі, вчинив там необережне вбивство. Оскільки в Польщі не встигли притягнути Чередниченка до кримінальної

відповідальності, правоохоронні органи Польщі звернулися до України з проханням, видати Чередниченка для притягнення до відповідальності.

Як слід вирішити справу?

Задача 4

Штурман закордонного танкера-громадянин ФРН – систематично збував на Кіпрі наркотичні засоби. У Керчі штурмана затримали за хуліганство, вчинено групою осіб.

Як вирішиться питання про відповідальність штурмана?

Задача 5

15 серпня 1999 року Вечірка і Каплієнко з хуліганських мотивів вбили Мірошніченка. Дії Вечірка і Каплієнка були кваліфіковані за ст. 93 КК України 1960 р., яка на той момент передбачала покарання 27 у виді позбавлення волі на строк від восьми до п'ятнадцяти років або смертної кари. Рішенням Конституційного Суду України від 29 грудня 1999 р. положення КК України, які передбачали смертну кару, були визнані неконституційними. 22 лютого 2000 р. був прийнятий і 30 березня того ж року набув чинності закон «Про внесення змін до Кримінального, Кримінально-процесуального та Виправно-трудоного кодексів України», яким у системі покарань було передбачено новий вид покарання у виді довічного позбавлення волі.

Чи мав місце у даному випадку проміжний закон про кримінальну відповідальність? Закон у якій редакції може бути застосований до Вечірка і Каплієнка? Яке покарання може бути їм призначене?

Задача 6

Власенко протягом 2008 р. неодноразово примушувала свою малолітню дитину викрадати речі та гроші на ринках м. Харкова. У вересні 2008 р. її було затримано і кваліфіковано її дії як втягнення неповнолітніх у злочинну діяльність, за яке передбачено покарання у виді обмеження волі на строк до п'яти років або позбавлення волі на той самий строк (ст. 304 КК України). 1 жовтня 2008 р. Верховною Радою України був прийнятий Закон «Про внесення змін до статей 304 і 323 Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за злочини проти сім'ї та дітей», яким за діяння, вчинене Власенко, було встановлене покарання у виді позбавлення волі на строк від чотирьох до десяти років. Цей закон був опублікований в «Урядовому кур'єрі» 24 жовтня, в «Голосі України» 1 листопада, в «Офіційному віснику України» 3 листопада 2008 р., у «Відомостях Верховної Ради України» 3 квітня 2009 р. Відповідно до розділу II названого закону він «набирає чинності з дня його опублікування».

Визначте, з якого моменту закон набув чинності? Чи має він зворотну дію? В яких межах може бути призначене покарання Власенко?

Задача 7

Приватний підприємець Мельник з грудня 2000 р. по 21 квітня 2002 р. включно здійснював виробництво дисків для лазерних систем зчитування (компакт-дисків) без отримання належної ліцензії. 17 січня 2002 р. Верховною Радою України був прийнятий Закон «Про особливості державного регулювання діяльності суб'єктів господарювання, пов'язаної з виробництвом, експортом, імпортом дисків для лазерних систем зчитування», яким КК України був доповнений ст. 2031, що передбачає кримінальну відповідальність за такі дії. Відповідно до ч. 1 ст. 10 Закону він мав набути чинності «через шістьдесят календарних днів з дня опублікування». Закон був надрукований: у «Віснику законів України» 14 лютого 2002 р., в електронних законодавчих базах 18 лютого 2002 р., в «Урядовому кур'єрі» 20 лютого 2002 р., в «Офіційному віснику України» 1 березня 2002 р., у «Голосі України» 2 березня 2002 р., а у «Відомостях Верховної Ради України» 26 квітня 2002 р.

Які з названих публікацій є офіційними? Коли цей Закон набув чинності? Чи може він бути застосований до діяння, вчиненого Мельником?

Задача 8

У 2005 р. Олійник умисно знищив шляхом підпалу будинок Бутенка, в результаті чого також загинула старенька бабуся, яка мешкала в цьому будинку. Діяння Олійника було кваліфіковане судом за ч. 2 ст. 194 КК України і йому було призначене покарання у виді позбавлення волі строком на дванадцять років (санкція цієї норми передбачала покарання у виді позбавлення волі на строк від трьох до п'ятнадцяти років). Законом України від 15 квітня 2008 р. в санкції ч. 2 ст. 194 КК було передбачено покарання у виді позбавлення волі на строк від трьох до десяти років.

Чи має цей закон зворотну дію? Які наслідки зворотної дії цього закону стосовно Олійника?

Задача 9

У серпні 2001 р. Грищенко, керуючи автомобілем, порушив правила безпеки дорожнього руху, внаслідок чого загинуло три особи. Відповідно до ч. 3 ст. 215 КК України 1960 р. за такий злочин було передбачено покарання у виді позбавлення волі на строк від трьох до п'ятнадцяти років з позбавленням права керувати транспортними засобами на строк до п'яти років або без такого. Відповідно до ч. 3 ст. 286 КК України 2001 р. за таке ж діяння передбачено покарання у виді позбавлення волі на строк від п'яти до десяти років з позбавленням права керувати транспортними засобами на строк до трьох років.

Чи має ч. 3 ст. 286 КК України 2001 року зворотну дію в часі? Проаналізувавши зміст ч. 3 ст. 5 КК України 2001 року дайте відповідь на питання про те, в яких межах може бути призначене покарання Грищенку?

Задача 10

Пізно ввечері 4 квітня 2002 р. Кузнєцов, знаходячись в парку, вчинив хуліганство (ч. 1 ст. 296 КК України). В той же день (4 квітня 2002 р.) в газеті «Урядовий кур'єр» був опублікований закон, яким були внесені зміни до санкції ч. 1 ст. 296 КК України. У попередній редакції у цій санкції було передбачено покарання у виді штрафу до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або арешту на строк до шести місяців або обмеження волі на строк до трьох років. Новим законом було передбачено покарання у виді штрафу від п'ятисот до тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або арешту на строк до шести місяців, або обмеження волі на строк до п'яти років. Відповідно до розділу II нового закону він набув чинності з дня його опублікування.

Коли новий закон набув чинності? Чи має він зворотну дію? Чи може він бути застосований до Кузнєцова?

Задача 11

Громадянин Республіки Білорусь Тарасевич їхав потягом з Новоросійська (Російська Федерація) до Мінська (Республіка Білорусь), який частину шляху прямує територією України. В дорозі він посварився зі своїм попутником Павленком і вирішив його вбити. На останній російській станції Тарасевич підсипав в їжу Павленка отруту сповільненої дії. Павленко з'їв отруєну їжу, коли поїзд знаходився на території України, а помер від отруєння, коли поїзд був на території Республіки Білорусь.

В яких випадках злочин вважається вчиненим на території України? Чи можна визнати злочин Тарасевича вчиненим на території України? Чи може Тарасевич, будучи іноземним громадянином, бути притягнутий до кримінальної відповідальності в Україні?

Задача 12

Головний конструктор одного з українських авіабудівних підприємств Ващенко у липні 2007 р. внаслідок неналежного виконання своїх службових обов'язків допустив порушення технічних вимог при встановленні двигунів на літак АН-24. У жовтні 2011 р. цей літак, здійснюючи міжнародний рейс, через названі порушення зазнав аварії над територією Молдови, внаслідок чого загинули екіпаж та всі пасажери.

Як у КК України вирішується питання про час і місце вчинення злочину? Що потрібно визнати часом вчинення злочину в даному випадку? Чи можна цей злочин визнати вчиненим на території України?

Задача 13

Громадянин Росії Шувалов у м. Белгороді (Російська Федерація) умисно заподіяв середньої тяжкості тілесні ушкодження громадянину України Антоненку. Цей злочин в Російській Федерації залишився нерозкритим і Шувалов не був притягнутий до кримінальної відповідальності. Через рік, знаходячись на відпочинку в Одесі, Шувалов вчинив хуліганство. В процесі розслідування справи про цей злочин стало відомо й про злочин, вчинений ним у Белгороді.

Чи може Шувалов бути притягнутим в Україні до кримінальної відповідальності за вчинене в Одесі хуліганство і за умисне заподіяння середньої тяжкості тілесних ушкоджень в Белгороді?

Задача 14

Громадянці України Савенко, яка постійно працювала у Москві, за виконану нею роботу не була сплачена заробітна плата. У зв'язку з цим Савенко поширила серед своїх знайомих завідомо неправдиві вигадки, які ганьблять честь і гідність її роботодавця, тобто вчинила наклеп, відповідальність за який передбачена ст. 129 КК Російської Федерації. Після повернення Савенко в Україну компетентні органи Російської Федерації зажадали її видачі для притягнення до кримінальної відповідальності.

Ознайомившись зі змістом розділу III Особливої частини КК України, дайте відповідь на питання: чи може Савенко бути притягнутою в Україні до кримінальної відповідальності за наклеп, вчинений у Росії? Чи може вона бути видана Російській Федерації?

Задача 15

Громадянин України Монастирський, знаходячись у відрядженні у Вірменії, вчинив крадіжку чужого майна, за що був засуджений вірменським судом до двох років позбавлення волі. Це покарання він повністю відбув і повернувся в Україну.

Чи може Монастирський бути притягнутим в Україні до кримінальної відповідальності за крадіжку, вчинену у Вірменії?

Варіант: після повернення в Україну Монастирський знову вчинив крадіжку.

Чи може крадіжка, вчинена в Україні, кваліфікуватися як повторна? Чи має юридичне значення в Україні вирок вірменського суду?

Задача 16

У березні 2011 р. Івченко підробив посвідчення потерпілого від аварії на Чорнобильській АЕС, яке мав намір використати для тримання пільг по оплаті за житло. На той час у санкції ч. 1 ст. 358 КК України за таке діяння передбачалося покарання у виді штрафу до сімдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або арешту на строк до шести місяців або обмеження волі на строк до трьох років. 1 липня 2011 р. набув чинності закон України від 7 квітня 2011 р. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за корупційні правопорушення», яким у згаданій санкції було встановлене покарання у виді штрафу до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або арешту на строк до шести місяців або обмеження волі на строк до двох років.

Чи є в даному випадку підстава для зворотної дії кримінального закону в часі? Яке покарання може бути призначене Івченку після 1 липня 2011 р.?

Задача 17

Матяш з метою покататися верхи незаконно заволодів конем, який належав фермеру Давиденку. Проскакавши на коні певну відстань, він покинув його. Слідчий кваліфікував дії

Матяша за ч. 1 ст. 289 КК України як незаконне заволодіння транспортним засобом. В постанові про порушення кримінальної справи він зазначив, що хоча згідно з приміткою до ст. 286 КК України, коня і не можна визнати транспортним засобом, однак дії Матяша мають досить високий ступінь суспільної небезпечності, а з усіх статей КК України тільки ст. 289 передбачає відповідальність за діяння, схоже до того, яке вчинив Матяш.

Чи правильним є рішення слідчого?

Завдання

1. Складіть бібліографію за даною темою за 2018 рік.
2. Знайдіть і назвіть статті з Особливої частини КК України, які мають просту, описову, відсылну та банкетну диспозиції.
3. Знайдіть і назвіть статті з Особливої частини КК України, які мають відносно визначені та альтернативні санкції.
4. У зошиті для практичних занять вкажіть такі статті КК України:
  - 1) три статті Особливої частини КК з простою диспозицією;
  - 2) три статті Особливої частини КК з описовою диспозицією;
  - 3) три статті Особливої частини КК з бланкетною диспозицією;
  - 4) три статті Особливої частини КК з відсылочною диспозицією;
  - 5) три статті Особливої частини КК зі змішаною (комбінованою) диспозицією;
  - 6) три статті Особливої частини КК з відносно визначеною санкцією, в якій вкачана лише верхня межа покарання;
  - 7) три статті Особливої частини КК з відносно визначеною санкцією, в якій вкачані верхня і нижня межі покарання;
  - 8) три статті Особливої частини КК з альтернативною санкцією;
  - 9) три статті Особливої частини КК з альтернативною санкцією, в якій вказані відносно-визначений і абсолютно-визначений види покарання;
  - 10) три статті Особливої частини КК з альтернативною санкцією, в якій вказані два або більше відносно-визначених видів покарання.
5. Наведіть два положення кримінально-правового характеру:
  - а) Конституції України;
  - б) міжнародних договорів;
  - в) рішень Конституційного Суду України.

6. Занесіть до таблиці по сім прикладів відповідних норм.

Норми заборони	Норми дефініції	Норми дозволу	Заохочувальні норми
Ст. 185 КК України	Ст. 18 КК України	Ст. 36 КК України	3 ст. 263 КК України

7. У яких нормах КК України відображено основні положення статей Конституції України? Запишіть основний зміст статей КК України.

Конституція України	КК України
Ст. 9	
Ст. 25	
Ст. 58	
Ст. 61	
Ст. 62	
Ст. 94	

8. Запишіть характеристику функцій закону про кримінальну відповідальність.

Функція	Характеристика
Охоронна	
Регулятивна	
Превентивна (запобіжна)	
Виховна	

9. Запишіть по два приклади кожного з чотирьох видів диспозиції Особливої частини КК України.

Вид диспозиції	Статті КК України	
Проста		
Описова		
Відсилочна		
Бланкетна		

10. Запишіть по два приклади кожного з двох видів санкцій Особливої частини КК України.

Вид санкції	Статті КК України	
Відносно визначена	З нижчою та вищою межею покарання	
	З максимумом покарання	
Альтернативна	передбачено відносно-визначений та абсолютно-визначений вид покарання	
	передбачено два і більше відносно визначених видів покарання	

11. Заповніть таблицю, характеризуючи види тлумачення.

Тлумачення закону про кримінальну відповідальність		
Залежно від суб'єкта	За обсягом	За прийомами

Теми рефератів та доповідей:

1. Кримінальний кодекс України 2001 р. – основне джерело кримінального права.
2. Особливості імплементації окремих положень міжнародних договорів в кримінальне право України.
3. Юридична природа та кримінально-правове значення роз'яснень Пленуму Верховного Суду України.
4. Правові наслідки засудження особи за межами України.
5. Видача особи, яка обвинувачується у вчиненні злочину, та особи, яка засуджена за вчинення злочину.
6. Зворотна дія закону про кримінальну відповідальність (кримінального закону) та інших джерел кримінального права у часі.

Тема дискусійного обговорення: «Визначення поняття часу вчинення злочину в КК України та відмежування цього поняття від інших кримінально-правових понять (юридичного моменту визнання злочину закінченим, фактичного припинення злочинного діяння).».

Індивідуальні навчально-дослідні завдання:

1. Кримінальне право в системі національного права.
2. Генеза і доктрини кримінального права.
3. Сучасна кримінально-правова політика.

4. Принципи кримінального права.
5. Реформи кримінального права.
6. Форми існування кримінального права.
7. Закон про кримінальну відповідальність, його чинність і дія.
8. Форми існування кримінального права.
9. Закон про кримінальну відповідальність в системі форм кримінального права.
10. Загальна та Особлива частини Кримінального кодексу України.

Рекомендована література

Основна

1. Кримінальне право України: Загальна частина: підручник / В.І. Борисов, В.Я. Тацій, В.І. Тютюгін та ін. ; за ред. В.Я. Тація, В.І. Борисова, В.І. Тютюгіна. – 5-те вид., переробл. і допов. – Х. : Право, 2015. – 528 с.
2. Кримінальне право: Навчальний посібник / За заг. ред. М.І. Хавронюка. – К., – 2014. – 944 с.
3. *Вереша Р.В. Кримінальне право України. Загальна частина. – Вид. 5-те, перероб. та допов. / Р.В. Вереша. – К.: Алерта, 2018. – 360 с.*
4. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / Д.С. Азаров, В.К. Гришук, А.В. Савченко [та ін.]; За заг. ред. О. М. Джужі, А. В. Савченка, В. В. Чернея; НАВС. – К.: Юрінком Інтер, 2016. – 1064 с.
5. Українське кримінальне право. Загальна частина [Текст] : підручник / [Берзін Павло Сергійович та ін.] ; за заг. ред. В. Навроцького. - К. : Юрінком Інтер, 2013. - 711 с.

Додаткова

1. Андрушко П. П. Джерела кримінального права України: поняття, види // Адвокат. – 2011. – № № 6–8. – С. 7–20, 13–22, 10–22.
2. Баулін Ю. В. Кримінальне право як публічна галузь права / Ю. В. Баулін // Вісник Конституційного Суду України. – 2005. - № 2. – С. 83-85.
3. Буняк В.С. Кримінальне право. Загальна частина. Історико-правове дослідження : монографія / В. С. Буняк. - Київ : Юрінком Інтер, 2015. - 224 с.
4. Дудоров О. О., Хавронюк М. І. Кримінальне право : навчальний посібник [Текст] / За заг. ред. М. І. Хавронюка. – К. : Ваіте, 2014. – 944 с.
5. Кримінальне право України : Практикум : навч. посібник / П. П. Андрушко, С. Д. Шапченко, С. С. Яценко, П. С. Берзін та ін. ; за ред. С. С. Яценка. – [3-тє вид., перероб. і доповн.]. – К. : Алерта ; КНТ ; Центр учб. літ-ри, 2010. – 640 с.
6. Кримінальне право України : у питаннях та відповідях : навч. посібн. / Литвинов О. М., Житний О. О., Клемпарський М. М. та ін. ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. О. М. Литвинова. – МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2016. – 328 с.
7. Кримінальне право України : Загальна частина : навчальний посібник / [В. М. Трубников, М. В. Даньшин, О. О. Житний та ін.] ; за заг. ред. В. М. Трубникова. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. – 444 с.
8. **Кримінальне право України : Загальна частина : підручник / В.І. Борисов, В.Я. Тацій, В.І. Тютюгін та ін.; за ред. В.Я. Тація, В.І. Борисова, В.І. Тютюгіна. – [5-те вид., переробл. і допов.]. – Х. : Право, 2015. – 528 с.**
9. Спур Г.В. Впровадження міжнародно-правових актів у кримінальне законодавство
10. Житний О.О. Кримінальне право України в міжнародному вимірі (порівняльно-правовий аналіз): Монографія. – Харків: Одиссей, 2013. – 376 с.
11. Колос М.І. Кримінальне право в Україні (X – початок XXI століття): Монографія: У 2 т. – К. : Острог, 2011. – Т. 1: Освіта, наука, законодавство. – 448 с.; Т. 2: Бібліографія. – 640 с.

12. Коханюк Т.С. Системне тлумачення кримінального закону: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. – Львів, 2011. – 18 с.
13. Панчак О.Г. Доктринальне тлумачення закону про кримінальну відповідальність: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. – Львів, 2012. – 18 с.
14. Пономаренко Ю.А. Чинність і дія кримінального закону в часі: Монографія. – К.: Атіка, 2005. – 288 с.
15. Савченко А.В. Кримінальне законодавство України та федеральне кримінальне законодавство Сполучених Штатів Америки: комплексне порівняльно-правове дослідження: Монографія. – К.: КНТ, 2007. – 596 с.
16. Свистуленко М.П. Екстрадиція в правовій системі України: основні кримінально-правові аспекти: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. – К., 2005. – 17 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. База даних судових рішень "Прецедент" [Елект. ресурс.]. – Режим доступу : <http://www.precedent.com.ua/>
2. Вісник Верховного Суду України [Елект. ресурс.]. – Режим доступу : <http://www.scourt.gov.ua/>
3. Головне державне об'єднання правової інформації Міністерства юстиції України [Елект. ресурс.]. – Режим доступу : <http://www.gdo.kiev.ua/>
4. Голос України [Елект. ресурс.]. – Режим доступу : <http://www.golos.com.ua/>
5. Право України [Елект. ресурс.]. – Режим доступу : <http://pravoua.com.ua/ua/>

ТЕМА 13. Кримінальна відповідальність та її підстави

Мета: поглиблення, систематизація знань, набутих на лекціях і під час самостійної роботи; розвиток навичок самостійної роботи; заохочення до наукових досліджень; контроль за якістю засвоєння студентами матеріалу.

Основні поняття теми: кримінальна відповідальність, форми кримінальної відповідальності, підстава кримінальної відповідальності

План

1. Поняття та ознаки кримінальної відповідальності.
2. Кримінальна відповідальність як елемент механізму кримінально-правового регулювання: юридична природа, основний зміст, функції.
3. Форми кримінальної відповідальності.
4. Підстави кримінальної відповідальності.

Контрольні питання

1. Що таке кримінальна відповідальність згідно офіційного тлумачення наданого Конституційним судом України?
2. Які ви знаєте форми реалізації кримінальної відповідальності?
3. Які є види кримінальної відповідальності?
4. Що таке процесуальна підстава кримінальної відповідальності?
5. Що таке матеріальна підстава кримінальної відповідальності?
6. Яка мета кримінальної відповідальності?
7. Які є функції кримінальної відповідальності?
8. Яке задання кримінальної відповідальності?

Тестові завдання

1. Поняття «кримінальна відповідальність»:

- а) визначено в Кримінальному кодексі України;
- б) визначено в Кримінально-процесуальному кодексі України;
- в) визначено в законі України «Про міліцію»;
- г) визначено в законі України «Про прокуратуру»;
- д) законодавчо не визначено.

2. В теорії кримінального права є позиція, згідно якій кримінальна відповідальність поділяється на позитивну кримінальну відповідальність і негативну кримінальну відповідальність. Фактом підтвердження існування позитивної кримінальної відповідальності є:

- а) положення Кримінального кодексу України про те, що одним з його завдань є запобігання злочинам;
- б) положення Кримінального кодексу України про класифікацію злочинів;
- в) положення Кримінального кодексу України про обмежену осудність;
- г) положення Кримінального кодексу України про форми вини;
- д) положення Кримінального кодексу України про закінчений і незакінчений злочини.

3. Позитивна кримінальна відповідальність - це:

- а) обов'язок особи, визначений нормами Кримінального кодексу України, не вчиняти злочинів та відповідна цьому поведінка особи;
- б) обов'язок особи, покладений на неї трудовим колективом, не вчиняти злочинів;
- в) обов'язок особи, визначений сімейною традицією, не вчиняти злочинів та відповідна цьому поведінка особи;
- г) обов'язок особи, визначений її сумлінням, не вчиняти злочинів та відповідна цьому поведінка особи;
- д) обов'язок особи, покладений на неї угодою про працю, не вчиняти злочинів та відповідна цьому поведінка особи.

4. До об'єктивних ознак позитивної кримінальної відповідальності відносять:

- а) наявність в Кримінальному кодексі України заборон і дозволів на певну поведінку та відповідна їм поведінка особи;
- б) коло трудових обов'язків особи та відповідна їм поведінка особи;
- в) вимоги громадських організацій до певної поведінки особи та відповідна їм поведінка особи;
- г) вимоги галузевих міністерств до певної поведінки особи та відповідна їм поведінка особи;
- д) вимоги органів місцевого самоврядування до певної поведінки особи та відповідна їм поведінка особи.

5. До суб'єктивних ознак позитивної кримінальної відповідальності відносять:

- а) обов'язок особи вести себе відповідно до вимог Кримінального кодексу України;
- б) обов'язок особи діяти відповідно до її бажань;
- в) обов'язок особи ухилитись від певної поведінки за її бажанням;
- г) обов'язок особи діяти за вказівкою сторонньої особи;
- д) обов'язок особи діяти за вказівкою керівника.

6. Позитивна кримінальна відповідальність вичерпується:

- а) фактом не вчинення особою злочину;
- б) фактом ухилення особи від кримінальної відповідальності;
- в) фактом примирення винного з потерпілим;
- г) фактом зміни обстановки;
- д) фактом закінчення строків давності притягнення до кримінальної відповідальності.

7. Негативна кримінальна відповідальність - це:

- а) обов'язок особи, яка вчинила злочин, перетерпіти передбачені Кримінальним кодексом України заходи реагування;
- б) бажання особи, яка вчинила злочин, зазнати на собі заходів кримінально-правового реагування;
- в) це лише факт засудження особи до позбавлення волі;
- г) це лише факт перебування особи в місцях позбавлення волі;
- д) це лише факт порушення кримінальної справи.

8. Вичерпний перелік об'єктивних ознак негативної кримінальної відповідальності – це:

- а) вчинення особою злочину;
- б) наявність кримінально-правової заборони, складу злочину в діянні особи та факту перетерпіння нею заходів, передбачених Кримінальним кодексом України;
- в) наявність кримінально-правової заборони та факту вчинення злочину;
- г) факт вчинення злочину і перетерпіння особою заходів, передбачених Кримінальним кодексом України;
- д) наявність кримінально-правової заборони, вчинення злочину і перетерпіння особою заходів, передбачених Кримінальним кодексом України.

9. Суб'єктивні ознаки негативної кримінальної відповідальності – це:

- а) обов'язок особи, в діянні якої наявний склад злочину, зазнати на собі заходів, передбачених Кримінальним кодексом України;
- б) обов'язок особи понести покарання лише у виді позбавлення волі;
- в) обов'язок особи, вимагати адвоката для участі в проведенні слідчих дій;
- г) обов'язок особи, відмовитись від давання показань;
- д) обов'язок особи брати участь у проведенні експертизи.

10. Початок негативної кримінальної відповідальності:

- а) з моменту наміру вчини ти злочин;
- б) з моменту відмови особи від пропозиції вчинити злочин;
- в) з моменту вчинення діяння, що містить склад злочину;
- г) з моменту, коли особа впевнилась в успіху задуманого злочину;
- д) з моменту, коли особа ознайомилась з Кримінальним кодексом України.

11. Повне завершення негативної кримінальної відповідальності пов'язується:

- а) із щирим каяттям особи, що вчинила злочин;
- б) із настанням можливості працевлаштування особи, що вчинила злочин;
- в) із можливістю обрання постійного місця проживання особи що вчинила злочин;
- г) із можливістю сплатити заподіяні злочином збитки;
- д) із фактом погашення або зняття судимості за вчинений злочин.

12. Чи можливе завершення реалізації кримінальної відповідальності на стадії її виникнення:

- а) так, за будь-яких умов;
- б) так, якщо особа, що вчинила злочин, переховується, в подальшому злочинів не вчиняє і минули строки давності притягнення її до кримінальної відповідальності;
- в) так, коли така особа одружена;
- г) ні, неможливо ніколи;
- д) можливе, коли особа, що вчинила злочин, є іноземцем.

13. Позитивна кримінальна відповідальність реалізується в рамках:

- а) кримінально-правових відносин;
- б) кримінально-процесуальних відносин;
- в) кримінально-виконавчих відносин;

- г) цивільно-правових відносин;
- д) сукупності названих відносин.

14. Які із правових відносин «супроводжують» негативну кримінальну відповідальність протягом всього терміну її реалізації:

- а) кримінально-процесуальні відносини;
- б) кримінально-виконавчі відносини;
- в) кримінологічні відносини;
- г) кримінально-правові відносини;
- д) сукупність названих.

15. Пред'явлення особі обвинувачення у вчиненому злочині означає, що при реалізації кримінальної відповідальності «включаються» кримінально-процесуальні відносини. Яким чином в цих часових рамках реалізуються кримінально-правові відносини?:

- а) кримінально-правові відносини в цих часових рамках не реалізуються;
- б) кримінально-правові відносини в цих часових рамках реалізуються, бо лише виходячи з положень Кримінального кодексу України про те, що підставою кримінальної відповідальності є вчинення особою суспільно небезпечного діяння, яке містить склад злочину, інших кримінально-правових положень, і можливе пред'явлення особі обвинувачення;
- в) кримінально-правові відносини в цих часових рамках реалізуються лише із санкції прокурора;
- г) кримінально-правові відносини в цих часових рамках можуть бути реалізовані, коли особа визнала себе винною;
- д) кримінально-правові відносини в цих часових рамках можуть бути реалізовані, коли пред'явлення особі обвинувачення відбувалось в присутності адвоката.

16. Коли «вичерпала» себе негативна кримінальна відповідальність, якщо особа відбула покарання у виді тримання в дисциплінарному батальйоні? :

- а) фактом відбуття покарання;
- б) через рік після відбуття покарання, якщо особа не вчинить нових злочинів;
- в) через тиждень, якщо особа після відбуття покарання влаштувалась на роботу ;
- г) по прибутті на постійне місце проживання;
- д) по розпорядженню компетентного органу.

17. Що є фактичною підставою кримінальної відповідальності?:

- а) вказівка Кримінального кодексу України про те, що підставою кримінальної відповідальності є вчинення особою суспільно небезпечного діяння, яке містить склад злочину;
- б) вирок суду;
- в) вчинення особою суспільно небезпечного діяння, яке містить склад злочину;
- г) постанова про обрання запобіжного заходу;
- д) згода особи, що вчинила злочин.

18. Що є правовою підставою кримінальної відповідальності?:

- а) положення Кримінального кодексу України про те, що підставою кримінальної відповідальності є вчинення особою суспільно небезпечного діяння, яке містить склад злочину;
- б) постанова про порушення кримінальної справи;
- в) обвинувальний висновок;
- г) конституційне положення про те, що незнання закону не звільняє від кримінальної відповідальності;
- д) заява потерпілого.

19. Суб'єктом відносин негативної кримінальної відповідальності є:

- а) керівник установи, де особа, що вчинила злочин, працювала;

- б) дружина особи, що вчинила злочин;
- в) стороння особа, яка була присутня в залі судового засідання під час розгляду кримінальної справи;
- г) начальник відділу кадрів установи, де працювала особа, що вчинила злочин, котрий готував на цю особу характеристику;
- д) особа, яка вчинила злочин.

20. Чи можливе дострокове завершення реалізації кримінальної відповідальності після відбуття особою покарання у виді позбавлення волі?:

- а) неможливе;
- б) можливе, коли так вирішить начальник установи, де особа відбувала покарання;
- в) можливе за рішенням органу місцевого самоврядування ;
- г) можливе, за умови зняття судимості;
- д) можливе за рішенням районного прокурора.

Завдання

1. Складіть бібліографію за даною темою за 2017 рік.
2. Зазначте відмінності кримінальної відповідальності від покарання.

Кримінальна відповідальність	Покарання

3. Запишіть основні форми реалізації кримінальної відповідальності.

Форма реалізації кримінальної відповідальності	Правовий наслідок засудження до певного виду і міри покарання

4. Складником кримінальної відповідальності є обмеження особистого та майнового характеру. Посилаючись на відповідні норми КК України, запишіть ці обмеження.

Вид обмеження особистого характеру	Вид обмеження майнового характеру

5. Запишіть декілька визначень поняття кримінальної відповідальності, що існують в науці кримінального права.

Теми рефератів та доповідей:

1. Кримінальна відповідальність – різновид юридичної відповідальності.
2. Кримінальна відповідальність та інші елементи механізму кримінально-правового регулювання (кримінально-правові норми, юридичні факти, кримінально-правові відносини).
3. Підстави виділення окремих форм кримінальної відповідальності.
4. Юридична природа звільнення від кримінальної відповідальності як окремого інституту кримінального права України.
5. Визначення підстави кримінальної відповідальності в КК України.

Тема для дискусійного обговорення: «Спірні питання щодо кримінальної відповідальності в науці кримінального права».

Індивідуальні навчально-дослідні завдання:

1. Виконайте огляд монографії: Грищук В. К. Філософсько-правове розуміння відповідальності людини : Монографія. – [2-ге вид., переробл. і доповн.]. – Хмельницький : Хмельницький ун-т управління та права, 2013. – 768 с.
2. Виконайте огляд монографії: Меркулова В. О. Кримінальна відповідальність: окремі теоретичні та соціально-правові аспекти: Монографія. – Одеса: ОЮІ ХНУВС, 2007. – 225 с.
3. Виконайте огляд монографії: Митрофанов І. І. Теоретичні проблеми механізму реалізації кримінальної відповідальності : Монографія. – Кременчук: ПП Щербатих О.В., 2010. – 520 с.
4. Складіть таблицю-презентацію «Форми кримінальної відповідальності».

Рекомендована література

Основна

1. Кримінальне право України: Загальна частина: підручник / В.І. Борисов, В.Я. Тацій, В.І. Тютюгін та ін. ; за ред. В.Я. Тація, В.І. Борисова, В.І. Тютюгіна. – 5-ге вид., переробл. і допов. – Х. : Право, 2015. – 528 с.
2. Кримінальне право: Навчальний посібник / За заг. ред. М.І. Хавронюка. – К., – 2014. – 944 с.
3. *Вереша Р.В. Кримінальне право України. Загальна частина. – Вид. 5-те, перероб. та допов. / Р.В. Вереша. – К.: Алерта, 2018. – 360 с.*
4. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / Д.С. Азаров, В.К. Грищук, А.В. Савченко [та ін.]; За заг. ред. О. М. Джужі, А. В. Савченка, В. В. Чернея; НАВС. – К.: Юрінком Інтер, 2016. – 1064 с.
5. Українське кримінальне право. Загальна частина [Текст] : підручник / [Берзін Павло Сергійович та ін.] ; за заг. ред. В. Навроцького. - К. : Юрінком Інтер, 2013. - 711 с.

Додаткова

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: чинне законодавство із змінами і допов. на 01 вересня 2016 року: Офіц. текст. – К. : Алерта, 2016. – 284 с.
2. Актуальні проблеми кримінальної відповідальності: Матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 10–11 жовтня 2013 р. / Редкол.: В.Я. Тацій (голов. ред.), В.І. Борисов (заст. голов. ред.) та ін. – Харків: Право, 2013. – 848 с.
3. Багрий-Шахматов Л. В. Социально-правовые проблемы уголовной ответственности и форм ее реализации : Курс лекций (Общая часть). – [Изд. 2-е, исправ. и доп.]. – Одесса, 2001. – 207 с.
4. Грищук В. К. Філософсько-правове розуміння відповідальності людини : Монографія. – [2-ге вид., переробл. і доповн.]. – Хмельницький : Хмельницький ун-т управління та права, 2013. – 768 с.
5. Денисова Т. А. Покарання : кримінально-правовий, кримінологічний та кримінально-виконавчий аналіз. – Запоріжжя : Вид-во КПУ, 2007. – 340 с.
6. Звечаровский И. Э. Ответственность в уголовном праве. – СПб. : Юридический центр Пресс, 2009. – 100 с.
7. Книженко О. О. Санкції у кримінальному праві : Монографія. – Харків : НикаНова, 2011. – 336 с.
8. Коломієць Ю. Ю. Невідворотність кримінальної відповідальності: правова природа та зміст: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. – Одеса, 2005. – 17 с.
9. Красницький І. В. Кримінальна відповідальність як інститут кримінального права Франції та України: порівняльний аналіз : Монографія. – Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2008. – 232 с.
10. Кропачев Н. М., Прохоров В. С. Механизм уголовно-правового регулирования / Уголовная ответственность : Учебн. пособ. – СПб. : Санкт-Петербургский гос. ун-т, 2000. – 60 с.

11. Кругликов Л. Л., Васильевский А. В. Дифференциация ответственности в уголовном праве. – СПб. : Юридический центр Пресс, 2002. – 300 с.
12. Куц В. М. Проблеми кримінальної відповідальності: Навч. посібн. – К.: Національна академія прокуратури України, 2013. – 322 с.
13. Лесниевски-Костарева Т. А. Дифференциация уголовной ответственности. Теория и законодательная практика. – М.: НОРМА, 1998. – 296 с.
14. Меркулова В. О. Кримінальна відповідальність: окремі теоретичні та соціально-правові аспекти: Монографія. – Одеса: ОЮІ ХНУВС, 2007. – 225 с.
15. Митрофанов І. І. Теоретичні проблеми механізму реалізації кримінальної відповідальності : Монографія. – Кременчук: ПП Щербатих О.В., 2010. – 520 с.

ТЕМА 17. Звільнення від покарання та його відбування

Мета: поглиблення, систематизація знань, набутих на лекціях і під час самостійної роботи; розвиток навичок самостійної роботи; заохочення до наукових досліджень; контроль за якістю засвоєння студентами матеріалу.

Основні поняття теми: покарання, звільнення від відбування покарання, звільнення від покарання, види звільнення від покарання та його відбування.

План

1. Поняття, сутність звільнення від кримінального покарання та його відбування.
2. Види звільнення від кримінального покарання та його відбування.
3. Звільнення від покарання через втрату суспільної небезпеки особи, що вчинила злочин.
4. Звільнення від відбування покарання з випробуванням.
5. Звільнення від відбування покарання з випробуванням вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до семи років.
6. Звільнення від відбування покарання у зв'язку із закінченням строків давності виконання обвинувального вироку.
7. Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання.
8. Заміна невідбутої частини покарання більш м'яким.
9. Звільнення від відбування покарання вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до трьох років.
10. Звільнення від покарання за хворобою.

Контрольні питання

1. Які види звільнення особи від покарання передбачено в КК України?
2. Поняття звільнення від відбування покарання з випробуванням, його підстави та умови. За наявності яких умов закон забороняє застосовувати цей вид звільнення?
3. Які передумови та підстави передбачено законом при звільненні від покарання у зв'язку з втратою особою суспільної небезпечності?
4. Які обов'язки суд може покласти на особу при звільненні її від відбування покарання з випробуванням?
5. Які кримінально-правові наслідки такого звільнення?
6. Якими є передумови та підстави звільнення від відбування покарання з випробуванням вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до семи років?
7. Якими є передумови та підстави звільнення від відбування покарання у зв'язку із закінченням строків давності виконання обвинувального вироку?

Тестові завдання

1. Звільнення засудженого від покарання або подальшого його відбування, заміна більш м'яким, а також пом'якшення призначеного покарання, крім звільнення від покарання або пом'якшення покарання на підставі закону України про амністію чи акта про помилування, може застосовуватися:

- а) тільки судом у випадках, передбачених Кримінальним кодексом України;
- б) спільно судом та адміністрацією виправної установи;
- в) спільним рішенням начальника виправної установи та прокурора, який здійснює нагляд за діяльністю виправних установ;
- г) Колегією Міністерства юстиції;
- д) адміністрацією виправної установи за клопотанням засудженого.

2. Особа, засуджена за діяння, караність якого законом усунена:

- а) така особа може бути звільнена від призначеного судом покарання, якщо на цьому наполягає сам засуджений та його адвокат;
- б) така особа може бути звільнена від призначеного судом покарання, якщо протягом останнього року відбування покарання її поведінка була бездоганною;
- в) така особа звільняється від призначеного судом покарання, якщо вона відбула не менше половини строку покарання;
- г) підлягає негайному звільненню від призначеного судом покарання;
- д) така особа не може бути звільнена від призначеного судом покарання, оскільки засудження її було законним.

3. Призначена засудженому міра покарання, що перевищує санкцію нового закону:

- а) знижується до максимальної межі покарання, встановленої санкцією нового закону, якщо наявне клопотання трудового колективу чи громадської організації, де раніше працював засуджений;
- б) знижується до максимальної межі покарання, встановленої санкцією нового закону;
- в) знижується до максимальної межі покарання, встановленої санкцією нового закону, якщо не заперечує прокурор, який брав участь у судовому розгляді кримінальної справи;
- г) знижується до максимальної межі покарання, встановленої санкцією нового закону, якщо на цьому наполягає засуджений та його адвокат;
- д) не знижується, адже вирок було винесено на підставі закону.

4. Особа, може бути за вироком суду звільнена від покарання, якщо буде визнано, що з урахуванням бездоганної поведінки і сумлінного ставлення до праці цю особу на час розгляду справи в суді не можна вважати суспільно небезпечною за умови:

- а) що така особа вчинила тяжкий злочин;
- б) що така особа вчинила злочин будь-якої тяжкості;
- в) що вчинений злочин не є злочином проти життя або здоров'я особи;
- г) що така особа вчинила злочин невеликої або середньої тяжкості;
- д) що злочин вчинено не в співучасті.

5. Звільнення від відбування покарання з випробуванням (ст. 75 КК) можливе, якщо особі призначено покарання у виді:

- а) штрафу;
- б) громадських робіт;
- в) арешту;
- г) виправних робіт;
- д) тримання в дисциплінарному батальйоні.

6. У разі звільнення від відбування покарання з випробуванням суд не може покласти на засудженого такі обов'язки:

- а) заборона одружуватись протягом року;
- б) попросити публічно або в іншій формі пробачення у потерпілого;
- в) не виїжджати за межі України на постійне проживання без дозволу органу кримінально-виконавчої системи;
- г) повідомляти органи кримінально-виконавчої системи про зміну місця проживання, роботи або навчання;
- д) періодично з'являтися для реєстрації в органи кримінально-виконавчої системи.

7. У разі звільнення від відбування покарання з випробуванням суд не може призначити додаткові покарання у виді:

- а) штрафу;
- б) конфіскації майна;
- в) позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю; г) позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу;
- д) за таких умов суд не вправі призначити будь-які додаткові покарання.

8. Після закінчення призначеного судом іспитового строку засуджений:

- а) який виконав покладені на нього обов'язки та не вчинив нового злочину, звільняється від призначеного йому покарання;
- б) який виконав покладені на нього обов'язки, звільняється судом від призначеного йому покарання;
- в) який не вчинив нового злочину, звільняється судом від призначеного йому покарання;
- г) звільняється судом від призначеного йому покарання за умови письмового звернення засудженого до установи виконання покарання;
- д) який виконав покладені на нього обов'язки та не вчинив нового злочину, звільняється судом від призначеного йому покарання.

9. Звільнення від відбування покарання з випробуванням вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до семи років, неможливе, якщо такій особі призначено покарання:

- а) у виді штрафу
- б) у виді позбавлення волі на строк менше більше п'яти років за тяжкі і особливо тяжкі злочини;
- в) у виді позбавлення волі на строк більше п'яти років за тяжкі і особливо тяжкі злочини;
- г) у виді позбавлення волі на строк до п'яти років за злочини середньої тяжкості;
- д) у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю.

10. При звільненні особи від відбування покарання у зв'язку із закінченням строків давності виконання обвинувального вироку (ст.80 КК): строки давності щодо додаткових покарань визначаються:

- а) основним покаранням, призначеним за вироком суду;
- б) додатковим покаранням, призначеним судом;
- в) органами кримінально-виконавчої системи;
- г) органами місцевого самоврядування;
- д) Міністерством юстиції.

11. Перебіг давності виконання обвинувального вироку зупиняється:

- а) якщо засуджений не ухиляється від відбування покарання, працює за попереднім місцем роботи, проживає за місцем постійного проживання, проте до органів кримінально-виконавчої системи не з'являється;
- б) якщо засуджений захворів;
- в) якщо засуджений вчинив адміністративне правопорушення;
- г) якщо засуджений ухиляється від відбування покарання;
- д) якщо засуджений перебуває у відрадженні.

12. Перебіг давності виконання обвинувального вироку переривається, якщо до закінчення зазначених законом (ст.80 КК) строків засуджений:

- а) вчинить новий злочин середньої тяжкості;
- б) вчинить новий злочин невеликої тяжкості;
- в) ухилиться від відбування покарання;
- г) вчинить адміністративне правопорушення;
- д) змінить місце роботи та проживання без відома органу кримінально-виконавчої системи.

13. Обчислення строків давності виконання обвинувального вироку суду у разі переривання перебігу давності починається:

- а) з дня винесення обвинувального вироку суду за вчинений новий злочин;
- б) з дня набрання чинності вироку суду, винесеним за вчинений новий злочин;
- в) з дня вчинення нового злочину;
- г) з дня початку виконання покарання за вчинений новий злочин;
- д) з дня закінчення відбування покарання за вчинений перший злочин.

14. Питання про застосування давності виконання обвинувального вироку суду до особи, засудженої до довічного позбавлення волі:

- а) такий вирок не виконується, якщо з дурня набрання цим ви роком чинності пройшло понад п'ятнадцять років;
- б) вирішується судом;
- в) такий вирок не виконується, якщо з дурня набрання цим ви роком чинності пройшло понад двадцять років ;
- г) вирішується Указом Президента України;
- д) вирішується місцевим референдумом.

15. Давність виконання обвинувального вироку суду не застосовується у разі засудження особи за:

- а) розроблення, виробництво, придбання, зберігання, збут, транспортування зброї масового знищення (ст. 440 КК);
- б) екоцид (ст. 441 КК);
- в) публічні заклики до геноциду (с.2 ст. 442 КК);
- г) посягання на життя представника іноземної держави (ст. 443 КК);
- д) планування, підготовку, розв'язання та ведення агресивної війни (ст. 437 КК).

16. Помилування здійснюється:

- а) Президентом України;
- б) Кабінетом Міністрів України;
- в) Верховною Радою України;
- г) Міністерством юстиції;
- д) трудовим колективом.

17. Амністія оголошується:

- а) Указом президента України;
- б) постановою Кабінету Міністрів України;
- в)наказом Міністерства юстиції;
- г) законом України;
- д) наказом Міністерства внутрішніх справ України.

18. Помилування здійснюється:

- а) стосовно індивідуально визначеної особи;

- б) стосовно невизначеного кола осіб;
- в) лише щодо осіб, які вчинили злочин у співучасті;
- г) лише у випадку наявності в діянні особи множини злочинів;
- д) лише щодо особи, яка раніше не була засудженою.

19. Амністія оголошується:

- а) раз в квартал;
- б) раз на рік;
- в) лише до святкових дат;
- г) лише на вимогу установ виконання покарань;
- д) лише за клопотанням двох третин населення України, які є виборцями.

20. Закон про амністію:

- а) може передбачати заміну одного покарання іншим;
- б) може погашати судимість;
- в) не може передбачати заміну одного покарання іншим;
- г) може встановлювати адміністративний нагляд;
- д) може передбачати зняття судимості.

Завдання

1. Складіть бібліографію за даною темою за 2017 рік.
2. Заповніть таблицю. Укажіть відмінність між звільненням від покарання та звільненням від кримінальної відповідальності.

Звільнення від покарання	Звільнення від кримінальної відповідальності

3. Охарактеризуйте правові наслідки звільнення від відбування покарання з випробуванням.

Сприятливі	Несприятливі

4. Дайте характеристику правових наслідків звільнення від відбування покарання з випробуванням вагітних жінок та жінок, які мають дітей віком до семи років.

Сприятливі	Несприятливі

5. Складіть характеристику звільнення від відбування покарання вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до 3 років.

Поняття звільнення	
Передумова звільнення	
Підстава звільнення	
Умова звільнення	
Правові наслідки звільнення	

6. Дайте характеристику звільнення від покарання у зв'язку з амністією.

Передумова звільнення	
Підстава звільнення	

Теми рефератів та доповідей:

1. Поняття та юридична природа звільнення від покарання та його відбування.
2. Звільнення від покарання, його специфічний кримінально-правовий зміст.

3. Звільнення від подальшого відбування покарання, його специфічний кримінально-правовий зміст.
4. Пом'якшення призначеного покарання, його специфічний кримінально-правовий зміст.
5. Особливості звільнення від покарання та його відбування на підставі закону України про амністію або акта про помилування.

Тема дискусійного обговорення: «Проблеми систематизації окремих різновидів звільнення від покарання та його відбування».

Індивідуальні навчально-дослідні завдання:

1. Складіть презентацію «Звільнення від покарання та його відбування».
2. Складіть презентацію «Види звільнення від покарання».
3. Складіть презентацію «Види пом'якшення призначеного покарання».
4. Складіть презентацію «Звільнення від відбування покарання».
5. підготуйте наукову доповідь «Проблеми звільнення від відбування покарання у вітчизняній кримінально-правовій науці».
6. Підготуйте наукову доповідь «Проблеми звільнення від покарання та його відбування на підставі закону України про амністію або акта про помилування».

Рекомендована література

Основна

1. Кримінальне право України: Загальна частина: підручник / В.І. Борисов, В.Я. Тацій, В.І. Тютюгін та ін. ; за ред. В.Я. Тація, В.І. Борисова, В.І. Тютюгіна. – 5-те вид., переробл. і допов. – Х. : Право, 2015. – 528 с.
2. Кримінальне право: Навчальний посібник / За заг. ред. М.І. Хавронюка. – К., – 2014. – 944 с.
3. *Вереша Р.В. Кримінальне право України. Загальна частина. – Вид. 5-те, перероб. та допов. / Р.В. Вереша. – К.: Алерта, 2018. – 360 с.*
4. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / Д.С. Азаров, В.К. Гришук, А.В. Савченко [та ін.]; За заг. ред. О. М. Джужі, А. В. Савченка, В. В. Чернея; НАВС. – К.: Юрінком Інтер, 2016. – 1064 с.
5. Українське кримінальне право. Загальна частина [Текст] : підручник / [Берзін Павло Сергійович та ін.] ; за заг. ред. В. Навроцького. - К. : Юрінком Інтер, 2013. - 711 с.

Додаткова

1. Про застосування амністії в Україні : Закон України від 1 жовтня 1996 року № 392 / 96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. - № 48. - Ст. 263.
2. Про умовно-дострокове звільнення від покарання і заміну невідбутої частини покарання більш м'яким : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 26 квітня 2002 р. № 2 // Постанови пленумів Верховного суду України та вищих спеціалізованих судів України в кримінальних та адміністративних провадженнях : (ОФЦ. ТЕКСТ) / Упоряд. С. А. Кузьмін, М. С. Кучеренко. – К. : ПАЛИВОДА А. В., 2015. – С. 93-96.
3. Про практику застосування судами законодавства про звільнення від відбуття покарання засуджених, які захворіли на тяжку хворобу : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 28.09.1973 р. № 8 // Постанови пленумів Верховного суду України та вищих спеціалізованих судів України в кримінальних та адміністративних провадженнях : (ОФЦ. ТЕКСТ) / Упоряд. С. А. Кузьмін, М. С. Кучеренко. – К. : ПАЛИВОДА А. В., 2015. – С. 86-89.
4. Про практику застосування судами України законодавства про звільнення особи від кримінальної відповідальності : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 23 грудня 2005 р. № 12 [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0012700-05>.

5. Баулін Ю. В. Звільнення від кримінальної відповідальності : Монографія. – К. : Атіка, 2004. – 296 с.
6. Казначеева Д. В. Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. – Харків, 2011. – 19 с.
7. Сахнюк С. В. Теоретичні та практичні аспекти пом'якшення покарання за кримінальним законодавством України: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. – К., 2001. – 19 с.
8. Хряпінський П. В. Спеціальне звільнення від відповідальності у кримінальному праві та законодавстві України : Навч. посібн. – Запоріжжя : КСК-Альянс, 2010. – 270 с.
9. Хряпінський П. В. Заохочувальні норми в кримінальному законодавстві України : Монографія. – Харків : Харків юридичний, 2009. – 448 с.
10. Михайлов В. К. Уголовно-правовой институт освобождения от наказания. – М. : Юрлитинформ, 2008. – 312 с.

ТЕМА 18. Судимість

Мета: поглиблення, систематизація знань, набутих на лекціях і під час самостійної роботи; розвиток навичок самостійної роботи; заохочення до наукових досліджень; контроль за якістю засвоєння студентами матеріалу.

Основні поняття теми: судимість, зняття судимості, погашення судимості, переривання строку погашення судимості.

План

1. Поняття судимості, загально-правові та кримінально-правові наслідки судимості.
2. Обставини, які зумовлюють визнання особи такою, що не має судимості.
3. Погашення судимості: поняття, загальні умови та строки.
4. Особливості обчислення строків погашення судимості при перебігу давності виконання вироку, при умовно-достроковому звільненні від покарання чи заміні його більш м'яким.
5. Переривання строку погашення судимості.
6. Зняття судимості: поняття, умови та підстави, що передбачені КК України.

Контрольні питання:

1. Що таке судимість?
2. Які негативні наслідки тягне за собою судимість?
3. Яка мета інституту судимості?
4. Що таке погашення судимості?
5. Що таке зняття судимості?
6. Чим відрізняється погашення судимості від її зняття?
7. Які наслідки погашення та зняття судимості?

Тестові завдання

1. Судимість – це:

- а) правовий стан особи, який виникає у зв'язку з її засудженням до кримінального покарання чи застосування до особи адміністративного стягнення і за зазначених у законі умов тягне настання для неї негативні наслідки;
- б) правовий стан особи, який виникає у зв'язку з вчиненням особою суспільно небезпечного діяння яке містить склад злочину і тягне для особи певні негативні наслідки;
- в) правовий стан особи, який виникає у зв'язку з вчиненням особою суспільно тяжкого чи особливо тяжкого злочину і тягне для особи певні негативні наслідки;

- г) правовий стан особи, який виникає у зв'язку із засудженням особи до позбавлення волі на певний строк чи довічного позбавлення волі;
- д) правовий стан особи, який виникає у зв'язку з її засудженням до кримінального покарання і за зазначених у законі умов тягне настання для неї певних негативних наслідків.

2. Судимість виникає:

- а) з дня набрання законної сили обвинувальним вироком;
- б) з дня вчинення злочину;
- в) з дня винесення судом вироку;
- г) з першого дня відбування покарання;
- д) з дня завершення відбування покарання.

3. Особа вважається судимою:

- а) до працевлаштування особи після відбуття покарання;
- б) до порушення клопотання трудового колективу чи громадської організації про зняття з особи судимості;
- в) до отримання заохочення за місцем роботи в перший рік після відбуття покарання ;
- г) до погашення або зняття судимості;
- д) до досягнення особою пенсійного віку.

4. Судимість має правове значення:

- а) лише у разі вчинення нового умисного злочину;
- б) у разі вчинення нового злочину;
- в) лише у разі вчинення нового тяжкого чи особливо тяжкого злочину;
- г) лише у разі вчинення нового злочину у співучасті;
- д) судимість не має ніякого значення.

5. Такими, що мають судимість, визнаються:

- а) особи, засуджені за вироком суду без призначення покарання;
- б) особи, звільнені від покарання;
- в) особи, що відбули покарання за діяння, злочинність і караність якого усунена законом;
- г) реабілітовані особи;
- д) особи, які відбувають покарання.

6. Особа звільнена від відбування покарання з випробуванням. Протягом іспитового строку вона не вчинила нового злочину і довела своє виправлення. За даних умов особа визнається:

- а) такою, що не має судимості;
- б) судимою протягом року після завершення іспитового строку;
- в) рішення про погашення судимості має прийняти суд;
- г) з такої особи судимість знімає суд;
- д) не судимою з моменту її звільнення від відбування покарання.

7. Особа, засуджена до позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю, вважається не судимою:

- а) після виконання цього покарання;
- б) з моменту оголошення вироку;
- в) через рік після виконання цього покарання;
- г) за умови, що ця особа не працює;
- д) за умови, що така особа є пенсіонером.

8. Особа засуджена до тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців. Така особа вважається не судимою:

- а) через рік після відбуття покарання;
- б) коли така особа звернулась з клопотанням до командування військової частини про зняття судимості;
- в) після відбуття покарання;
- г) коли така особа після відбуття покарання у виді тримання в дисциплінарному батальйоні прослужила у військовій частині один рік;
- д) особи, засуджені до покарання у виді тримання в дисциплінарному батальйоні, вважаються не судимими з моменту проголошення вироку.

9. Особа засуджена до покарання у виді службового обмеження для військовослужбовців і була достроково звільнена від цього покарання. З якого часу така особа вважається не судимою?:

- а) коли закінчиться призначений судом строк покарання;
- б) через рік після дострокового звільнення від покарання;
- в) з моменту дострокового звільнення;
- г) з часу присвоєння чергового військового звання;
- д) з моменту підвищення в посаді.

10. Особи, засуджені до штрафу, вважаються такими, що не мають судимості:

- а) якщо вони протягом року з дня відбуття покарання (основного та додаткового) не вчинять нового злочину;
- б) з дня сплати всієї суми штрафу;
- в) з дня сплати хоч би частини штрафу;
- г) через рік після сплати штрафу;
- д) з дня підтвердження банком сплати штрафу.

11. Строки погашення судимості обчислюються:

- а) з першого дня відбування покарання;
- б) з дня набрання чинності вироку суду;
- в) з дня відбуття основного і додаткового покарання;
- г) з дня коли особа відбула покарання і щодо неї було встановлено адміністративний нагляд;
- д) з дня оголошення вироку суду.

12. До строку погашення судимості зараховується:

- а) час, протягом якого проводилося досудове слідство, якщо при цьому давність виконання вироку не переривалася;
- б) час, протягом якого вирок не було виконано, якщо при цьому давність виконання вироку не переривалася;
- в) час від початку вчинення злочину до моменту винесення вироку, якщо при цьому давність виконання вироку не переривалася;
- г) час від початку вчинення злочину до моменту набрання чинності вироку суду, якщо при цьому давність виконання вироку не переривалася;
- д) час від моменту пред'явлення особі обвинувачення до моменту набрання чинності вироку суду, якщо при цьому давність виконання вироку не переривалася.

13. Якщо вирок не було виконано, судимість погашається:

- а) по досягненню пенсійного віку засудженим;
- б) судимість триває все життя;
- в) фактом залучення засудженого до праці;
- г) фактом активної участі засудженого в громадському формуванні з охорони громадського порядку і державного кордону;
- д) по закінченні строків давності виконання вироку.

14. Якщо особу було достроково звільнено від відбування покарання, то строк погашення судимості обчислюється:

- а) з дня вчинення злочину;
- б) з дня набрання вироком суду законної сили;
- в) з дня дострокового звільнення її від відбування покарання (основного та додаткового);
- г) з дня, коли закінчився б призначений терм ін покарання;
- д) з дня постановки особи на облік в органі кримінально-виконавчої системи.

15. Якщо невідбуту частину покарання було замінено більш м'яким покаранням, то строк погашення судимості обчислюється:

- а) з дня, коли б вичерпався строк призначеного покарання (основного та додаткового);
- б) з дня відбуття більш м'якого покарання (основного та додаткового);
- в) з дня встановлення щодо особи контролю з боку органу кримінально-виконавчої системи;
- г) з дня вчинення злочину;
- д) з дня набрання чинності вироком суду.

16. Якщо особа, що відбула покарання, до закінчення строку погашення судимості знову вчинить злочин, перебіг строку погашення судимості:

- а) зупиняється;
- б) переривається і обчислюється заново, якщо новий злочин є тяжким чи особливо тяжким;
- в) не переривається і не зупиняється;
- г) переривається і обчислюється заново, якщо особа ухиляється від розслідування або суду;
- д) переривається і обчислюється заново.

17. Судимість знімається:

- а) судом;
- б) Законом «Про амністію»;
- в) Указом Президента;
- г) начальником виправної установи при звільненні особи з місця позбавлення волі;
- д) спільним рішенням органу місцевого самоврядування за місцем постійного проживання особи та трудового колективу, де така особа працює.

18. Судимість може бути знята до закінчення строків погашення судимості:

- а) якщо особа після відбуття покарання зразковою поведінкою і сумлінним ставленням до праці довела своє виправлення;
- б) якщо особа після відбуття покарання у виді арешту, обмеження волі або позбавлення волі зразковою поведінкою і сумлінним ставленням до праці довела своє виправлення;
- в) якщо особа після відбуття покарання у виді виправних робіт, арешту, обмеження волі або позбавлення волі зразковою поведінкою і сумлінним ставленням до праці довела своє виправлення;
- г) якщо особа після відбуття покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі зразковою поведінкою і сумлінним ставленням до праці довела своє виправлення;
- д) якщо особа після відбуття покарання у виді виправних робіт, арешту, обмеження волі, тримання в дисциплінарному батальйоні або позбавлення волі зразковою поведінкою і сумлінним ставленням до праці довела своє виправлення.

19. Зняття судимості допускається лише після закінчення:

- а) не менш як половини строку погашення судимості;
- б) не менше третини строку погашення судимості;
- в) не менше двох третирн строку погашення судимості;
- г) не менш трьох четвертей строку погашення судимості;

д) на зняття судимості не впливає плин строків давності і судимість може бути знята у будь-який час.

20. Порядок зняття судимості встановлюється:

- а) Кримінальним кодексом України;
- б) Кримінально-виконавчим кодексом України;
- в) Кримінально-процесуальним кодексом України;
- г) Кодексом України про адміністративні порушення;
- д) постановою Пленуму Верховного Суду України.

Завдання

1. Складіть бібліографію за даною темою за 2017 рік.

2. Заповніть таблицю:

Розмежування правил погашення і зняття судимості

Відмінності	Погашення судимості	Зняття судимості

3. Дайте характеристику видів припинення судимості.

Вид		
Характеристика		

4. Укажіть підставу судимості _____

5. У яких випадках особу визнають такою, яка не має судимості, відповідно до ст. 88 КК України?

- 1) _____
- 2) _____
- 3) _____
- 4) _____

6. Укажіть умови зняття судимості.

- 1) _____
- 2) _____
- 3) _____

Теми рефератів та доповідей:

- 1. Судимість як соціально-правове явище.
- 2. Часові межі судимості.
- 3. Переривання строку погашення судимості.
- 4. Погашення судимості у випадку скасування засудженому попереднього виду покарання.
- 5. Особливості погашення судимості за перебігом певних строків після виконання або відбуття покарання.
- 6. Погашення судимості в осіб, щодо яких застосовано закон України про амністію або акт про помилування.
- 7. Дострокове зняття судимості судом.

Тема дискусійного обговорення: «Судимість як заключний етап кримінальної відповідальності».

Індивідуальні навчально-дослідні завдання:

- 1. Складіть презентацію «Судимість».
- 2. Складіть презентацію «Погашення судимості».

3. Складіть презентацію «Зняття судимості».
4. Виконайте реферативний огляд монографії: Голіна В. В. Судимість : монографія / В. В. Голіна. – Харків : Харків юридичний, 2006. – 384 с.
5. Виконайте реферативний огляд автореферату: Письменський Є. О. Інститут судимості в кримінальному праві України : автореф. дис.... на здобуття наукового ступеня канд.. юрид. наук : спец. 12.00.08 – кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право. – Академія адвокатури України. – Київ, 2009. – 20 с.

Рекомендована література

Основна

1. Кримінальне право України: Загальна частина: підручник / В.І. Борисов, В.Я. Тацій, В.І. Тютюгін та ін. ; за ред. В.Я. Тація, В.І. Борисова, В.І. Тютюгіна. – 5-те вид., переробл. і допов. – Х. : Право, 2015. – 528 с.
2. Кримінальне право: Навчальний посібник / За заг. ред. М.І. Хавронюка. – К., – 2014. – 944 с.
3. *Вереша Р.В. Кримінальне право України. Загальна частина. – Вид. 5-те, перероб. та допов. / Р.В. Вереша. – К.: Алерта, 2018. – 360 с.*
4. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / Д.С. Азаров, В.К. Гришук, А.В. Савченко [та ін.]; За заг. ред. О. М. Джужі, А. В. Савченка, В. В. Чернея; НАВС. – К.: Юрінком Інтер, 2016. – 1064 с.
5. Українське кримінальне право. Загальна частина [Текст] : підручник / [Берзін Павло Сергійович та ін.] ; за заг. ред. В. Навроцького. - К. : Юрінком Інтер, 2013. - 711 с.

Додаткова

1. Про застосування амністії в Україні : Закон України від 1 жовтня 1996 року № 392 / 96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. - № 48. - Ст. 263.
2. Про практику застосування судами України законодавства про погашення і зняття судимості : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 26 грудня 2003 р. № 16 // Постанови пленумів Верховного суду України та вищих спеціалізованих судів України в кримінальних та адміністративних провадженнях : (ОФІЦ. ТЕКСТ) / Упоряд. С. А. Кузьмін, М. С. Кучеренко. – К. : ПАЛИВОДА А. В., 2015. – С. 123-126.
3. Голіна В. В. Судимість : монографія / В. В. Голіна. – Харків : Харків юридичний, 2006. – 384 с.
4. Голіна В. Судимість як соціально-правове явище: сутність, призначення, наслідки // Вісн. Акад. прав. наук України. – 2005. – № 2 (41). – С. 173-182.
5. Кириць Б. О. Виникнення судимості // Вісник Львівського університету. Серія юридична. – 2001. – Випуск 36. – С. 444-453.
6. Кириць Б. О. Дострокове зняття судимості судом // Вісник Львівського університету. Серія юридична. – 2000. – Випуск 35. – С. 401-409.
7. Кириць Б. О. Погашення судимості при відбутті покарання, призначеного за сукупністю злочинів і вироків // Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні: Матеріали І регіональної наукової конференції. 13-14 лютого 1995 р. – Львів: Юридичний факультет ЛДУ імені Івана Франка, 1995. – С. 106-109.
8. Кириць Б. О. Погашення судимості у випадку скасування засудженому попереднього виду покарання // Вісник Львів. ін-ту внутр. справ: Збірник / Гол. ред. В. Л. Регульський. – Львів: Львів. ін-тут внутр. справ при НАВС України, 2001. – С. 174-178.
9. Кириць Б. О. Припинення судимості / Б. Кириць // Вісник Львівського університету. Серія юридична. – 1999. – Випуск 34. – С. 178-183.
10. Маляренко В. Т. Амністія та помилування в Україні : навчальний посібник / В.Т. Маляренко, А. А. Музика. – К. : Атіка, 2007. – 700 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. База даних судових рішень "Прецедент" [Елект. ресурс.]. – Режим доступу : <http://www.precedent.com.ua/>
2. Вісник Верховного Суду України [Елект. ресурс.]. – Режим доступу : <http://www.scourt.gov.ua/>
3. Головне державне об'єднання правової інформації Міністерства юстиції України [Елект. ресурс.]. – Режим доступу : <http://www.gdo.kiev.ua/>
4. Голос України [Елект. ресурс.]. – Режим доступу : <http://www.golos.com.ua/>
5. Право України [Елект. ресурс.]. – Режим доступу : <http://pravoua.com.ua/ua/>
6. Правовий експерт [Елект. ресурс.]. – Режим доступу : <http://lawexpert.com.ua>
7. Український юридичний портал [Елект. ресурс.]. – Режим доступу : <http://www.zakoni.com.ua>
8. Український юрист [Елект. ресурс.]. – Режим доступу : <http://ukrjurist.com/>
9. Урядовий кур'єр [Елект. ресурс.]. – Режим доступу : <http://ukurier.gov.ua/uk/>

ТЕМА 19. Інші заходи кримінально-правового характеру

Мета: поглиблення, систематизація знань, набутих на лекціях і під час самостійної роботи; розвиток навичок самостійної роботи; заохочення до наукових досліджень; контроль за якістю засвоєння студентами матеріалу.

Основні поняття теми: інші заходи кримінально-правового характеру, примусові заходи медичного характеру, спеціальна конфіскація, заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб

План

1. Поняття та мета примусових заходів медичного характеру.
2. Особи, до яких застосовуються примусові заходи медичного характеру.
3. Види примусових заходів медичного характеру.
4. Особливості застосування окремих видів примусових заходів медичного характеру, що передбачені КК України.
5. Заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб та підстави їх застосування.
6. Юридичні особи, до яких застосовуються заходи кримінально-правового характеру.
7. Види заходів кримінально-правового характеру, що застосовуються до юридичних осіб.

Контрольні питання

1. Що таке інші заходи кримінально-правового характеру?
2. В чому різниця між іншими заходами кримінально-правового характеру і кримінальною відповідальністю?
3. Що таке примусове лікування і яка підстава його застосування?
4. Які види примусових заходів медичного характеру передбачено в КК України?
5. Який порядок застосування примусових заходів медичного характеру?
6. Які види примусових заходів виховного характеру передбачено КК України?
7. Які заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб передбачено в КК України?
8. Що таке спеціальна конфіскація і підстава її застосування?
9. У якому порядку застосовуються заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб?

Тестові завдання

1. Метою примусових заходів медичного характеру є:

- а) покарання за вчинене суспільно небезпечне діяння;
- б) примушування до суспільно корисної праці;

- в) обов'язкове лікування, а також запобігання вчиненню суспільно небезпечних діянь;
- г) виправлення особи, що вчинила суспільно небезпечне діяння;
- д) створення можливості для активної участі з протидії злочинності.

2. Примусові заходи медичного характеру можуть бути застосовані до осіб:

- а) які вчинили злочини;
- б) до будь-яких осіб;
- в) до осіб, які вчинили злочини і ухиляються від органу розслідування або суду;
- г) які вчинили у стані обмеженої осудності злочини;
- д) до осіб, які вчинили тяжкі чи особливо тяжкі злочини.

3. Чи можливо застосувати до особи примусові заходи медичного характеру під час відбування нею покарання?:

- а) так, якщо вона захворіла на психічну хворобу;
- б) так, але тільки після відбуття нею покарання;
- в) так, але якщо є добровільна згода такої особи на застосування щодо неї примусових заходів медичного характеру;
- г) так, якщо вчинений особою злочин є тяжким и особливо тяжким;
- д) ні, за жодних умов.

4. Чи можливі застосування до особи примусових заходів медичного характеру, коли вона вже відбула покарання?:

- а) ні;
- б) можливо, якщо особа сама наполягає на цьому;
- в) можливо, на прохання родичів;
- г) можливо, на розсуд комісії лікарів-психіатрів;
- д) можливо, коли на цьому наполягають сама особа та її родичі.

5. Види примусових заходів медичного характеру застосовуються:

- а) лікарем-психіатром;
- б) комісією лікарів-психіатрів;
- в) головним лікарем психіатричної лікарні;
- г) Міністерством охорони здоров'я;
- д) судом.

6. На вибір виду примусових заходів медичного характеру не впливає:

- а) характер захворювання;
- б) тяжкість захворювання;
- в) тяжкість вчиненого діяння;
- г) ступінь небезпечності психічно хворого для себе або інших осіб;
- д) сімейний стан хворого.

7. Надання амбулаторної психіатричної допомоги в примусовому порядку може бути застосоване судом стосовно особи, яка страждає на психічні розлади і вчинила суспільно небезпечне діяння, якщо:

- а) особа за станом свого психічного здоров'я не потребує госпіталізації до психіатричного закладу;
- б) особа одружена і проживає в сім'ї;
- в) за такою особою є належний догляд;
- г) особа працює;
- д) особа раніше не вчиняла суспільно небезпечні діяння.

8. Госпіталізація до психіатричного закладу із звичайним наглядом може бути застосована судом щодо психічно хворого:

- а) який за своїм психічним станом і характером вчиненого суспільно небезпечного діяння потребує тримання у психіатричному закладі і лікування у примусовому порядку і сам на цьому наполягає;
- б) який за своїм психічним станом і характером вчиненого суспільно небезпечного діяння потребує тримання у психіатричному закладі і лікування у примусовому порядку і не має постійного місця проживання;
- в) який за своїм психічним станом і характером вчиненого суспільно небезпечного діяння потребує тримання у психіатричному закладі і лікування у примусовому порядку і на цьому наполягають родичі;
- г) який за своїм психічним станом і характером вчиненого суспільно небезпечного діяння потребує тримання у психіатричному закладі і лікування у примусовому порядку;
- д) який за своїм психічним станом і характером вчиненого суспільно небезпечного діяння потребує тримання у психіатричному закладі і лікування у примусовому порядку і на цьому наполягають сторонні особи.

9. Госпіталізація до психіатричного закладу з посиленням наглядом може бути застосована судом щодо психічно хворого, який вчинив суспільно небезпечне діяння:

- а) не пов'язане з посяганням на власність інших осіб і за своїм психічним станом не становить загрози для суспільства, але потребує тримання у психіатричному закладі та лікування в умовах посиленого нагляду;
- б) не пов'язане з посяганням на життя інших осіб, і за своїм психічним станом не становить загрози для суспільства, але потребує тримання у психіатричному закладі та лікування в умовах посиленого нагляду;
- в) не пов'язане з посяганням на здоров'я інших осіб і за своїм психічним станом не становить загрози для суспільства, але потребує тримання у психіатричному закладі та лікування в умовах посиленого нагляду;
- г) не пов'язане з посяганням на громадський порядок і за своїм психічним станом не становить загрози для суспільства, але потребує тримання у психіатричному закладі та лікування в умовах посиленого нагляду;
- д) не пов'язане з посяганням на громадську безпеку і за своїм психічним станом не становить загрози для суспільства, але потребує тримання у психіатричному закладі та лікування в умовах посиленого нагляду.

10. Госпіталізація до психіатричного закладу із суворим наглядом може бути застосована судом щодо психічно хворого, який вчинив суспільно небезпечне діяння:

- а) пов'язане з посяганням на життя інших осіб, а також щодо психічно хворого, який за своїм психічним станом і характером вчиненого суспільно небезпечного діяння становить особливу небезпеку для суспільства і потребує тримання у психіатричному закладі та лікування в умовах суворого нагляду;
- б) пов'язане з посяганням на власність інших осіб, а також щодо психічно хворого, який за своїм психічним станом і характером вчиненого суспільно небезпечного діяння становить особливу небезпеку для суспільства і потребує тримання у психіатричному закладі та лікування в умовах суворого нагляду;
- в) пов'язане з посяганням на громадську безпеку, а також щодо психічно хворого, який за своїм психічним станом і характером вчиненого суспільно небезпечного діяння становить особливу небезпеку для суспільства і потребує тримання у психіатричному закладі та лікування в умовах суворого нагляду;
- г) пов'язане з посяганням на громадський порядок, а також щодо психічно хворого, який за своїм психічним станом і характером вчиненого суспільно небезпечного діяння становить особливу

небезпеку для суспільства і потребує тримання у психіатричному закладі та лікування в умовах суворого нагляду;

д) пов'язане з посяганням на трудові та політичні права громадян, а також щодо психічно хворого, який за своїм психічним станом і характером вчиненого суспільно небезпечного діяння становить особливу небезпеку для суспільства і потребує тримання у психіатричному закладі та лікування в умовах суворого нагляду.

11. Якщо не буде визнано за необхідне застосування до психічно хворого примусових заходів медичного характеру, а також у разі припинення застосування таких заходів, можлива передача його:

- а) під адміністративний нагляд з обов'язковим лікарським наглядом;
- б) під нагляд установи виконання покарань з обов'язковим лікарським наглядом;
- в) на піклування родичам або опікунам з обов'язковим лікарським наглядом;
- г) під нагляд трудового колективу з обов'язковим лікарським наглядом;
- д) під нагляд громадської організації з обов'язковим лікарським наглядом.

12. Продовження, зміна або припинення застосування примусових заходів медичного характеру здійснюється:

- а) судом;
- б) лікарем-психіатром;
- в) постановою слідчого;
- г) постановою прокурора;
- д) комісією лікарів-психіатрів.

13. Особи, до яких застосовані примусові заходи медичного характеру, підлягають огляду комісією лікарів-психіатрів:

- а) не рідше одного разу на 6 місяців для вирішення питання про наявність підстав для звернення до суду із заявою про припинення або про зміну застосування такого заходу;
- б) не рідше одного разу в квартал для вирішення питання про наявність підстав для звернення до суду із заявою про припинення або про зміну застосування такого заходу;
- в) не рідше одного разу на рік для вирішення питання про наявність підстав для звернення до суду із заявою про припинення або про зміну застосування такого заходу;
- г) не рідше одного разу протягом терміну, на який особа могла бути засудженою для вирішення питання про наявність підстав для звернення до суду із заявою про припинення або про зміну застосування такого заходу;
- д) щомісяця для вирішення питання про наявність підстав для звернення до суду із заявою про припинення або про зміну застосування такого заходу.

14. Продовження застосування примусового заходу медичного характеру можливе строком:

- а) на 6 місяців;
- б) на 9 місяців;
- в) на 12 місяців;
- г) на термін, який вирішує лікар-психіатр;
- д) безстроково.

15. У разі припинення застосування примусових заходів медичного характеру через видужання особи, яка вчинила злочин у стані осудності, але захворіла на психічну хворобу до постановлення вироку, така особа:

- а) відбуває половину призначеного судом строку покарання;
- б) звільняється від покарання;
- в) підлягає покаранню на загальних засадах;
- г) відбуває покарання, але не пов'язане з позбавленням волі;

д) відбуває покарання лише у виді громадських робіт.

16. У разі припинення застосування примусових заходів медичного характеру через видужання особи, яка вчинила злочин у стані осудності, але захворіла на психічну хворобу під час відбування покарання, така особа:

- а) може підлягати подальшому відбуванню покарання;
- б) обов'язково продовжують відбувати покарання;
- в) обов'язково звільняються від відбування покарання;
- г) обов'язково відбувають покарання, але не пов'язане з позбавленням волі;
- д) обов'язково звільняються від відбування покарання, але зі встановленням щодо них адміністративного нагляду.

17. Примусове лікування до осіб, які вчинили злочин, застосовується:

- а) судом;
- б) лікарем-фахівцем;
- в) комісією лікарів-спеціалістів;
- г) прокурором;
- д) керівником місця відбування покарання.

18. Чи впливає на застосування примусового лікування призначене покарання:

- а) ні;
- б) впливає в усіх випадках;
- в) впливає, коли особі призначили покарання у виді позбавлення волі;
- г) примусове лікування обов'язково застосовується до осіб, які засуджувалися раніше;
- д) примусове лікування обов'язково застосовується у разі призначення особі довічного позбавлення волі.

19. Примусове лікування застосовується щодо особи:

- а) яка має хворобу, що становить небезпеку для особи, що вчинила злочин;
- б) з профілактичною метою;
- в) яка має хворобу, що становить небезпеку для здоров'я інших осіб;
- г) примусове лікування застосовується з метою проведення дослідів над людиною за її згодою;
- д) примусове лікування застосовується з метою проведення дослідів над людиною без її згодою, але в інтересах інших засуджених.

20. У разі призначення покарання у виді виправних робіт примусове лікування здійснюється:

- а) на час примусового лікування особа утримується в місцях позбавлення волі;
- б) у медичному закладі найближчої виправної установи;
- в) примусове лікування при призначенні виправних робіт не застосовується;
- г) у спеціальних лікувальних закладах;
- д) примусове лікування при призначенні виправних робіт застосовується тільки за згодою засудженої особи.

Вправи

1. Складіть бібліографію за даною темою за 2018 рік.

2. Заповніть таблицю.

Відповідно до ст. 96-6 ККУ заповніть таблицю.

За способом призначення заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб	
поділяють на	
Основні	Додаткові

--	--

3. Заповніть таблицю щодо розмежування конфіскації майна як покарання (ст. 59 ККУ), спеціальної конфіскації (ст. 96-1 ККУ) і конфіскації майна юридичної особи (ст. 96-8 ККУ).

Критерій розмежування	Конфіскація майна як покарання	Спеціальна конфіскація	Конфіскація майна юридичної особи
Характер обмеження майнових прав			
Кримінальна процесуальна підстава застосування			
Злочини, за які застосовується			
Яким законом обмежується застосування			
Правова природа особи щодо якої застосовується захід			

4. Укажіть фактори, які враховує суд при застосуванні до юридичних осіб заходів кримінально-правового характеру

- 1) _____
- 2) _____
- 3) _____

5. Які соціально небезпечні захворювання згідно постанови Пленуму Верховного суду України №7 «Про практику застосування судами примусових заходів медичного характеру та примусового лікування» від 3 червня 2005 року є соціально небезпечними захворюваннями і не можуть бути підставою _____ для _____ примусового лікування? _____

6. Заповніть таблицю. Впишіть види заходів кримінально-правового характеру та позначте, який є основним, а який є додатковим.

Основні заходи кримінально-правового характеру	Додаткові заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб

Теми рефератів та доповідей:

1. Юридична природа та основний кримінально-правовий зміст примусових заходів медичного характеру.
2. Продовження, зміна або припинення застосування примусових заходів медичного характеру.
3. Поняття примусового лікування, його юридична природа та основний кримінально-правовий зміст.
4. Місця примусового лікування, визначені КК України.

5. Підстави та випадки застосування спеціальної конфіскації.
6. Підстави для звільнення юридичної особи від застосування заходів кримінально-правового характеру.

Тема дискусійного обговорення: «Проблеми застосування спеціальної конфіскації».

Індивідуальні навчально-дослідні завдання:

1. Складіть презентацію «Примусові заходи медичного характеру».
2. Складіть презентацію «Примусове лікування».
3. Підготуйте наукове повідомлення на тему «Заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб як предмет дослідження кримінально-правової науки».

Рекомендована література

Основна

1. Кримінальне право України: Загальна частина: підручник / В.І. Борисов, В.Я. Тацій, В.І. Тютюгін та ін. ; за ред. В.Я. Тація, В.І. Борисова, В.І. Тютюгіна. – 5-те вид., переробл. і допов. – Х. : Право, 2015. – 528 с.
2. Кримінальне право: Навчальний посібник / За заг. ред. М.І. Хавронюка. – К., – 2014. – 944 с.
3. *Вереша Р.В. Кримінальне право України. Загальна частина. – Вид. 5-те, перероб. та допов. / Р.В. Вереша. – К.: Алерта, 2018. – 360 с.*
4. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / Д.С. Азаров, В.К. Грищук, А.В. Савченко [та ін.]; За заг. ред. О. М. Джужі, А. В. Савченка, В. В. Чернея; НАВС. – К.: Юрінком Інтер, 2016. – 1064 с.
5. Українське кримінальне право. Загальна частина [Текст] : підручник / [Берзін Павло Сергійович та ін.] ; за заг. ред. В. Навроцького. - К. : Юрінком Інтер, 2013. - 711 с.

Додаткова

1. Про запобігання корупції : Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 49. – Ст. 2056.
2. Про психіатричну допомогу : Закон України від 22 лютого 2000 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 19. – Ст. 143.
3. Про практику застосування судами примусових заходів медичного характеру та примусового лікування : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 3 червня 2004 р. № 17.
4. Батраченко Т. С. Визначення окремих проблемних питань щодо кримінальної відповідальності юридичних осіб / Т. С. Батраченко // Вісник АМСУ. — 2013. — №2. — С. 97—101.
5. Буняк В. Кримінальна відповідальність юридичних осіб / В. Буняк [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://blog.liga.net/user/vbunyak/article/14999.aspx>.
6. Данкович Н. О. Відповідальність юридичних осіб в Україні: кримінально-правовий аспект / Н. О. Данкович // Науковий вісник Національного університету ДПС України. – 2013. – №2. – С. 135-139.
7. Жук І. В. Примусові заходи медичного характеру та примусове лікування у кримінальному праві України [Текст] : автореф. дис. ...канд. юрид. наук : 12.00.08 / І. В. Жук ; КНУВС – Київ, 2009. – 20 с.
8. Зайцев О. В. Обмежена осудність у кримінальному праві України : Монографія. – Х. : Майдан, 2007. – 240 с.
9. Кимлик Н. В. Юридична особа як суб'єкт корупційного злочину / Н. В. Кимлик // Європейські перспективи. — 2014. — №3. — С. 132—136.

10. Кондра О. Проблеми правової природи «спеціальної конфіскації» у кримінально-правових санкціях / О. Кондра [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://radnuk.info/statti/558-kruminolog/15366-2011-01-23-02-03-02.html> – Заголовок з екрану.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. База даних судових рішень "Прецедент" [Елект. ресурс.]. – Режим доступу : <http://www.precedent.com.ua/>
2. Вісник Верховного Суду України [Елект. ресурс.]. – Режим доступу : <http://www.scourt.gov.ua/>
3. Головне державне об'єднання правової інформації Міністерства юстиції України [Елект. ресурс.]. – Режим доступу : <http://www.gdo.kiev.ua/>
4. Голос України [Елект. ресурс.]. – Режим доступу : <http://www.golos.com.ua/>
5. Право України [Елект. ресурс.]. – Режим доступу : <http://pravoua.com.ua/ua/>
6. Правовий експерт [Елект. ресурс.]. – Режим доступу : <http://lawexpert.com.ua>
- 7.

ТЕМА 20. Особливості кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх

Мета: поглиблення, систематизація знань, набутих на лекціях і під час самостійної роботи; розвиток навичок самостійної роботи; заохочення до наукових досліджень; контроль за якістю засвоєння студентами матеріалу.

Основні поняття теми: неповнолітній, дитина, звільнення від кримінальної відповідальності і покарання неповнолітніх, покарання щодо неповнолітніх, примусові заходи виховного характеру

План

1. Види звільнення неповнолітніх від кримінальної відповідальності.
2. Звільнення неповнолітніх від кримінальної відповідальності із застосуванням примусових заходів виховного характеру.
3. Звільнення від кримінальної відповідальності неповнолітніх у зв'язку із закінченням строків давності.
4. Основні покарання, що можуть бути застосовані до неповнолітніх.
5. Додаткові покарання, що можуть бути застосовані до неповнолітніх.
6. Особливості призначення неповнолітнім покарання.
7. Види звільнення неповнолітніх від покарання та його відбування.
8. Звільнення від покарання із застосуванням примусових заходів виховного характеру.
9. Звільнення неповнолітніх від відбування покарання з випробуванням.
10. Звільнення неповнолітніх від відбування покарання в зв'язку із закінченням строків давності.
11. Умовно-дострокове звільнення неповнолітніх від відбування покарання.
12. Особливості погашення та зняття судимості щодо осіб, які вчинили злочин до досягнення ними вісімнадцятирічного віку.

Контрольні питання:

1. Які особливості кримінальної відповідальності передбачає закон для неповнолітніх, що вчинили злочини?
2. Які особливості звільнення неповнолітніх від кримінальної відповідальності?
3. Які види покарань застосовуються до неповнолітніх?
4. Які особливості призначення покарань до неповнолітніх?
5. Які особливості звільнення неповнолітніх від покарання та його відбування?
6. Які особливості погашення та зняття судимості щодо неповнолітніх?

Теми рефератів та доповідей

1. Звільнення від кримінальної відповідальності із застосуванням примусових заходів виховного характеру
2. Звільнення від покарання із застосуванням примусових заходів виховного характеру
3. Призначення покарання неповнолітнім
4. Види покарань щодо неповнолітніх
5. Позбавлення волі на певний строк

Тестові завдання:

1. Які види звільнення неповнолітніх від кримінальної відповідальності передбачені чинним Кримінальним кодексом України?

Відповіді:

- 1) звільнення від кримінальної відповідальності із застосуванням примусового лікування
- 2) звільнення від кримінальної відповідальності із застосуванням примусових заходів медичного характеру
- 3) звільнення від кримінальної відповідальності із застосуванням примусових заходів виховного характеру та у зв'язку із закінченням строків давності
- 4) звільнення від кримінальної відповідальності із застосуванням примусових заходів виховного та медичного характеру
- 5) жодна з відповідей не є правильною

2. При призначенні покарання неповнолітньому суд, крім обставин, передбачених у статтях 65-67 Кримінального кодексу України, враховує:

Відповіді:

- 1) лише умови його життя та виховання
- 2) лише вплив дорослих
- 3) лише рівень розвитку та інші особливості особи неповнолітнього
- 4) усі перераховані вище обставини
- 5) жодна з відповідей не є правильною

3. Відповідно до Кримінального кодексу України неповнолітнього можливо звільнити від кримінальної відповідальності за наявності наступних умов:

- 1) вчинення злочину невеликої або середньої тяжкості вперше, якщо його виправлення можливе без застосування покарання
- 2) вчинення злочину невеликої тяжкості або необережного злочину середньої тяжкості вперше, якщо його виправлення можливе без застосування покарання
- 3) вчинення злочину невеликої або середньої тяжкості вперше, якщо не існує потреби у його виправленні
- 4) вчинення злочину вперше, якщо його виправлення можливе без застосування покарання
- 5) жодна з відповідей не є правильною

4. Укажіть підстави, за яких відповідно до Кримінального кодексу України допускається застосування до неповнолітніх примусових заходів виховного характеру:

- 1) у випадку, коли неповнолітній заподіяв шкоду в стані необхідної оборони
- 2) у випадку, коли неповнолітній вчинив злочин з необережності
- 3) у випадку, коли неповнолітній вперше вчинив злочин невеликої тяжкості або необережний злочин середньої тяжкості, якщо його виправлення можливе без застосування покарання
- 4) у випадку, коли неповнолітній вперше вчинив злочин середньої тяжкості і є прохання батьків застосувати до нього примусові заходи виховного характеру
- 5) жодна з відповідей не є правильною

5. Які заходи, згідно Кримінального кодексу України, вживають у випадку ухилення неповнолітнього, що вчинив злочин, від застосованих до нього при звільненні від кримінальної відповідальності примусових заходів виховного характеру:

- 1) такому неповнолітньому суд робить попередження
- 2) до такого неповнолітнього суд застосовує покарання
- 3) ці заходи скасовуються і неповнолітній притягується до кримінальної відповідальності
- 4) до такого неповнолітнього суд застосовує покарання, яке виконується разом з застосованими примусовими заходами виховного характеру
- 5) жодна з відповідей не є правильною

6. Відповідно до Кримінального кодексу України, які з перелічених нижче покарань можуть бути застосовані до неповнолітніх лише як додаткові:

- 1) виправні роботи
- 2) позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю
- 3) арешт
- 4) позбавлення волі на певний строк
- 5) жодна з відповідей не є правильною

7. Відповідно до Кримінального кодексу України, які з перелічених нижче покарань можуть бути застосовані до неповнолітніх як основні, і як додаткові:

- 1) штраф
- 2) позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю;
- 3) громадські роботи
- 4) виправні роботи
- 5) обмеження волі

8. Відповідно до Кримінального кодексу України штраф застосовується лише до неповнолітніх:

- 1) які досягли віку, з якого дозволяється працевлаштування
- 2) батьки, яких можуть сплатити штраф
- 3) які працюють
- 4) що мають самостійний дохід, власні кошти або майно, на яке може бути звернене стягнення
- 5) жодна з відповідей не є правильною

9. Відповідно до Кримінального кодексу України громадські роботи можуть бути застосовані до неповнолітнього:

- 1) якому виповнилося 16 років
- 2) якому виповнилося 14 років
- 3) якому виповнилося 18 років
- 4) якому виповнилося 15 років
- 5) якому виповнилося 21 рік

10. Відповідно до Кримінального кодексу України суд призначає неповнолітньому громадські роботи в межах:

- 1) від тридцяти до ста двадцяти годин
- 2) від шістдесяти до двохсот сорока годин
- 3) від десяти до ста годин
- 4) від сорока до двохсот годин
- 5) жодна з відповідей не є правильною

11. Відповідно до Кримінального кодексу України виправні роботи можуть бути застосовані до неповнолітнього:

- 1) якому виповнилося 16 років
- 2) якому виповнилося 14 років
- 3) якому виповнилося 15 років
- 4) жодна з наведених вище відповідей не є правильною
- 5) якому виповнилося 17 років

12. Відповідно до Кримінального кодексу України виправні роботи можуть бути застосовані до неповнолітнього:

- 1) якому виповнилося 16 років
- 2) якому виповнилося 14 років
- 3) якому виповнилося 15 років
- 4) жодна з наведених вище відповідей не є правильною
- 5) якому виповнилося 20 років

13. Відповідно до Кримінального кодексу України виправні роботи застосовуються до неповнолітнього на строк:

- 1) від сорока до двохсот годин
- 2) від двох місяців до одного року
- 3) від шести місяців до двох років
- 4) від одного місяця до року
- 5) жодна з відповідей не є правильною

14. Чи можна, відповідно до Кримінального кодексу України, здійснювати відрахування з заробітку неповнолітнього, засудженого до виправних робіт?

- 1) відрахувань не здійснюється
- 2) здійснюється відрахування в доход держави в розмірі, встановленому вироком суду, в межах від п'яти до десяти відсотків
- 3) здійснюється відрахування в доход держави в розмірі, встановленому вироком суду, в межах від десяти до двадцяти відсотків
- 4) здійснюється відрахування в доход держави в розмірі, встановленому вироком суду, в межах до десяти відсотків
- 5) жодна з відповідей не є правильною

15. З якого віку, відповідно до Кримінального кодексу України, застосовується арешт до неповнолітнього?

- 1) 16 років на момент постановлення вироку
- 2) 14 років
- 3) 18 років
- 4) 16 років
- 5) арешт до неповнолітніх не застосовується

16. На який строк, відповідно до Кримінального кодексу України застосовується арешт до неповнолітнього?

- 1) від одного до шести місяців
- 2) від десяти днів до одного місяця
- 3) від п'ятнадцяти до сорока п'яти діб
- 4) від п'ятнадцяти до шістдесят діб
- 5) жодна з відповідей не є правильною

17. На який строк, відповідно до Кримінального кодексу України, призначається неповнолітньому остаточне покарання у виді позбавлення волі при призначенні покарання за сукупністю злочинів або вироків:

- 1) призначається на строк не більше десяти років
- 2) не може перевищувати п'ятнадцяти років
- 3) призначається на строк до п'ятнадцяти років
- 4) жодна з наведених вище відповідей не є правильною
- 5) призначається на строк не більше п'яти років

18. Вкажіть тривалість іспитового строку, що установлюється відповідно до Кримінального кодексу України у випадку звільнення неповнолітнього від відбування покарання з випробуванням

Відповіді:

- 1) від двох до п'яти років
- 2) від одного до двох років
- 3) від одного до чотирьох років
- 4) до одного року
- 5) жодна з відповідей не є правильною

Вправи

1. Складіть бібліографію за даною темою за 2017 рік.
2. Заповніть таблицю.

Ознаки примусових заходів виховного характеру	
Правові умови застосування примусових заходів виховного характеру	
Види примусових заходів виховного характеру	

3. Строки давності звільнення від кримінальної відповідальності та відбування покарання.

	У разі вчинення злочину невеликої тяжкості
	У разі вчинення злочину середньої тяжкості
	У разі вчинення тяжкого злочину
	У разі вчинення особливо тяжкого злочину

4. Запишіть строки основних покарань для неповнолітніх.

Громадські роботи	
Виправні роботи	
Арешт	
Позбавлення волі на певний строк	

5. Які фактори впливають на тривалість таких примусових заходів виховного характеру, як передача неповнолітнього під нагляд колективу, батьків або інших громадян? _____

6. Назвіть мету покарання неповнолітніх.

- 1) _____
- 2) _____
- 3) _____

Рекомендована література
Основна

1. Кримінальне право України: Загальна частина: підручник / В.І. Борисов, В.Я. Тацій, В.І. Тютюгін та ін. ; за ред. В.Я. Тація, В.І. Борисова, В.І. Тютюгіна. – 5-те вид., переробл. і допов. – Х. : Право, 2015. – 528 с.
2. Кримінальне право: Навчальний посібник / За заг. ред. М.І. Хавронюка. – К., – 2014. – 944 с.
3. *Вереша Р.В. Кримінальне право України. Загальна частина. – Вид. 5-те, перероб. та допов. / Р.В. Вереша. – К.: Алерта, 2018. – 360 с.*
4. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / Д.С. Азаров, В.К. Гришук, А.В. Савченко [та ін.]; За заг. ред. О. М. Джужі, А. В. Савченка, В. В. Чернея; НАВС. – К.: Юрінком Інтер, 2016. – 1064 с.
5. Українське кримінальне право. Загальна частина [Текст] : підручник / [Берзін Павло Сергійович та ін.] ; за заг. ред. В. Навроцького. - К. : Юрінком Інтер, 2013. - 711 с.

Додаткова

1. Бурдін В.М. Особливості кримінальної відповідальності неповнолітніх в Україні. – К.: Атіка. – 2004. – 240 с.
2. Застосування кримінальних заходів до неповнолітніх правопорушників (кол. авторів). – К.: Наукова думка. – 1974. – 78 с.
3. Про практику застосування судами України законодавства у справах про злочини неповнолітніх: постанова Пленуму Верховного Суду України від 16.04.2004 року № 5 // ВВСУ. – 2004. – № 5. – С. 4-8.
4. Про практику розгляду судами справ про застосування примусових заходів виховного характеру: постанова Пленуму Верховного Суду України від 15. 05. 2006 року № 2 // ВВСУ. – 2006. – № 7. – С. 13-16.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. База даних судових рішень "Прецедент" [Елект. ресурс.]. – Режим доступу : <http://www.precedent.com.ua/>
2. Вісник Верховного Суду України [Елект. ресурс.]. – Режим доступу : <http://www.scourt.gov.ua/>
3. Головне державне об'єднання правової інформації Міністерства юстиції України [Елект. ресурс.]. – Режим доступу : <http://www.gdo.kiev.ua/>
4. Голос України [Елект. ресурс.]. – Режим доступу : <http://www.golos.com.ua/>
5. Право України [Елект. ресурс.]. – Режим доступу : <http://pravoua.com.ua/ua/>

ОСОБЛИВА ЧАСТИНА

ТЕМА 4. Злочини проти життя та здоров'я особи

Мета: перевірка знань нормативних положень розділу II «Злочини проти життя та здоров'я особи» Особливої частини КК України; поглиблення основних теоретичних понять «злочини проти життя особи», «злочини проти здоров'я особи», «вбивство», «тілесне ушкодження», «соціальні хвороби»; формуванню у курсантів, студентів навичок самостійної роботи з нормативними положеннями кримінального закону, методикою опрацювання наукового матеріалу, ведення дискусії.

Основні поняття теми: життя, здоров'я, біологічна смерть, клінічна смерть, тілесні ушкодження, побіи, мордування, завдання удару, тяжкі наслідки

План

1. Загальна характеристика злочинів проти життя та здоров'я особи.
2. Злочини проти життя. Види вбивств.
  - 2.1. Просте умисне вбивство

- 2.2. Умисні вбивства при обтяжуючих обставинах
- 2.3. Умисні вбивства при пом'якшуючих обставинах.
- 2.4. Вбивство через необережність
- 2.5. Доведення до самогубства
3. Злочини проти здоров'я. Види тілесних ушкоджень.
  - 3.1. Умисне тяжке тілесне ушкодження
  - 3.2. Умисне середньої тяжкості тілесне ушкодження
  - 3.3. Умисне легке тілесне ушкодження
  - 3.4. Необережне тяжке або середньої тяжкості тілесне ушкодження
  - 3.5. Завдання фізичних або моральних страждань
  - 3.6. Зараження соціальними хворобами

Контрольні питання

1. Що таке злочини проти життя та здоров'я особи та які їх види?
2. Як впливає на кваліфікацію злочинів той чи інший вид вбивства?
3. Як визначається умисне вбивство у Кримінальному кодексі України?
4. Що є початковим і кінцевим моментами життя людини та як ці моменти впливають на кваліфікацію вбивства?
5. Яким чином позначається на кваліфікації об'єктивна сторона вбивства?
6. Чи впливає на кваліфікацію вбивства вік, з якого може наставати кримінальна відповідальність?
7. Що становить собою особлива жорстокість при кваліфікації умисного вбивства?
8. Яким чином впливають мотив і мета на кваліфікацію умисного вбивства?
9. У чому полягає специфіка кваліфікації умисного вбивства, вчиненого на замовлення?
10. Які особливості кваліфікації умисних вбивств за пом'якшуючих обставин (статті 116, 117 і 118 КК)?
11. Що таке тілесні ушкодження та які їх види?
12. Якими нормативно-правовими актами керуються при встановленні ступеня тяжкості тілесних ушкоджень?
13. За якими ознаками вчинене кваліфікується як умисне тяжке тілесне ушкодження?
14. У чому відмінність при кваліфікації умисного середньої тяжкості тілесного ушкодження та умисного легкого тілесного ушкодження?
15. Яким чином впливають на кваліфікацію катування об'єктивні та суб'єктивні ознаки цього складу злочину?
16. Що слід враховувати при кваліфікації злочину, передбаченого ст. 130 КК, з об'єктивною стороною?
17. Які хвороби можуть бути віднесені до невиліковних інфекційних?
18. У чому специфіка суб'єкта незаконного проведення абортів при кваліфікації цього злочину?
19. У чому різниця при кваліфікації залишення в небезпеці та ненадань допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані?
20. Які ознаки злочинів, передбачених статтями 139 і 140 КК, впливають на їх кваліфікацію?
21. Коли вчинене кваліфікується як порушення прав пацієнта?
22. Що таке трансплантація органів або тканин людини та яка специфіка кваліфікації цього злочину?
23. Яким чином способи вчинення насильницького донорства впливають на кваліфікацію цього злочину?

Теми рефератів:

1. Злочини проти життя. Загальна характеристика і види.
2. Поняття вбивства та його види. Ознаки вбивства.
3. Умисне вбивство без обтяжуючих і пом'якшуючих обставин (просте вбивство).
4. Умисне вбивство при обтяжуючих обставинах.
5. Умисні вбивства при пом'якшуючих обставинах.

6. Злочини проти здоров'я. Загальна характеристика і види.
7. Поняття і види тілесних ушкоджень. Ступінь тяжкості тілесних ушкоджень. Критерії для визначення тяжкості тілесних ушкоджень.
8. Умисне тяжке тілесне ушкодження. Відмінність тяжкого тілесного ушкодження, що причинило смерть потерпілого від умисного вбивства та вбивства через необережність.
9. Умисне середньої тяжкості тілесне ушкодження.

Тема обговорення дискусійного питання: «Злочини у медичній сфері: проблеми притягнення до кримінальної відповідальності».

ТЕСТИ (варіант 1)

ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ЖИТТЯ ТА ЗДОРОВ'Я ОСОБИ

1. Назвіть види умисного вбивства при пом'якшуючих обставинах:

- a) вбивство з необережності;
- b) вбивство з образи;
- c) вбивство з помсти;
- d) *вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини;*
- e) вбивство при перевищенні меж крайньої необхідності.

2. Кваліфікуючою чи особливо кваліфікуючою ознакою яких злочинів проти особи названо в КК смерть потерпілого?

- a) *умисне тяжке тілесне ушкодження;*
- b) доведення до самогубства;
- c) незаконне проведення аборту;
- d) умисне вбивство при перевищенні меж необхідної оборони;
- e) умисне середньої тяжкості тілесне ушкодження;
- f) вбивство з необережності.

3. Як слід кваліфікувати дії винного, якщо він вчинив умисне вбивство в процесі зґвалтування або відразу після цього?

- a) п. 10 ч. 2 ст. 115 КК України;
- b) пп. 9, 10 ч. 2 ст. 115 КК України і ч. 1 ст. 115 КК України;
- c) п. 10 ч. 2 ст. 115 КК України і ч. 1 ст. 152 КК України;
- d) *п. 10 ч. 2 ст. 115 КК України і ч. 4 ст. 152 КК України.*

4. Як слід кваліфікувати дії винного, коли, крім умисного вбивства з хуліганських мотивів, він вчинив ще й інші хуліганські дії?

- a) п. 7 ч. 2 ст. 115 КК України;
- b) відповідна частина ст. 296 КК України і ч. 1 ст. 115 КК України;
- c) *відповідна частина ст. 296 КК України і п. 7 ч. 2 ст. 115 КК України;*
- d) п. 7 ч. 2 ст. 115 КК України і п. 7 ч. 2 ст. 115 КК України.

5. Які ступені тілесних ушкоджень розрізняє КК України?

- a) удари, побої, легкі, середньої тяжкості, тяжкі, особливо тяжкі тілесні ушкодження;
- b) *легкі, середньої тяжкості, тяжкі тілесні ушкодження;*
- c) легкі, середньої тяжкості, тяжкі, особливо тяжкі тілесні ушкодження;
- d) невеликої тяжкості, середньої тяжкості, тяжкі, особливо тяжкі тілесні ушкодження.

6. Який розлад здоров'я вважається тривалим?

- a) розлад здоров'я строком понад один тиждень (більше, ніж сім днів).
- b) розлад здоров'я строком понад два тижні (більше, ніж чотирнадцять днів);
- c) *розлад здоров'я строком понад три тижні (більше, ніж двадцять один день);*
- d) розлад здоров'я строком понад чотири тижні (більше, ніж двадцять вісім днів).

7. Як слід кваліфікувати дії особи, коли вона при перевищенні меж необхідної оборони, завдала нападнику середньої тяжкості тілесні ушкодження?

- a) ч. 1 ст. 122 КК України;

- b) ст. 124 КК України;
- c) ст. 128 КК України;
- d) *особа не підлягає кримінальній відповідальності.*

8. Під час сварки гр. Данильченко наніс поранення гр. Панасюку. Лезо ножа сковзнуло по поверхні живота, що призвело до порушення цілісності черевної стінки без пошкодження внутрішніх органів, але з небезпекою їх інфікування. Поранення потягло розлад здоров'я протягом 25 днів. Як кваліфікувати дії Данильченка?

- a) умисне середньої тяжкості тілесне ушкодження (ч. 1 ст. 122 КК України);
- b) *умисне тяжке тілесне ушкодження (ч. 1 ст. 121 КК України);*
- c) необережне тяжке або середньої тяжкості тілесні ушкодження (ст. 128 КК України);
- d) замах на тяжке тілесне ушкодження (ч. 1 ст. 15 КК України, ч. 1 ст. 121 КК України).

9. Швець повідомила Прохоренкові, з яким підтримувала інтимні стосунки, що вагітна, і висунула вимогу одружитись. На підтвердження, вона пред'явила медичні довідки з жіночої консультації. Прохоренко, щоб уникнути одруження, вночі задушив Швець. Судово-медична експертиза з'ясувала, що та не вагітна. Кваліфікуйте дії Прохоренка:

- a) умисне вбивство (ч. 1 ст. 115 КК);
- b) *умисне вбивство та замах на умисне вбивство жінки, яка завідомо для винного перебувала в стані вагітності (ч. 1 ст. 115 КК; ст.15КК, п. 2 ч. 2ст. 115КК);*
- c) умисне вбивство жінки, яка завідомо для винного знаходилась в стані вагітності (п. 2 ч. 2 ст. 115 КК).

10. Непричетний до аварії Тишков не надав допомогу потерпілому в ДТП, яке вночі виявив на дорозі, і не повідомив про нього нікому. Через несвоєчасність надання медичної допомоги потерпілий помер. Тишков мав можливість: або доставити його до лікарні, або повідомити про аварію. Як потрібно кваліфікувати дії Тишкова?

- a) залишення в небезпеці, якщо це спричинило смерть особи (ч. 3 ст. 135КК);
- b) *ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані, якщо це спричинило смерть потерпілого (ч. 3 ст. 136КК);*
- c) вбивство через необережність (ч. 1 ст. 119 КК).

ТЕСТИ (варіант 2)

ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ЖИТТЯ ТА ЗДОРОВ'Я ОСОБИ

1. В якій відповіді правильно вказано, коли вбивство визнається закінченим злочином?

- a) з моменту вчинення дії або бездіяльності, спрямованої на позбавлення життя;
- b) з моменту виникнення умислу на вбивство;
- c) припинення дихання й роботи серця;
- d) *незворотні зміни в організмі потерпілого, внаслідок яких повернення до життя неможливе;*
- e) поява трупних плям.

2. В яких відповідях названі ознаки умисного вбивства при обтяжуючих обставинах (ч.2 ст.115 КК)?

- a) *корисливі мотиви;*
- b) на прохання потерпілого;
- c) особи, яка перебувала в безпорадному стані;
- d) при перевищенні меж необхідної оборони;
- e) *вчинене у зв'язку з виконанням потерпілим службового або громадського обов'язку;*
- f) з ревнощів;
- g) *вчинене на замовлення;*

3. Як потрібно кваліфікувати дії виконавця злочину, який за грошову винагороду вчинив умисне вбивство на замовлення?

- a) умисне вбивство з корисливих мотивів (п. 6 ч. 2 ст. 115 КК України);
- b) умисне вбивство, вчинене на замовлення (п. 11 ч. 2 ст. 115 КК України);
- c) *умисне вбивство з корисливих мотивів, вчинене на замовлення (п.п. 6, 11 ч. 2 ст. 115 КК України);*
- d) умисне вбивство, вчинене на замовлення за попередньою змовою групою осіб (п. п. 11, 12 ч. 2 ст.

115 КК України).

4. Як слід кваліфікувати дії винного у разі вчинення ним умисного вбивства під час нападу або зразу ж після нього з метою заволодіння або утримання чужого майна?

- a) п. 6 ч. 2 ст. 115 КК України;
- b) п. 6 ч. 2 ст. 115 КК України і ч. 1 ст. 187 КК України;
- c) п. 6 ч. 2 ст. 115 КК України і ч. 2 ст. 186 КК України;
- d) п. 6 ч. 2 ст. 115 КК України і ч. 4 ст. 187 КК України.

5. Що є кваліфікуючими ознаками тяжкого тілесного ушкодження?

- a) вчинення його групою осіб;
- b) вчинення його з метою залякування потерпілого або інших осіб;
- c) спричинення ним смерті потерпілого;
- d) *все вищеперераховане.*

6. У чому полягає головна відмінність між умисним вбивством і умисним тяжким тілесним ушкодженням, що спричинило смерть потерпілого?

- a) в об'єктивній стороні злочину;
- b) в способі посягання;
- c) в суб'єкті злочину;
- d) *в суб'єктивному ставленні винного до наслідків свого діяння.*

7. Як слід кваліфікувати дії особи, якщо вона з необережності завдала легкі тілесні ушкодження іншій особі?

- a) ч. 1 ст. 125 КК України;
- b) ст. 128 КК України;
- c) *особа не підлягає кримінальній відповідальності;*
- d) ст. 15 КК України, ст. 128 КК України.

8. З ревності гр. Кропоткін побив свою дружину. Це призвело до переривання трьохмісячної вагітності. Про те, що дружина вагітна, Кропоткін не знав. Розлад здоров'я жінки становив 15 днів. Як слід кваліфікувати дії Кропоткіна?

- a) побої (ч. 1 ст. 126 КК України);
- b) *легкі тілесні ушкодження, що спричинили короткочасний розлад здоров'я (ч. 2 ст. 125 КК України);*
- c) середньої тяжкості тілесні ушкодження (ч. 1 ст. 122 КК України);
- d) *тяжкі тілесні ушкодження (ч. 1 ст. 121 КК України).*

9. Саленко у своєму домі під час сварки та бійки вбив ножем Гавриленка. Дружина почала дорікати йому за нестриманість. Знову розлютившись від докорів, Саленко ударом ножа вбив і свою дружину. Як потрібно кваліфікувати дії Саленка?

- a) умисне вбивство двох або більше осіб (п. 1 ч. 2 ст. 115);
- b) умисне вбивство та умисне вбивство з хуліганських мотивів (ч. 1 ст. 115 КК, п. 7 ч. 2 ст. 115 КК);
- c) *умисне вбивство та умисне вбивство, вчинене особою, яка раніше вчинила умисне вбивство (ч. 1 ст. 115 КК, п. 13 ч. 2 ст. 115 КК).*

10. Інструктор з плавання Руденко вийшов з басейну під час занять, бо його викликав директор спорткомплексу. Діти, які були на занятті, почали стрибати з трампліна і один з них потонув.

Як кваліфікувати дії Руденка?

- a) *необережне вбивство (ч. 1 ст. 119 КК);*
  - b) *неналежне виконання обов'язків щодо охорони життя та здоров'я дітей, що спричинило смерть неповнолітнього (ч. 2 ст. 137 КК);*
  - c) *кримінальна відповідальність виключається, бо мало місце виконання наказу (ч. 1 ст. 41 КК).*
- *таблиця правильних відповідей до тестових завдань:*

Питання	Варіант -1	Варіант - 2
1	D	D

2	A	A E G
3	D	C
4	C	C
5	B	D
6	C	D
7	D	C
8	B	B
9	B	C
10	B	B

Задачі

Задача №1

Дудник і Качковський розпивали алкогольні напої під час обідньої перерви. Коли Дудник відлучився, Качковський сам допив горілку і заснув. Після закінчення перерви Дудник повернувся і намагався розбудити Качковського, але той тяжко образив удника і продовжив дрімати. Обурившись на це і побачивши, що Качковський сам випив частину горілки, а крім того, пригадавши про не повернений йому давній борг, Дудник вилив на Качковського бачок гасу і підпалив. Потерпілий від одержаних опіків через два тижні помер у лікарні.

Вирішіть питання про відповідальність Дудника.

Задача № 2

Кочегар Швидко через неприязні стосунки кинув в обличчя своєму троюрідному брату Кизі лопату розпеченого вугілля, від чого потерпілий зазнав численних опіків і знепритомнів. Усвідомлюючи, що Кизя живий, але побоюючись відповідальності, Швидко кинув непритомного Кизю в піч, де той згорів живцем. Коли дружина загиблого через 3 дні прийшла до котельної спитати про свого чоловіка, Швидко вбив її молотком, а труп спалив. Потерпіла була на 8-му місяці вагітності близнятами.

Вирішіть питання про відповідальність Швидко.

Вправи

Заповніть таблиці:

1. Залишення в небезпеці та ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані.

Злочин	Залишення у небезпеці (ст. 135 КК України)	Ненадання д помоги особі, яка перебуває в безпечному для життя стані (ст. 136 КК України)
Критерій розмежування		

2. Розмежування умисного вбивства і умисного тяжкого тілесного ушкодження, що спричинило смерть потерпілого.

Злочин	Умисне вбивство (ч. 1 ст. 115 КК України)	Умисне тяжке не ушкодження, що спричинил рть потерпілого (ч. 2 ст. 121 КК України)
Критерій розмежування		

3. Дайте визначення таким поняттям: «початок життя», «біологічна смерть», «клінічна смерть», «тілесне ушкодження».

4. Складіть бібліографію за темою «Злочини проти життя та здоров'я особи» за 2017 рік.

5. Складіть три фабули вчинення злочинів, що становлять небезпеку для життя і здоров'я особи. За можливістю використайте судову практику і дані Єдиного реєстру судових рішень.
6. Складіть три фабули вчинення злочинів про життя особи. За можливістю використайте судову практику і дані Єдиного реєстру судових рішень.
7. Складіть фабули вчинення злочинів проти здоров'я особи. За можливістю використайте судову практику і дані Єдиного реєстру судових рішень.
8. Складіть бібліографію за темою «Злочини проти життя і здоров'я особи» за 2017 рік.

Питання індивідуальних завдань:

1. Відмежування злочину передбаченого ст. 133 КК від адміністративного проступків, передбачених ст. ст. 45, 46 КпАП.
2. Відмежування злочину передбаченого ст. 135 КК від адміністративного проступка, передбаченого ст. 122-2 КпАП.

Рекомендована література

Основна

1. Актуальні проблеми кримінально-правової кваліфікації: навч. посіб. / за заг. ред. В.В. Топчія; наук. ред. В.І. Антипова. – Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2017. – 896 с.
2. Баулін О. В. Кримінальне право України: навчальний посібник / О. В. Баулін. – 2-ге вид., допов. і перероб. – Київ: Правова Єдність, 2017. – 98 с.
3. Берзін П.С. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник : у 3-х т. – Т. 1 : Загальні засади. – Київ : ВД «Дакор», 2018. – 404 с.
4. Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. – Харків: Право, 2016. – Т. 17: Кримінальне право / редкол.: В. Я. Тацій (голова), В. І. Борисов (заст. голови) та ін.; Нац. акад. прав. наук України; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. – 2017. – 1064 с.
5. Кваліфікація злочинів: навчальний посібник / Г. М. Анісімов, О. О. Володіна, І. О. Зінченко та ін.; за ред. М. І. Панова. – Вид. 2-ге, допов. та випр. – Харків: Право, 2017. – 360 с.
6. Кримінальне право: Навчальний посібник / За заг. ред. М.І. Хавронюка. – К., – 2014. – 944 с.
7. Кримінальний кодекс України: Науково-практичний коментар : у 2-х т. / За заг. ред. В.Я. Тація, В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна. – Х. : Право, 2013. – 1416 с.
8. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / Д. С. Азаров, В. К. Гришук, А. В. Савченко [та ін.]; за заг. ред. О. М. Джужі, А. В. Савченка, В. В. Чернея. – Київ: Юрінком Інтер, 2018. – 1104 с.
9. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за заг. ред. О. М. Литвинова. – Київ: «Центр учбової літератури», 2017. – 528 с.
10. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України Станом на 20 січня 2018 року. [текст] / За заг. ред. Галуцька В. В. – Київ: Видавничий дім «Професіонал», 2018. – 784 с.
11. Постанови Пленуму Верховного Суду України у справах кримінальної спеціалізації. Харків. Константа, 2018. – 320 с.

Додаткова

1. Авраменко О.В. Стан сильного душевного хвилювання за кримінальним правом України: Монографія. – Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2009. – 244 с.
2. Алфьоров С.М., Шаблистий В.В. Кримінальна відповідальність за погрози застосуванням фізичного насильства: Монографія. – Запоріжжя: ФОП Зеленкевич Л.П., 2011. – 212 с.
3. Бабаніна В.В. Кримінальна відповідальність за залишення в небезпеці: Дис. ... канд. юрид. наук. – К., 2010. – 238 с.

4. Байда А.А. Уголовная ответственность за незаконную лечебную деятельность: Монография / Под науч. ред. В.И. Тютюгина. – Харьков: Одиссей, 2009. – 320 с.
5. Балабко В.В. Кримінальна відповідальність медичних працівників за злочини проти життя та здоров'я особи: Дис. ... канд. юрид. наук. – К., 2013. – 268 с.
6. Брыч Л.П. Преступления против здоровья и против безопасности жизни и здоровья по законодательству Украины. – Львов: Львовский государственный университет внутренних дел, 2010. – 116 с.
7. Ганова Г.О. Кримінальна відповідальність за умисне вбивство, вчинене групою осіб за попередньою змовою: Дис. ... канд. юрид. наук. – К., 2012. – 221 с.
8. Гороховська О.В. Вбивство через необережність: проблеми кримінальної відповідальності: Монографія / Наук. ред. А.А. Музика. – К.: ПАЛИВОДА А.В., 2007. – 180 с.
9. Гринчак С.В. Кримінальна відповідальність за незаконну трансплантацію органів або тканин людини: Монографія / Наук. ред. Л.В. Дорош. – Харків: Право, 2011. – 296 с.
10. Грищенко О.В. Кримінально-правова характеристика побоїв і мордування (ст. 126 КК України): Дис. ... канд. юрид. наук. – Харків, 2014. – 191 с.

ТЕМА 6. Злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості особи

Мета – перевірка знань нормативних положень розділу IV «Злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості особи» Особливої частини КК України; формуванню у курсантів, студентів навичок самостійної роботи з нормативними положеннями кримінального закону, методикою опрацювання наукового матеріалу, ведення дискусії.

Основні поняття – статевая свобода, статевая недоторканість, зґвалтування, неповнолітній, насильницьке задоволення статевої пристрасті неприродним способом, статевая зрілість

Питання до семінарського заняття:

1. Загальна характеристика злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканості особи.
2. Насильницькі статеві злочини:
  - 2.1. Зґвалтування (ст. 152 КК)
  - 2.2. Сексуальне насильство (ст. 153 КК)
  - 2.3. Примушування до вступу в статевий зв'язок (ст. 154 КК)
3. Ненасильницькі статеві злочини:
  - 3.1. Статеві зносини з особою, яка не досягла статевої зрілості (ст. 155 КК)
  - 3.2. Розбещення неповнолітніх (ст. 156 КК)

Контрольні питання

1. Як визначено в КК зґвалтування?
2. З якими діями мають поєднуватися статеві зносини при зґвалтуванні?
3. У чому полягає використання безпорадного стану потерпілої особи при зґвалтуванні?
4. Які можуть бути види вчинення насильницького задоволення статевої пристрасті неприродним способом?
5. Як визначено в КК примушування до вступу в статевий зв'язок?
6. Як слід розуміти матеріальну та службову залежність у ст. 154 КК?
7. Яка особа визнається такою, що не досягла статевої зрілості?
8. Яким чином можуть бути вчинені розпусні дії за ст. 156 КК?
9. Які злочини відносять до злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканості ?
10. Чим відрізняються поняття «статевая свобода» та «статевая недоторканість»?
11. Що таке зґвалтування?

12. Які форми об'єктивної сторони зґвалтування потрібно розрізняти при кваліфікації злочинів?
13. Який момент закінчення злочину, передбаченого ст. 152 КК «Зґвалтування», потрібно враховувати при кваліфікації?
14. Які особливості кваліфікації зґвалтування, вчиненого повторно?
15. Які аспекти кваліфікації потрібно враховувати при кваліфікації такої особливо кваліфікуючої ознаки зґвалтування, як спричинення ним особливо тяжких наслідків?
16. Яка відмінність між зґвалтуванням та насильницьким задоволенням статевої пристрасті неприродним способом?
17. Які кваліфікуючі та особливо кваліфікуючі ознаки злочину, передбаченого ст. 153 КК «Сексуальне насильство», ви знаєте?
18. Які особливості кваліфікації сексуального насильства, передбаченого ч. 2 ст. 153 КК України?
19. Яка ознака відрізняє злочин, передбачений ст. 154 «Примушування до вступу в статевий зв'язок», від зґвалтування та сексуального насильства?

Теми рефератів

1. Поняття і види насильницьких статевих злочинів.
2. Поняття і види ненасильницьких статевих злочинів.
3. Система статевих злочинів.
4. Класифікація статевих злочинів.

Тестові завдання

Варіант 1

1. Безпосереднім основним об'єктом зґвалтування (ст. 152 ККУ) є:

- 1) свобода та недоторканність особи
- 2) життя особи
- 3) статева свобода або статева недоторканність
- 4) здоров'я особи
- 5) жодна з наведених відповідей не є правильною

2. Вкажіть правильний та найбільш повний перелік об'єктивних ознак основного складу зґвалтування (ч. 1 ст. 152 ККУ):

- 1) Статеві зносини із застосуванням фізичного насильства, погрози його застосування або з використанням безпорадного стану потерпілої особи
- 2) Статеві зносини із застосуванням фізичного насильства, погрози його застосування, або з використанням стану алкогольного або наркотичного сп'яніння потерпілої особи
- 3) Статеві зносини із застосуванням обману, зловживання довірою, фізичного та психічного насильства
- 4) Природні або неприродні статеві зносини із застосуванням фізичного насильства, погрози його застосування або з використанням безпорадного стану потерпілої особи
- 5) неприродні статеві зносини із застосуванням фізичного насильства, погрози його застосування або з використанням безпорадного стану потерпілої особи

3. Чи має значення для відповідальності за зґвалтування (ст. 152 ККУ) наявність зареєстрованого шлюбу?

- 1) Завжди виключає відповідальність за зґвалтування
- 2) Виключає відповідальність за зґвалтування за відсутності тяжких наслідків
- 3) Виключає відповідальність за умови вчинення діяння вперше
- 4) Не виключає відповідальність за зґвалтування
- 5) жодна з наведених відповідей не є правильною

4. Потерпілим від зґвалтування може бути лише:

- 1) Лише жінка
- 2) Лише чоловік

- 3) Лише жінка, яка досягла статевої зрілості
- 4) Лише дитина
- 5) Як жінка, так і чоловік

5. Добровільні статеві зносини з малолітньою особою, яка внаслідок свого розумового стану та віку не могла розуміти характеру та значення здійснюваних з нею дій, слід кваліфікувати як:

- 1) Згвалтування малолітньої чи малолітнього за ч. 4 ст. 152 ККУ
- 2) Задоволення статевої пристрасті неприродним способом з використанням безпорадного стану потерпілої особи (ч. 3 ст. 152 ККУ)
- 3) Розбещення неповнолітніх (ст. 156 ККУ)
- 4) Статеві зносини з особою, яка не досягла статевої зрілості (ст. 155 ККУ)
- 5) Жодна з відповідей не є правильною

Варіант 2

1. Фізичне насильство як ознака об'єктивної сторони згвалтування (ст. 152 ККУ) – це:

- 1) Фізичне подолання опору, який чинить потерпіла особа, або очікуваного опору, який зумовлений небажанням вступити до статевого зв'язку
- 2) Психічне подолання опору, який очікується від потерпілої особи
- 3) Застосування фізичного впливу для введення в оману потерпілої особи
- 4) Будь-який зовнішній вплив на потерпілу особу
- 5) Жодна з відповідей не є правильною

2. Чи можна кваліфікувати як насильницьке задоволення статевої пристрасті неприродним способом (ст. 153 ККУ) статеві зносини із застосуванням погрози знищення майна:

- 1) Можна, якщо погроза є реальною
- 2) Не можна
- 3) Можна, якщо йдеться про знищення майна потерпілої особи
- 4) Можна лише за наявності погрози знищення майна у великих розмірах
- 5) Жодна з відповідей не є правильною

3. Насильницькі статеві зносини жінки з жінкою кваліфікуються:

- 1) Як згвалтування
- 2) Як насильницьке задоволення статевої пристрасті неприродним способом
- 3) Як згвалтування і злочин проти здоров'я особи залежно від виду насильства
- 4) Лише як злочин проти здоров'я особи залежно від виду насильства
- 5) Жодна з відповідей не є правильною

4. Фізичне насильство як ознака об'єктивної сторони насильницького задоволення статевої пристрасті неприродним способом (ст. 153 КК України) – це:

- 1) фізичне подолання опору, який чинить потерпіла особа, або очікуваного опору, який зумовлений її небажанням вступити до неприродного статевого зв'язку
- 2) психічне подолання опору, який очікується від потерпілої особи
- 3) фізичне подолання опору, який чинить будь-яка особа, або очікуваного опору, який зумовлений її небажанням вступити до неприродного статевого зв'язку
- 4) будь-який зовнішній вплив на потерпілу особу
- 5) жодна з відповідей не є правильною

5. Суб'єктом примушування до вступу в статевий зв'язок (ст. 154 КК України) може бути:

- 1) будь-яка особа, яка досягла 16-річного віку;
- 2) лише особа чоловічої статі яка досягла 16-річного віку;
- 3) лише жінка, яка досягла 16-річного віку;

- 4) фізична, осудна особа, яка досягла 16-річного віку і від якої жінка або чоловік матеріально або службово залежні
- 5) жодна з наведених відповідей не є правильною

Варіант 3

1. Вчинення зґвалтування групою осіб (ч. 3 ст. 152 КК України) передбачає:

- 1) вчинення злочину кількома співвиконавцями (двома або більше), які досягли 14-ти років, та узгодженість дій учасників групи щодо потерпілої особи. При цьому попередня змова між учасниками зґвалтування не є обов'язковою
- 2) вчинення злочину кількома виконавцями (двома або більше), які досягли 14-ти років, лише за умови попередньої (тобто до початку злочину) домовленості про спільне його вчинення
- 3) вчинення злочину кількома співучасниками (двома або більше), які досягли 14-ти років, та узгодженість дій учасників групи щодо потерпілої особи. При цьому попередня змова між учасниками зґвалтування є обов'язковою
- 4) єдиним планом з розподілом функцій учасників групи, спрямованих на досягнення цього плану, відомого всім учасникам групи
- 5) Жодна з відповідей не є правильною

2. Статеві зносини при зґвалтуванні (ст. 152 КК України) – це:

- 1) лише природні статеві зносини чоловіка з жінкою або жінки з чоловіком
- 2) лише неприродні статеві зносини
- 3) природні або неприродні статеві зносини чоловіка з жінкою
- 4) будь-які одностатеві зносини
- 5) Жодна з відповідей не є правильною

3. Потерпілим від насильницького задоволення статевої пристрасті неприродним способом (ст. 153 КК України) може бути:

- 1) лише жінка
- 2) лише жінка, яка досягла статевої зрілості
- 3) лише чоловік
- 4) як жінка, так і чоловік
- 5) Жодна з відповідей не є правильною

4. Примушування до вступу в статевий зв'язок (ст. 154 КК України) вважається закінченим злочином з моменту:

- 1) самого примушування
- 2) вступу до статевого зв'язку
- 3) початку статевого акту
- 4) настання тяжких наслідків
- 5) Жодна з відповідей не є правильною

5. Наявність зареєстрованого шлюбу при насильницькому задоволенні статевої пристрасті неприродним способом (ст. 153 КК України):

- 1) завжди виключає відповідальність
- 2) виключає відповідальність за відсутності тяжких наслідків
- 3) виключає відповідальність за умови вчинення діяння вперше
- 4) не виключає відповідальності
- 5) Жодна з відповідей не є правильною

Варіант 4

1. Заподіяння середньої тяжкості тілесних ушкоджень (ст. 122 КК України) при зґвалтуванні (ст. 152 КК України):

- 1) завжди потребує додаткової кваліфікації за ст. 122 КК
- 2) потребує додаткової кваліфікації лише у випадках спричинення тривалого розладу здоров'я
- 3) не потребує додаткової кваліфікації
- 4) потребує додаткової кваліфікації, якщо воно заподіяно при здоланні опору потерпілої особи
- 5) Жодна з відповідей не є правильною

2. Чи можна кваліфікувати як зґвалтування (ст. 152 КК України) статеві зносини із застосуванням погрози знищення або пошкодження майна потерпілої особи?

- 1) можна, якщо погроза є реальною
- 2) не можна
- 3) можна, якщо йдеться про знищення або пошкодження майна потерпілої особи, що знаходиться у тяжкому матеріальному становищі
- 4) можна лише за наявності погрози знищити майно у великих розмірах.
- 5) жодна з відповідей не є правильною

3. Чи можна кваліфікувати як зґвалтування (ст. 152 КК України) статеві зносини із застосуванням фізичного насильства:

- 1) можна лише у випадках, коли насильство призводить до заподіяння тілесних ушкоджень або смерті
- 2) можна, лише якщо насильство є небезпечним для життя та здоров'я потерпілої особи
- 3) можна при застосуванні будь-якого виду фізичного насильства;
- 4) можна лише при використанні зброї чи інших предметів
- 5) жодна з відповідей не є правильною

4. Як, згідно із судовою практикою, слід кваліфікувати дії особи, яка шляхом обману чи зловживання довірою домоглася згоди повнолітньої особи протилежної статі на статеві зносини (при відсутності між ними матеріальної або службової залежності):

- 1) як зґвалтування за ст. 152 КК
- 2) як застосування психічного насильства при зґвалтуванні (за ст. 152 КК)
- 3) такі дії взагалі не підлягають кваліфікації за КК
- 4) як примушування до вступу у статевий зв'язок за ст. 154 КК
- 5) жодна з відповідей не є правильною

5. Умисне заподіяння легких тілесних ушкоджень (ст. 125 КК України) при зґвалтуванні (ст. 152 КК України):

- 1) завжди потребує кваліфікації за сукупністю ст. 125 КК та ст. 152 КК
- 2) потребує кваліфікації за сукупністю лише у випадках спричинення короткочасного розладу здоров'я або незначної втрати працездатності за ч. 2 ст. 125 КК та ст. 152 КК
- 3) охоплюється складом зґвалтування (ст. 152 КК) і додаткової кваліфікації не потребує
- 4) додатково кваліфікується за ч. 2 ст. 125 КК, якщо воно заподіяно при подоланні опору потерпілої особи
- 5) жодна з відповідей не є правильною

Задачі

Задача 1

Зуйкова та її коханець Силін прогулювалися в лісопарку. Через деякий час Силін запропонував Зуйко вступити з ним у статевий зв'язок, на що остання погодилася. Неподалік опинилися Сучков і Водько, які, оцінивши ситуацію, вирішили скористатися нею. Вони підійшли до Зуйкової і Силіна і представилися членами громадського формування з охорони громадського порядку. Силіна відпустили, а Зуйковій запропонували пройти в опорний пункт міліції для з'ясування особистості і складання протоколу про порушення громадського порядку. При цьому

загрожували повідомити про те, що сталося, її чоловіка і за місцем роботи. Зуйкова плакала, просила відпустити. Сучков і Водько пообіцяли виконати прохання за умови, що вона вступить з ними в статевий зв'язок. Зуйкова погодилася, але коли дізналась, що вони її обманули, заявила в міліцію про зґвалтування.

Вирішіть питання про відповідальність Сучкова і Водько.

Задача 2

Марков та Єременко виїхали у вихідний день з 15-річною Гуровою і 18-річною Васильєвою до лісу. У лісі Єременко, за проханням Маркова, відвів Васильєву убік, а Марков, залишившись з Гуровою, запропонував їй вступити з ним в статевий зв'язок. Коли Гурова відмовилась, Марков, загрожуючи їй побиттям, накинувся на неї і, подолавши опір, почав гвалтувати. На крики Гурової Єременко не відгукнувся і не відпустив від себе Васильєву. Коли ж Васильєва почала кликати на допомогу, Єременко затулював їй рота рукою.

Вирішіть питання про відповідальність Маркова і Єременко.

Дайте відповідь на запитання чи змінилася б кваліфікація дій Маркова та Єременко, якби вони, змовившись зґвалтувати потерпілих, вчинили цей злочин кожний щодо своєї жертви?

Задача 3

30-річний Авдюшко, раніше судимий за зґвалтування, познайомився з 7-річною Салко, біля її будинку. Назвавшись лікаремпедіатром й переконавшись що батьків удома немає, повідомив дівчинку про необхідність «медичного огляду». Зайшовши з дитиною додому, він задовольнив з нею статеву пристрасть неприродним способом. Взявши у дівчинки гроші за візит «лікаря», він поставив її на стілець, накинув на ший зашморг, другий кінець якого перекинув через вхідні двері, і пообіцяв, що якщо вона буде стояти тихенько, то нічого поганого з нею не станеться. Але стілець вислизнув у дитини з-під ніг, внаслідок чого вона померла від асфіксії.

Вирішіть питання про відповідальність Авдюшко.

Вправи

Заповніть таблицю:

1. Складіть бібліографію за даною темою за 2017 рік.
2. Зґвалтування (ст. 152 КК України) та примушування до вступу в статевий зв'язок (ст. 154 КК України).

злочин: критерій розмежування	52 КК України	54 КК України

3. Використовуючи матеріали судової практики і реєстру судових рішень, сформулюйте по одній фабулі під кожну частину статей 154 і 155 КК України.
4. Використовуючи матеріали судової практики і реєстру судових рішень, сформулюйте по одній фабулі під кожну частину статті 152 КК України.
5. Використовуючи матеріали судової практики і реєстру судових рішень, сформулюйте по одній фабулі під кожну частину статті 153 КК України.
6. Використовуючи матеріали судової практики і реєстру судових рішень, сформулюйте по одній фабулі під кожну частину статті 156 КК України.

Рекомендована література

Основна

1. Актуальні проблеми кримінально-правової кваліфікації: навч. посіб. / за заг. ред. В.В. Топчія; наук. ред. В.І. Антипова. – Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2017. – 896 с.
2. Баулін О. В. Кримінальне право України: навчальний посібник / О. В. Баулін. – 2-ге вид., допов. і перероб. – Київ: Правова Єдність, 2017. – 98 с.

3. Берзін П.С. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник : у 3-х т. – Т. 1 : Загальні засади. – Київ : ВД «Дакор», 2018. – 404 с.
4. Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. – Харків: Право, 2016. – Т. 17: Кримінальне право / редкол.: В. Я. Тацій (голова), В. І. Борисов (заст. голови) та ін.; Нац. акад. прав. наук України; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. – 2017. – 1064 с.
5. Кваліфікація злочинів: навчальний посібник / Г. М. Анісімов, О. О. Володіна, І. О. Зінченко та ін.; за ред. М. І. Панова. – Вид. 2-ге, допов. та випр. – Харків: Право, 2017. – 360 с.
6. Кримінальне право: Навчальний посібник / За заг. ред. М.І. Хавронюка. – К., – 2014. – 944 с.
7. Кримінальний кодекс України: Науково-практичний коментар : у 2-х т. / За заг. ред. В.Я. Тація, В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна. – Х. : Право, 2013. – 1416 с.
8. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / Д. С. Азаров, В. К. Гришук, А. В. Савченко [та ін.]; за заг. ред. О. М. Джужі, А. В. Савченка, В. В. Чернея. – Київ: Юрінком Інтер, 2018. – 1104 с.
9. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за заг. ред. О. М. Литвинова. – Київ: «Центр учбової літератури», 2017. – 528 с.
10. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України Станом на 20 січня 2018 року. [текст] / За заг. ред. Галуцька В. В. – Київ: Видавничий дім «Професіонал», 2018. – 784 с.
11. Постанови Пленуму Верховного Суду України у справах кримінальної спеціалізації. Харків. Константа, 2018. – 320 с.

Додаткова

1. Брич Л.П. Злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості особи за законодавством України. – Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2010. – 84 с.
2. Джужа О.М. Запобігання злочинам, що пов'язані із сексуальним насильством: Монографія. – К.: Атіка, 2009. – 240 с.
3. Дудоров О.О. Кримінально-правова характеристика злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканості особи: Наук.-практ. посібн. – Луганськ: РВВ ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка, 2011. – 352 с.
4. Кваліфікація злочинів, підслідних органам внутрішніх справ: Навч. посібн. / За заг. ред. В.В. Коваленка; за наук. ред. О.М. Джужі та А.В. Савченка. – К.: Атіка, 2011. – С. 125–161.
5. Корчовий М.М. Кримінологічні проблеми боротьби із зґвалтуваннями, вчинюваними неповнолітніми: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. – К., 2000. – 18 с.
6. Лисько Т.Д. Кримінальна відповідальність за зґвалтування (порівняльно-правовий аналіз): Дис. ... канд. юрид. наук. – К., 2007. – 282 с.
7. Савченко А.В. Кримінальне законодавство України та федеральне кримінальне законодавство Сполучених Штатів Америки: комплексне порівняльно-правове дослідження: Монографія. – К.: КНТ, 2007. – С. 349–357.
8. Савченко А.В., Кузнецов В.В., Москаль Д.П., Сийплові М.В. Кримінальна відповідальність за зґвалтування та насильницьке задоволення статевої пристрасті неприродним способом / За заг. ред. О.М. Джужі. – Ужгород: ІВА, 2012. – 272 с.
9. Світличний О.О. Кримінальна відповідальність за розбещення неповнолітніх: Авто-реф. дис. ... канд. юрид. наук. – Запоріжжя, 2012. – 20 с.
10. Синеокий О.В. Психолого-правові проблеми кримінальної сексопатології. Вступ до криміноперверсології: Монографія. – Харків: Право, 2009. – 752 с.
11. Чмут С.В., Хряпінський П.В. Кримінальна відповідальність за статеві зносини з особою, яка не досягла статевої зрілості: Монографія. – Запоріжжя: КСК-Альянс, 2011. – 184 с.
12. Шеремет А.П. Злочини проти статевої свободи: Монографія. – Чернівці: Наші книги, 2007. – 216 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. <http://www.scourt.gov.ua/> - офіційний сайт Верховного суду України
2. <http://reestr.court.gov.ua/> - Єдиний державний реєстр судових рішень
3. <http://rada.gov.ua/> - офіційний веб-портал Верховної Ради України
4. <http://www.kmu.gov.ua/> - Урядовий портал
5. <https://minjust.gov.ua/> - офіційний сайт Міністерства юстиції України
6. <http://www.gp.gov.ua/> - офіційний сайт Генеральної прокуратури України
7. <http://mvs.gov.ua/> - офіційний сайт Міністерства внутрішніх справ

ТЕМА 8. Злочини проти власності

Мета заняття – перевірка знань нормативного матеріалу розділу VI Особливої частини КК України «Злочини проти власності»; поглиблення знань щодо змісту інституту кримінального права «Злочини проти власності»; формування вмінь аналізу складів злочинів проти власності; формування поваги до основних конституційних прав і свобод людини і громадянина.

Основні поняття: власність, крадіжка, грабіж, розбій, вимагання, шахрайство, пошкодження майна, знищення майна

Питання до семінарського заняття

1. Загальна характеристика та види злочинів проти власності.
2. Кримінально-правова характеристика корисливих злочинів проти власності.
3. Кримінально-правова характеристика некорисливих злочинів проти власності.
4. Кримінально-правова характеристика крадіжки і відмежування її від суміжних складів злочинів.
5. Кримінально-правова характеристика грабежу і відмежування його від суміжних складів злочинів.
6. Кримінально-правова характеристика розбою і відмежування його від суміжних складів злочинів.
7. Кримінально-правова характеристика шахрайства і відмежування його від суміжних складів злочинів.
8. Кримінально-правова характеристика вимагання і відмежування його від суміжних складів злочинів.
9. Аналіз юридичних складів злочину «умисне знищення або пошкодження майна».
10. Кримінально-правова характеристика придбання або збуту майна, завідомо здобутого злочинним шляхом.

Контрольні питання

1. Що є предметом злочинів проти власності?
2. Яка різниця між об'єктом і предметом злочинів проти власності?
3. Які злочини належать до групи корисливих, пов'язаних з незаконним обертанням чужого майна?
4. Які злочини проти власності належать до некорисливих?
5. Яка мета є обов'язковою для крадіжки та грабежу?
6. Чим відрізняється грабіж від крадіжки?
7. Які обов'язкові ознаки розбою?
8. Як відмежовується розбій від насильницького грабежу?
9. Момент закінчення розбою.
10. Вимагання, його об'єктивні та суб'єктивні ознаки.
11. Як відмежовується вимагання від насильницького грабежу та розбою?

12. За якими ознаками розмежовуються привласнення та розтрата майна?
13. Що таке шахрайство? Які способи шахрайства передбачені у законі?
14. Хто є суб'єктом привласнення, розтрата та заволодіння майном шляхом зловживання службовим становищем?
15. Які корисливі злочини проти власності належать до злочинів, не пов'язаних з обертанням чужого майна? У чому полягає їх специфіка?
16. Чим відрізняється заподіяння майнової шкоди шляхом обману або зловживання довірою від шахрайства?
17. Які об'єктивні та суб'єктивні ознаки є обов'язковими для привласнення особою знайденого або чужого майна, що випадково опинилося у неї? Як відмежовується цей злочин від крадіжки?
18. Що є предметом придбання або збуту майна, завідомо здобутого злочинним шляхом? Яка суб'єктивна сторона цього злочину?
19. Які злочини проти власності належать до групи некорисливих злочинів? У чому полягає специфіка їх об'єктивної та суб'єктивної сторін?

Теми рефератів:

1. Власність та право власності як об'єкт кримінально-правової охорони.
2. Розбій: особливості конструкції основного юридичного складу злочину; розбій та інші злочини, розмежування юридичних складів, кваліфікація за сукупністю злочинів.
3. Крадіжка: відмежування від грабежу, розбою, вимагання і шахрайства.
4. Грабіж: відмежування від грабежу, розбою, вимагання і шахрайства.
5. Розбій: відмежування від грабежу, розбою, вимагання і шахрайства.

Вирішення тестових завдань

ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ВЛАСНОСТІ (відповіді)

ТЕСТИ (1 варіант)

1. Які види викрадення чужого майна передбачені в КК?
  - a) грабіж (ст. 186 КК), вимагання (ст. 189 КК), розбій (ст. 187 КК), крадіжка (ст. 185 КК);
  - b) привласнення (ст. 191 КК), розтрата (ст. 191 КК), вимагання (ст. 189 КК), розбій (ст. 187 КК);
  - c) *грабіж (ст. 186 КК), розбій (ст. 187 КК), крадіжка (ст. 185 КК).*
2. Єгоров таємно проник на територію мотоциклетного заводу з метою викрасти мотоцикл. Зв'язавши сторожа, він викрав мотоцикл. Як слід кваліфікувати дії Єгорова:
  - a) дії Єгорова слід кваліфікувати як грабіж (ч. 3 ст. 186 КК);
  - b) дії Єгорова слід кваліфікувати як розбій (ч. 3 ст. 187 КК);
  - c) дії Єгорова слід кваліфікувати як незаконне заволодіння транспортним засобом (ч. 2 ст. 289 КК).
3. Під час вчинення грабежу потерпілому С. була заподіяна матеріальна шкода у великому розмірі. Який розмір великої шкоди визначений в КК?
  - a) вартість викраденого майна повинна в двісті і більше разів перевищувати неоподатковуваний мінімум доходів громадян на момент вчинення злочину;
  - b) *вартість викраденого майна повинна в двісті п'ятдесят більше разів перевищувати неоподатковуваний мінімум доходів громадян на момент вчинення злочину;*
  - c) вартість викраденого майна повинна в триста і більша разів перевищувати неоподатковуваний мінімум доходів громадян на момент вчинення злочину.
4. Коли крадіжка (ст. 185 КК) вважається закінченим злочином?
  - a) з моменту переходу чужого майна у володіння винного або з моменту отримання ним права розпоряджатися таким майном;
  - b) коли винна особа отримала реальну можливість розпоряджатися чи користуватися ним;
  - c) з моменту переходу чужого майна у володіння винного.

5. Під час вчинення Потаповим розбою потерпілому Ромаську була заподіяна смерть через необережність. Дайте кримінально-правову оцінку діям винної особи:

- a) дії Потапова слід кваліфікувати як розбій (ч. 4 ст. 187 КК) і вбивство через необережність (ч. 1 ст. 119 КК);
- b) дії Потапова слід кваліфікувати як розбій (ч. 4 ст. 187 КК);
- c) дії Потапова слід кваліфікувати як розбій (ч. 1 ст. 187 КК) і вбивство через необережність (ч. 1 ст. 119 КК).

6. При вчиненні якого злочину суб'єктом не може бути особа, яка досягла 14-річного віку?

- a) грабіж (ст. 186 КК);
- b) шахрайство (ст. 190 КК);
- c) умисне знищення майна, вчинене шляхом підпалу (ч. 2 ст. 194 КК).

7. Горін, працюючи робочим бази «Культтовари», з метою вчинення викрадення, перед закінченням роботи бази заховався у підсобному приміщенні. У нічний час він викрав золоті годинники та інші цінні речі загальною вартістю 8700 гривень. Злочинця побачив сторож і намагався його затримати. Після попереджувального пострілу Горін, тримаючи викрадене, підбіг до сторожа, збив його з ніг, заподіявши середньої тяжкості тілесні ушкодження, після чого зник. Кваліфікуйте дії Горіна:

- a) він вчинив два злочини: крадіжку (ч. 4 ст. 185 КК) та заподіяв умисно середньої тяжкості тілесні ушкодження (ч. 1 ст. 122 КК);
- b) він вчинив крадіжку (ч. 4 ст. 185 КК) та розбій (ч. 4 ст. 187 КК);
- c) він вчинив розбій із заволодінням майном у великому розмірі (ч. 4 ст. 187 КК).

8. Бондар, працюючи складальником НВП «Маяк», вирішив викрасти радіоприймач. З цієї метою він протягом місяця кілька разів проносив через прохідну окремі деталі радіоприймача. При спробі винести корпус Бондар був затриманий працівниками охорони заводу на прохідній. Кваліфікуйте дії Бондаря:

- a) Бондар вчинив замах на крадіжку (ч. 2 ст. 15 КК і ч. 1 ст. 185 КК);
- b) Бондар вчинив декілька злочинів, які будуть кваліфіковані як крадіжка, вчинена повторно (ч. 2 ст. 185 КК) та замах на крадіжку, вчинену повторно (ч. 2 ст. 15 КК і ч. 2 ст. 185 КК);
- c) Бондар вчинив крадіжку з проникненням (ч. 3 ст. 185 КК).

9. Розін та Плаксієв зустріли на пероні залізничного вокзалу Зотова, який вантажив у вагон поїзда Одеса - Москва 10 ящиків з відеомагнітофонами. Погрожуючи пістолетом, вони забрали у Зотова 2 відеомагнітофони, пообіцявши повернути їх наступного дня, якщо останній сплатить їм 400 грн., а при відмові виконати вимогу, не повернуть їх. Наступного дня Зотов передав Розіну та Плаксієву необхідну суму, але відеомагнітофонів не одержав, оскільки їх продали, а гроші поділили. Кваліфікуйте дії Розіна та Плаксієва:

- a) вони вчинили розбій (ч. 2 ст. 187 КК) та шахрайство (ч. 2 ст. 190 КК);
- b) вони вчинили вимагання (ч. 2 ст. 189 КК);
- c) вони вчинили вимагання (ч. 2 ст. 189 КК) та розбій (ч. 2 ст. 187 КК).

10. Водій Доронін на підставі товарно-транспортної накладної перевозив зерно з поля у сховище. Під час виконання одного з перевезень він викрав сільськогосподарську продукцію на суму 1050 гривень. Кваліфікуйте дії Дороніна:

- a) він вчинив крадіжку (ч. 1 ст. 185 КК);
- b) він вчинив привласнення (ч. 1 ст. 191 КК);
- c) він заволодів майном шляхом зловживання своїм службовим становищем (ч. 2 ст. 191 КК).

ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ВЛАСНОСТІ ТЕСТИ (2 варіант)

1. Ломов напав на громадянина Сулейманова і відібрав гаманець. Внаслідок цього Сулейманову заподіяні легкі тілесні ушкодження. Через 5 днів потерпілий був виписаний з лікарні. Кваліфікуйте дії Ломова:

- a) він вчинив розбій (ч. 1 ст. 187 КК);
- b) він вчинив грабіж (ч. 2 ст. 186 КК);

с) він вчинив грабіж (ч. 2 ст. 186 КК) і заподіяв умисне легке тілесне ушкодження (ч. 2 ст. 125 КК).

2. Під час вчинення крадіжки потерпілому Р. була заподіяна матеріальна шкода на суму 2000 грн. Як визнається значна шкода для потерпілого при крадіжці (ч. 3 ст. 185 КК)?

а) визнається із врахуванням матеріального становища потерпілого та якщо йому спричинені збитки на суму від ста до двохсот п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

б) визнається, якщо йому спричинені збитки на суму від ста до двохсот п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або із врахуванням матеріального становища потерпілого;

с) визнається із врахуванням тільки матеріального становища потерпілого.

3. Під час вчинення шахрайства потерпілій А. була заподіяна матеріальна шкода в особливо великому розмірі. Який розмір особливо великої шкоди при шахрайстві (ч. 4 ст. 190 КК) передбачений КК?

а) вартість викраденого майна повинна в шістсот і більше разів перевищувати неоподатковуваний мінімум доходів громадян на момент вчинення злочину;

б) вартість викраденого майна повинна в п'ятсот і більш? разів перевищувати неоподатковуваний мінімум доходів громадян на момент вчинення злочину;

с) вартість викраденого майна повинна в тисячу і більше разів перевищувати неоподатковуваний мінімум доходів громадян на момент вчинення злочину.

4. Що є предметом привласнення особою знайденого або чужого майна, що випадково опинилося у неї (ст. 193 КК)?

а) чуже майно, що знайдене, або випадково опинилося у особи;

б) чуже майно, що має особливу історичну, наукову, художню, культурну цінність;

с) чуже майно, що знайдене, або випадково опинилося у особи та має особливу історичну, наукову, художню, культурну цінність або є скарбом.

5. Що слід розуміти під насильством, небезпечним для життя чи здоров'я особи під час розбою (ст. 187 КК)?

а) слід розуміти заподіяння їй тілесних ушкоджень, а також інші насильницькі дії, які не призвели до вказаних наслідків, але були небезпечними для життя чи здоров'я в момент заподіяння;

б) слід розуміти заподіяння їй легкого тілесного ушкодження, що спричинило короточасний розлад здоров'я або незначну втрату працездатності, середньої тяжкості або тяжкого тілесного ушкодження, а також інші насильницькі дії, які не призвели до вказаних наслідків, але були небезпечними для життя чи здоров'я в момент заподіяння;

с) слід розуміти заподіяння їй легкого тілесного ушкодження, що спричинило короточасний розлад здоров'я або незначну втрату працездатності, середньої тяжкості або тяжкого тілесного ушкодження.

6. Попов, знаходячись у відділі чоловічого одягу універмагу і скориставшись тим, що продавець була зайнята прийманням товару, на очах у покупців взяв з прилавка костюм і вийшов з відділу. З викраденим він був затриманий на зупинці тролейбуса. Кваліфікуйте дії Попова:

а) він вчинив крадіжку (ст. 185 КК);

б) він вчинив грабіж (ст. 186 КК);

с) він вчинив крадіжку з проникненням у приміщення (ч. 3 ст. 185 КК).

7. Рогов погрожував Потаповій розголошенням того, що вона фотографується для еротичного журналу, якщо остання не поверне гроші, які він дав їй в борг, але вона відмовилася їх повернути. Після цього Рогов став вимагати ці гроші від знайомої Потапової - Ляшко, погрожуючи їй ножем. Дайте кримінально - правову оцінку діям винної особи:

а) Рогов вчинив два злочини: вимагання (ч. 1 ст. 189 КК) та примушування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов'язань (ч. 1 ст. 355 КК);

б) Рогов вчинив два вимагання (ч. 2 ст. 189 КК);

с) Рогов вчинив вимагання (ч. 1 ст. 189 КК).

8. Раніше судимий за розбій Морозов в нічний час, розбивши вікно, проник у підсобне приміщення магазину з метою крадіжки. Оглянувши приміщення, Морозов грошей не знайшов і, залишивши приміщення, прихопив з собою лише пляшку горілки вартістю 7 гривень.

Кваліфікуйте дії Морозова;

а) його дії слід кваліфікувати як дрібне розкрадання державного чи колективного майна (ч. 1 ст. 51 КпАП);

б) його дії слід кваліфікувати як крадіжка з проникненням (ч. 1 ст. 185 КК);

с) його дії слід кваліфікувати як крадіжка (ч. 1 ст. 185 КК).

9. Петренко знав, що філіал банку відправляє щомісяця в центральний офіс банку 750 тисяч гривень. Коли інкасаторська машина під'їхала до банку, він підскочив до інкасаторів і, погрожуючи пістолетом, поставив вимогу віддати гроші. Інкасатор відповів, що грошей він не одержав. Тоді Петренко вихопив невелику сумку, в якій виявилось 15 грн., і втік. Кваліфікуйте дії особи:

а) його дії слід кваліфікувати як грабіж (ч. 5 ст. 186 КК) та незаконне носіння вогнепальної зброї (ч. 1 ст. 263 КК);

б) його дії слід кваліфікувати як розбій (ч. 4 ст. 187 КК) та незаконне носіння вогнепальної зброї (ч. 1 ст. 263 КК);

с) його дії слід кваліфікувати як розбій (ч. 4 ст. 187 КК), розбій (ч. 2 ст. 187 КК) та незаконне носіння вогнепальної зброї (ч. 1 ст. 263 КК).

10. Морміль подав у страхову компанію документи, які сам підробив. На підставі цих документів йому було виплачено страхову компенсацію. Потім з'ясувалось, що в документах факт виробничої травми був фальсифікований. Морміль отримав 6500 гривень. Кваліфікуйте дії Морміля:

а) Морміль вчинив привласнення майна (ч. 1 ст. 191 КК) та підробку документів (ч. 1 ст. 358 КК);

б) Морміль вчинив підробку документів (ч. 1 ст. 358 КК) та використання підробленого документа (ч. 3 ст. 358 КК);

с) Морміль вчинив шахрайство (ч. 3 ст. 190 КК) та підробку документів (ч. 1 ст. 358 КК).

Вправи.

Заповніть таблиці:

1. Складіть бібліографію за даною темою за 2017 рік.

2. Погроза знищення майна (ст. 195 КК України), погроза або насильство щодо працівника правоохоронного органу (ст. 345 КК України), погроза або насильство щодо державного або громадського діяча (ст. 346 КК України), погроза або насильство щодо службової особи чи громадянина, який виконує громадський обов'язок (ст. 350 КК України), та погроза або насильство щодо судді, народного засідателя чи присяжного (ст. 377 КК України).

Злочин: критерій розмежування	Ст. 195 КК України	Ст. 345 КК України	Ст. 346 КК України	Ст. 350 КК України	Ст. 377 КК України

3. Шахрайство (ст. 190 КК України) та заподіяння майнової шкоди шляхом обману або зловживання довірою (ст. 192 КК України).

Злочин: критерій розмежування	Ст. 190 КК України	Ст. 192 КК України

4. Придбання, отримання, зберігання чи збут майна, одержаного злочинним шляхом (ст. 198 КК України) та співучасть у крадіжці у виді пособництва (с. 5 ст. 27, ст. 185 КК України).

Злочин: критерій розмежування	Ст. 198 КК України	І. 5 ст. 27 ст. 185 КК України

5. Вимагання (ст. 189 КК України) та примушування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов'язань (ст. 355 КК України).

Злочин: критерій розмежування	Ст. 189 КК України	Ст. 355 КК України

6. Крадіжка (ст. 185 КК України) та шахрайство (ст. 190 КК України).

Діяння: критерій розмежування	Ст. 185 КК України	Ст. 186 КК України

7. Крадіжка (ст. 185 КК України) та грабіж (ст. 186 КК України).

Злочин: критерій розмежування	Ст. 185 КК України	Ст. 186 КК України

8. Розбій (ст. 187 КК України) та вимагання (ст. 189 КК України).

Злочин: критерій розмежування	Ст. 187 КК України	Ст. 189 КК України

9. Крадіжка (ст. 185 КК України) та дрібна крадіжка (ст. 51 КУпАП).

Діяння: критерій розмежування	крадіжка (ст. 185 КК України)	дрібна крадіжка (ст. 51 КУпАП)

Рекомендована література

Основна

1. Актуальні проблеми кримінально-правової кваліфікації: навч. посіб. / за заг. ред. В.В. Топчія; наук. ред. В.І. Антипова. – Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2017. – 896 с.
2. Баулін О. В. Кримінальне право України: навчальний посібник / О. В. Баулін. – 2-ге вид., допов. і перероб. – Київ: Правова Єдність, 2017. – 98 с.
3. Берзін П.С. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник : у 3-х т. – Т. 1 : Загальні засади. – Київ : ВД «Дакор», 2018. – 404 с.
4. Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. – Харків: Право, 2016. – Т. 17: Кримінальне право / редкол.: В. Я. Тацій (голова), В. І. Борисов (заст. голови) та ін.; Нац. акад. прав. наук України; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. – 2017. – 1064 с.
5. Кваліфікація злочинів: навчальний посібник / Г. М. Анісімов, О. О. Володіна, І. О. Зінченко та ін.; за ред. М. І. Панова. – Вид. 2-ге, допов. та випр. – Харків: Право, 2017. – 360 с.
6. Кримінальне право: Навчальний посібник / За заг. ред. М.І. Хавронюка. – К., – 2014. – 944 с.
7. Кримінальний кодекс України: Науково-практичний коментар : у 2-х т. / За заг. ред. В.Я. Тація, В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна. – Х. : Право, 2013. – 1416 с.
8. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / Д. С. Азаров, В. К. Гришук, А. В. Савченко [та ін.]; за заг. ред. О. М. Джужі, А. В. Савченка, В. В. Чернея. – Київ: Юрінком Інтер, 2018. – 1104 с.
9. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за заг. ред. О. М. Литвинова. – Київ: «Центр учбової літератури», 2017. – 528 с.
10. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України Станом на 20 січня 2018 року. [текст] / За заг. ред. Галуцька В. В. – Київ: Видавничий дім «Професіонал», 2018. – 784 с.

11. Постанови Пленуму Верховного Суду України у справах кримінальної спеціалізації. Харків. Константа, 2018. – 320 с.

Додаткова

1. Андрушко П. П. Кримінально-правова охорона прав інтелектуальної власності в Україні. – К.: Форум, 2004. – 160 с.
2. Андрушко П. П., Короткевич М.Є. Легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом: кримінально-правова характеристика. – К.: Юрисконсульт, 2005. – 292 с.
3. Антонюк Н. О. Кримінальна відповідальність за заподіяння майнової шкоди шляхом обману або зловживання довірою: Монографія. – Львів: ПАІС, 2008. – 216 с.
4. Антонюк Н. О. Кримінально-правова охорона власності : Навч. посібн. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2012. – 514 с.
5. Горішній О. О. Кримінально-правова характеристика розбою: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. – Дніпропетровськ, 2010. – 20 с.
6. Гулкевич В. Д. Кримінально-правова охорона авторського права і суміжних прав: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. – Львів, 2008. – 20 с.
7. Дітріх О. І. Насильство у складах корисливих посягань на власність за кримінальним правом України: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. – К., 2009. – 15 с.
8. Дудоров О. О., Мовчан Р. О. Кримінальна відповідальність за самовільне зайняття земельної ділянки та самовільне будівництво : Монографія. – Луганськ : РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2012. – 400 с.
9. Дьоменко С. В. Вимагання: кримінально-правовий та кримінологічний аналіз: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. – К., 2006. – 19 с.
10. Ємельянов М. В. Кримінальна відповідальність за шахрайство: Монографія. – Харків: Право, 2014. – 176 с.
11. Захарчук В. М. Самовільне зайняття земельної ділянки та самовільне будівництво за кримінальним правом України: Дис. ... канд. юрид. наук. – Львів, 2014. – 231 с.
12. Ільїна О. В. Кримінально-правова характеристика кваліфікуючих ознак корисливих злочинів проти власності: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. – К., 2007. – 18 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. <http://www.scourt.gov.ua/> - офіційний сайт Верховного суду України
2. <http://reestr.court.gov.ua/> - Єдиний державний реєстр судових рішень
3. <http://rada.gov.ua/> - офіційний веб-портал Верховної Ради України
4. <http://www.kmu.gov.ua/> - Урядовий портал
5. <https://minjust.gov.ua/> - офіційний сайт Міністерства юстиції України
6. <http://www.gp.gov.ua/> - офіційний сайт Генеральної прокуратури України
7. <http://mvs.gov.ua/> - офіційний сайт Міністерства внутрішніх справ

ТЕМА 11. Злочини проти громадської безпеки

Мета заняття – закріплення основних понять: «громадська безпека», «злочини у сфері громадської безпеки», «злочинні об'єднання», «тероризм», «обіг небезпечних предметів і речовин»; формуванню у курсантів вмінь самостійного кримінально-правового аналізу складів злочинів проти громадської безпеки; вдосконалення практичних навичок здійснювати кваліфікацію злочинів проти громадської безпеки, відмежовувати схожі склади злочинів.

Основні поняття теми: громадська безпека, злочини у сфері громадської безпеки, злочинні об'єднання, тероризм, обіг небезпечних предметів і речовин

План

1. Загальна характеристика злочинів проти громадської безпеки
2. Злочини, пов'язані зі створенням та діяльністю злочинних об'єднань (ст. ст. 255-257, 260 КК)
3. Терористичний акт і пов'язані з ним злочини (ст. ст. 258, 258-1 – 258-5 КК)
4. Злочини проти порядку обігу небезпечних предметів і речовин (ст. ст. 261-269 КК)
5. Інші злочини проти громадської безпеки (ст. ст. 259, 267-1, 270, 270-1)

Контрольні питання

1. Проведіть розмежування злочинів проти громадської безпеки від злочинів, що становлять небезпеку для життя і здоров'я людини.
2. У яких складах злочинів проти громадської безпеки зброя є предметом злочину, а в яких — засобом вчинення злочину?
3. За створення яких стійких злочинних об'єднань передбачена відповідальність у розділі IX Особливої частини КК?
4. Розмежуйте бандитизм і розбій.
5. Як визначені в законодавстві терміни: «тероризм», «терористична діяльність», «терористичний акт», «терорист», «терористичні злочини»?
6. Чим відрізняється за об'єктивними і суб'єктивними ознаками викрадення, привласнення, вимагання вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин чи радіоактивних матеріалів або заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем від аналогічних дій як злочинів проти власності?
7. У чому різниця між незаконним поводженням зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами (ст. 263 КК) і незаконним поводженням з радіоактивними матеріалами (ст. 265 КК)?
8. За порушення яких правил і за яких умов настає кримінальна відповідальність як за злочини проти громадської безпеки?
9. У чому полягає різниця між незаконним поводженням з предметами, що становлять підвищену небезпеку для оточення, і порушеннями правил поводження з ними?
10. У яких нормах розділу IX Особливої частини КК передбачені спеціальні підстави звільнення від кримінальної відповідальності, у чому їх суть і відмінність від добровільної відмови від злочину

Теми рефератів

- 1) Громадська безпека та особливості складів злочинів проти неї.
- 2) Кримінальна відповідальність за участь у злочинах вчинених злочинною організацією.
- 3) Терористичні злочини: кримінально-правова характеристика.
- 4) Кримінально-правова характеристика викрадення, привласнення, вимагання вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин чи радіоактивних матеріалів або заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем.

Тестове завдання до теми «Злочини проти громадської безпеки»

Варіант № 1

1. Яка обов'язкова ознака суб'єктивної сторони складу злочину, крім вини, передбачена диспозицією ч. 1 ст. 255 КК «Створення злочинної організації»?
  - a) мета - вчинення умисних злочинів;
  - b) мета - вчинення тяжких або особливо тяжких злочинів;
  - c) мотив - корисливий.

2. Під час відправки приміського поїзду зі ст. «Здолбунів» під одним з вагонів пролунав вибух, внаслідок якого вагон було пошкоджено, а пасажиру, який знаходився в тамбурі, спричинені тяжкі тілесні ушкодження. Згодом було встановлено, що вибухнула граната, яку поклав під вагон 14-річний Рудяков. Як він пояснив, гранату він знайшов на узбіччі і поклав просто так, щоб подивитись, як вона вибухне. Як кваліфікувати дії Рудякова?

- a) ч. 2 ст. 258 КК - терористичний акт, який призвів до заподіяння значної майнової шкоди чи інших тяжких наслідків;
- b) ч. 4 ст. 296 КК - хуліганство, що супроводжується особливою зухвалістю, вчинене із застосуванням вогнепальної зброї, спеціально пристосованої та задалегідь заготовленої для нанесення тілесних ушкоджень;
- c) ч. 1 ст. 296 КК, ч. 1 ст. 121 КК - хуліганство, що супроводжується особливою зухвалістю, та умисне спричинення тяжких тілесних ушкоджень.

3. Щоб уникнути контрольної роботи з математики, 14-річний Альонкін повідомив телефоном, що школу, де він навчається, заміновано. Цього дня заняття в школі були зірвані. Як кваліфікувати дії Альонкіна?

- a) ч. 1 ст. 259 КК «Завідомо неправдиве повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності»;
- b) ч. 1 ст. 296 КК «Хуліганство» - грубе порушення громадського порядку, що супроводжується особливою зухвалістю;
- c) будь-який склад злочину відсутній.

4. Коли буде вважатись закінченим злочин, передбачений ст. 261 КК «Напад на об'єкти, на яких є предмети, що становлять підвищену небезпеку для оточення»?

- a) з моменту нападу на такі об'єкти;
- b) з моменту захоплення такого об'єкта;
- c) з моменту настання особливо тяжких наслідків.

5. Максимович був затриманий нарядом міліції в момент, коли він купив у невідомого саморобний фінський ніж і поклав його до кишені. Чи підлягає він кримінальній відповідальності?

- a) так, за ч. 1 ст. 263 КК «Незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами»;
- b) так, за ч. 2 ст. 263 КК;
- c) підстави для кримінальної відповідальності відсутні.

6. Кисленко вирішив почистити мисливську рушницю після полювання і дістав її з металевій скриньки, де вона зберігалась. У цей час до нього в гості прийшла Авдошина. Кисленко запросив її до кімнати, а сам вийшов на кухню приготувати каву. Авдошина взяла рушницю, почала її оглядати, а коли Кисленко повернувся, жартома направила рушницю в його бік і натиснула на спусковий гачок. Пострілом Кисленку були спричинені тяжкі тілесні ушкодження. Кваліфікуйте дії винних осіб:

- a) Кисленко не підлягає кримінальній відповідальності; Авдошина - ч. 1 ст. 263 КК «Незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами»;
- b) Кисленко - ст. 264 КК «Недбале зберігання вогнепальної зброї або бойових припасів»; Авдошина - не підлягає кримінальній відповідальності;
- c) Кисленко - ст. 264 КК «Недбале зберігання вогнепальної зброї або бойових припасів»; Авдошина - ст. 128 КК «Необережне тяжке або середньої тяжкості тілесне ушкодження».

7. Вансович під час ремонту автомобіля, що належав Бутку, займався електрозварювальними роботами без відповідного дозволу. Щоб уникнути плати за електроенергію, він накинув дроти зварювального апарата на лінію електромережі, що проходила повз його будинок. Дроти на лінії обірвались і замкнули, що призвело до виникнення пожежі, внаслідок якої автомобіль, вартістю 650 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, повністю згорів. Кваліфікуйте дії Вансовича:

- a) ч. 1 ст. 270 КК «Порушення встановлених законодавством вимог пожежної безпеки»;
- b) ч. 2 ст. 270 КК «Порушення встановлених законодавством вимог пожежної безпеки»;
- c) ч. 2 ст. 271 КК «Порушення вимог законодавства про охорону праці».

8. Контролер Кирилов виявив у засудженого Богача саморобний ніж, який за технічними характеристиками не належить до холодної зброї. Коли Кирилов намагався відібрати цей ніж, Богач вдарив його в груди, спричинивши тяжкі тілесні ушкодження. Як потрібно кваліфікувати дії Богача?

- a) ч. 1 ст. 121 КК «Умисне тяжке тілесне ушкодження»;
- b) ч. 2 ст. 263 КК «Незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами»;
- c) сукупність указаних злочинів.

9. Бездушний, Самохвалов і Друзь організували групи, розробили план діяльності та придбали вогнепальну зброю. Після цього вони почали нападати на жінок, яких вистежували, та гвалтували їх. Як потрібно кваліфікувати дії винних осіб?

- a) ч. 3 ст. 152 КК «Згвалтування, вчинене повторно групою осіб»;
- b) ст. 257 КК «Бандитизм»;
- c) ч. 1 ст. 255 КК «Створення злочинної організації».

10. Зенько подзвонив в міліцію і повідомив, що він на підприємстві викрав металеву ампулу з радіоактивним ізотопом, яку сховав у потаємному місці. Ампулу Зенько обіцяв повернути після того, як перед ним вибачиться за брутальну поведінку його начальник. З'ясувалось, що ніякої ампули Зенько не викрадав, хоч і мав таку можливість. Як кваліфікувати його дії?

- a) ч. 1 ст. 259 КК «Завідомо неправдиве повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності»;
- b) ч. 1 ст. 266 КК «Погроза вчинити викрадання або використати радіоактивні матеріали»;
- c) в діях Зенька будь-який склад злочину відсутній.

Тестове завдання до теми «Злочини проти громадської безпеки»

Варіант № 2

1. Заздалегідь обіцяне сприяння учасникам злочинної організації шляхом надання сховищ та транспортних засобів тягне за собою кримінальну відповідальність:

- a) ч. 1 ст. 256 КК «Сприяння учасникам злочинних організацій та укриття їх злочинної діяльності»;
- b) ч. 1 ст. 255 КК «Створення злочинної організації»;
- c) ч. 5 ст. 27 КК; ч. 1 ст. 255 КК - Пособництво у створенні злочинної організації.

2. Нищенко, Кульков, Мулькій домовились чинити напади на громадян. Для залякування вони застосовували пістолет ТТ, який був непридатним для стрільби (зламана бойова пружина). Всього вони вчинили 5 нападів, забираючи у потерпілих майно, які ті мали при собі. Як потрібно кваліфікувати їх дії?

- a) ст. 257 КК «Бандитизм»;
- b) ч. 4 ст. 187 КК «Розбій»;
- c) ч. 5 ст. 186 КК «Грабіж».

3. Шпаченка було притягнуто до кримінальної відповідальності за ч. 2 ст. 260 «Участь у діяльності не передбачених і законом збройних формувань». Адвокат звернувся з клопотанням до суду звільнити Шпаченка від кримінальної відповідальності в зв'язку з тим, що він добровільно вийшов з формування і 6 місяців ніякої участі в його діяльності не брав. Чи підлягає клопотання задоволенню?

- a) підлягає на підставі ч. 6 ст. 260 КК «Створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань»;
- b) ні, бо відсутні умови звільнення від кримінальної відповідальності;
- c) клопотання підлягає задоволенню частково, Шпаченка можна звільнити від відбування покарання.

4. Ладько з метою крадіжки проникнув у квартиру. Коли він почав складати речі у валізу, випадково побачив заряджений револьвер. Разом з речами він забрав і той револьвер. Згодом з'ясувалось, що хазяїн квартири зберігав вогнепальну зброю незаконно. Як кваліфікувати дії Ладька?

- a) ч. 3 ст. 185 КК- крадіжка чужого майна, поєднана з проникненням у житло;
- b) ч. 3 ст. 185; ч. 1 ст. 262 КК- крадіжка чужого майна, поєднана з проникненням у житло, та викрадення вогнепальної зброї та бойових припасів;
- c) кваліфікація в пункті 1) окрім револьвера, бо він зберігався незаконно і його вилучення ніякого складу злочину не утворює.

5. Тюрін працював на заводі по виробництву автоматичної зброї Протягом кількох місяців він таємно виносив з заводу напівоброблені деталі до АКМ, потім вдома ретельно доробляв їх. Коли всі деталі були готові, Тюрін зібрав автомат, придатний до стрільби, та продав його. Як кваліфікувати його дії?

- a) ч. 1 ст. 262 КК «Таємне викрадення вогнепальної зброї»;
- b) ч. 1 ст. 263 КК «Незаконне виготовлення та збут вогнепальної зброї»;
- c) ч. 1 ст. 185 КК; ч. 1 ст. 263 КК - таємне викрадення чужого майна та незаконне виготовлення і збут вогнепальної зброї.

6. Під час митного огляду іноземного пароплава в порту м. Іллічівська працівники митниці виявили кілька металевих контейнерів, в яких, згідно зі ст. 1 Закону України «Про відходи», знаходились небезпечні відходи. На якій стадії злочину, передбаченого ч. 2 ст. 268 КК «Незаконне ввезення на територію України і вторинної сировини», перервано злочинну діяльність?

- a) готування до злочину;
- b) замах на злочин;
- c) закінчений злочин.

7. Єсімчик, раніше засуджений за ч. 1 ст. 85 КК «Крадіжка» (судимість не знята і не погашена), вчинив таємне викрадення вогнепальної зброї з військового складу. Як потрібно кваліфікувати його дії?

- a) ч. 1 ст. 262 КК «Викрадення вогнепальної зброї»;
- b) ч. 2 ст. 262 КК «Викрадення вогнепальної зброї, вчинене повторно»;
- c) ч. 1 ст. 263 КК «Незаконне придбання вогнепальної зброї».

8. Рівненський підприємець Дирковець виділив 50 тис. гривень на закупку уніформи для незареєстрованого формування націоналістичної спрямованості «Ватра». Чи буде він суб'єктом злочину, передбаченого ст. 260 КК «Створення непередбачених законом воєнізованих або збройних формувань»?

- a) так, Дирковець є виконавцем злочину, передбаченого ч. 3 ст. 260 КК;
- b) так, Дирковець є пособником вчинення злочину, передбаченого ч. 1 ст. 260 КК;
- c) в діях Дирковця будь-який склад злочину відсутній.

9. Інспектор пожежної охорони під час перевірки зафіксував у приміщенні автомаєстерні «Скіф» порушення правил пожежної безпеки. Протягом року директор майстерні Карась 3 - чі притягався до адмін. відповідальності за аналогічні порушення. Чи є в діях Карася склад злочину, передбачений ст. 270 КК «Порушення встановлених законодавством вимог пожежної безпеки»?

- a) ч. 1 ст. 270 КК;
- b) ч. 2 ст. 270 КК;
- c) Карась підлягає тільки адміністративній відповідальності.

10. Соломенко добровільно здав у міліцію вогнепальну зброю: 1 карабіна, 2 гранати, 2 пістолета. Під час перевірки зброї було встановлено, що з одного пістолета поранено Костенка, при замаху на його життя. Проведеним розслідуванням було встановлено, що стріляв у Костенка саме Соломенко, а потім вирішив здати зброю, щоб приховати злочин. Він чув, що зброю, яку здають, міліція знищує. Як кваліфікувати його дії?

- a) ч. 2 ст. 15 КК, ч. 1 ст. 115 КК - Замах на умисне вбивство;
- b) ч. 2 ст. 15 КК, ч. 1 ст. 115 КК, ч. 1 ст. 263 КК - Замах на умисне вбивство та незаконне зберігання вогнепальної зброї;
- c) ч. 1 ст. 263 КК - Незаконне зберігання вогнепальної зброї.

таблиця правильних відповідей до тестових завдань

\ В-нт	1	2
1	В	А
2	С	В
3	А	В
4	А	В
5	В	С
6	С	В
7	А	А
8	А	А
9	В	С
10	А	В

Задача №1

Гр. Жохов, знаючи про проведення з'їзду демократичної партії, подзвонив у районне відділення СБУ і повідомив, що приміщення, де має відбутися з'їзд, заміноване і в будь-який момент може статися вибух.

Кваліфікуйте дії гр. Жохова.

Задача № 2

Гр. Вікторів, дочекавшись початку проведення з'їзду однієї з українських партій, зателефонував до міського управління СБУ та повідомив, що приміщення, де відбувається з'їзд, заміноване і вибух може статися в будь-який момент. Через 15 хвилин він зателефонував вдруге. Проведення з'їзду було припинено, всі його учасники евакуйовані. Для перевірки приміщення, де проходить з'їзд, та забезпечення громадської безпеки протягом декількох годин були задіяні близько 150 працівників СБУ, поліції і військовослужбовців, 18 одиниць техніки, в тому числі пожежні машини.

Дайте кримінально-правову оцінку діям гр. Вікторова. Відповідь поясніть.

Задача № 3

Гр. Ковенко, працюючи на підприємстві оборонного значення, в кілька прийомів викрав складові частини до вогнепальної зброї, з яких дома склав автомат і зберігав його.

Дайте кримінально-правову оцінку діям гр. Ковенка. Відповідь поясніть.

Задача №4

Гр. Чуйко зберігав заряджену мисливську рушницю на стіні кімнати. Одного разу його 13-річний син Ігор узяв рушницю та виніс її на вулицю. Під час гри він випадково натиснув на спусковий гачок рушниці, пролунав постріл, внаслідок чого було вбито його товариша. В процесі слідства з'ясувалося, що Чуйко не мав дозволу на зберігання цієї мисливської рушниці.

Дайте кримінально-правову оцінку діям гр. Чуйка та його сина.

Задача № 5

Гр. Денкевич написав листа Голові держадміністрації у м. Полтаві Мухіну, в якому погрожував вчинити розкрадання радіоактивних матеріалів на одній з атомних електростанцій України, якщо протягом місяця його сім'ї не буде надана квартира, яку вона чекає вже біля десяти років. В процесі перевірки було встановлено, що Денкевич працює дворником, на роботі та вдома характеризується позитивно, а лист написав під впливом переживань за долю сім'ї.

Дайте кримінально-правову оцінку діям гр. Денкевича.

Рекомендована література

Основна

1. Актуальні проблеми кримінально-правової кваліфікації: навч. посіб. / за заг. ред. В.В. Топчія; наук. ред. В.І. Антипова. – Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2017. – 896 с.
2. Баулін О. В. Кримінальне право України: навчальний посібник / О. В. Баулін. – 2-ге вид., допов. і перероб. – Київ: Правова Єдність, 2017. – 98 с.
3. Берзін П.С. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник : у 3-х т. – Т. 1 : Загальні засади. – Київ : ВД «Дакор», 2018. – 404 с.
4. Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. – Харків: Право, 2016. – Т. 17: Кримінальне право / редкол.: В. Я. Тацій (голова), В. І. Борисов (заст. голови) та ін.; Нац. акад. прав. наук України; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. – 2017. – 1064 с.
5. Кваліфікація злочинів: навчальний посібник / Г. М. Анісімов, О. О. Володіна, І. О. Зінченко та ін.; за ред. М. І. Панова. – Вид. 2-ге, допов. та випр. – Харків: Право, 2017. – 360 с.
6. Кримінальне право: Навчальний посібник / За заг. ред. М.І. Хавронюка. – К., – 2014. – 944 с.
7. Кримінальний кодекс України: Науково-практичний коментар : у 2-х т. / За заг. ред. В.Я. Тація, В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна. – Х. : Право, 2013. – 1416 с.
8. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / Д. С. Азаров, В. К. Гришук, А. В. Савченко [та ін.]; за заг. ред. О. М. Джужі, А. В. Савченка, В. В. Чернея. – Київ: Юрінком Інтер, 2018. – 1104 с.
9. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за заг. ред. О. М. Литвинова. – Київ: «Центр учбової літератури», 2017. – 528 с.
10. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України Станом на 20 січня 2018 року. [текст] / За заг. ред. Галуцька В. В. – Київ: Видавничий дім «Професіонал», 2018. – 784 с.
11. Постанови Пленуму Верховного Суду України у справах кримінальної спеціалізації. Харків. Константа, 2018. – 320 с.

Додаткова

1. Голіна В. В. Кримінологічні та кримінально-правові проблеми боротьби з бандитизмом: соціально-правове і кримінологічне дослідження : [монографія] / Голіна В. В. – Харків : Регіон-інформ, 2004. – 210 с.
2. Драний В.В. Кримінально-правова характеристика фінансування тероризму : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / В.В. Драний. – К., 2013. – 183 с.
3. Зеленецький В. С. Концептуальні основи визначення категоріально-понятійного апарату у сфері боротьби з тероризмом : [наук.-практичний посібник] / Зеленецький В. С. – Харків : Кроссруд, 2006.
4. Карабут Л. В. Правові засоби здійснення дозвільної системи органами внутрішніх справ України : [практ. посіб. у двох частинах. Ч. 1] / Карабут Л. В. – Луганськ : РВВ ЛДУВС, 2007. – Ч.1. – 384 с.
5. Кириченко О. В. Суб'єкт завідомо неправдивого повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності / О. В. Кириченко // Вісник Запорізького юридичного інституту. – Запоріжжя, 2004. – Вип. 2(27). – С. 178-186.
6. Кузнецов В. В. Відповідальність за терористичний акт у новому кримінальному законодавстві України / В. В. Кузнецов // Теорія та практика застосування чинного кримінального та кримінально-процесуального законодавства в сучасних умовах : тези доп. наук.-практ. конф., Київ. Ч. 1. – К. : Національна академія внутрішніх справ України, 2002. – С. 45.
7. Кузнецов В. В. Щодо кваліфікації діяльності злочинних об'єднань / В. В. Кузнецов, В. Г. Жук, О. В. Смаглюк // Адвокат. – 2005. – № 4. – С. 3-5.

8. Кулик Л. М. Боротьба зі злочинами, що вчиняються з використанням зброї : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 “Кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право” / Л. М. Кулик. – К., 2006. – 19 с.

9. Литвин О. П. Злочини проти екологічної й громадської безпеки та безпеки здоров'я населення : [навч. посіб.] / Литвин О. П. – Черкаси : Східноєвропейський ун-т економіки і менеджменту, 2004. – 336 с.

10. Лопатін С. І. Проблеми кваліфікації бандитизму / С. І. Лопатін // Науковий вісник НАВСУ. – 2003. – № 5. – С. 77-83.

11. Пінчук М. Кримінально-правова характеристика незаконного поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами / М. Пінчук // Право України. – 2004. – № 10. – С. 69-75.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. <http://www.scourt.gov.ua/> - офіційний сайт Верховного суду України
2. <http://reyestr.court.gov.ua/> - Єдиний державний реєстр судових рішень
3. <http://rada.gov.ua/> - офіційний веб-портал Верховної Ради України
4. <http://www.kmu.gov.ua/> - Урядовий портал

ТЕМА 14. Злочини проти громадського порядку та моральності

Мета заняття: формуванню у курсантів вмінь самостійного кримінально-правового аналізу складів злочинів проти громадського порядку і моральності; вдосконалення практичних навичок здійснювати кваліфікацію злочинів проти громадського порядку і моральності, відмежовувати схожі склади злочинів.

Основні поняття теми: громадський порядок, моральність, злочини проти громадського порядку і моральності

План

1. Поняття, загальна характеристика та види злочинів проти громадського порядку і моральності
2. Злочини проти громадського порядку:
  - групове порушення громадського порядку (ст. 293 КК);
  - масові заворушення (ст. 294 КК);
  - заклики до вчинення дій, що загрожують громадському порядку (ст. 295 КК);
  - хуліганство(ст. 296 КК).
3. Злочини проти моральності:
  - наруга над могилою, іншим місцем поховання або над тілом померлого (ст. 297 КК);
  - створення або утримання місць розпусти і звідництво (ст. 302 КК);
  - сутенерство або втягнення особи в заняття проституцією (ст. 303 КК);
  - втягнення неповнолітніх в злочинну діяльність (ст. 304 КК).

Контрольні питання

1. Які діяння характеризують об'єктивну сторону групового порушення громадського порядку? 2. Які ознаки відмежовують цей злочин від масових заворушень та від хуліганства, вчиненого групою осіб?
3. Які ознаки характеризують об'єктивну сторону масових заворушень? У чому особливість суб'єктивної сторони та суб'єкта цього злочину?
4. У чому особливість об'єктивної сторони злочину, передбаченого ст. 295 КК, – заклики до вчинення дій, що загрожують громадському порядку?
5. Які дії утворюють об'єктивну сторону хуліганства? Що таке особлива зухвалість та винятковий цинізм?
6. У чому особливість мотиву вчинення хуліганства?
7. Які кваліфікуючі й особливо кваліфікуючі ознаки цього злочину?

8. Які альтернативні діяння визнаються злочином, передбаченим ст. 297 КК, – наруга над могилою?
9. Що є об'єктом і предметом знищення, руйнування або пошкодження об'єктів культурної спадщини та самовільного проведення пошукових робіт на археологічній пам'ятці?
10. Які документи можуть бути предметом злочину, передбаченого ст. 298 КК?
11. У чому особливість об'єктивної сторони та які кваліфікуючі ознаки цього злочину?
12. Які діяння визнаються законом жорстоким поводженням з тваринами і які тварини можуть бути предметом цього злочину?
13. Що є об'єктом ввезення, виготовлення, зберігання або розповсюдження творів, що пропагують культ насильства чи жорстокості та які особливості об'єктивної і суб'єктивної сторони цього злочину?
14. Що є об'єктом і предметом ввезення, виготовлення, зберігання, збуту чи розповсюдження порнографічних предметів? Яка мета його вчинення і які кваліфікуючі ознаки цього злочину?
15. Що визнається місцем розпусти і які дії утворюють об'єктивну сторону злочину, передбаченого ст. 302 КК, — створення або утримання місць розпусти та звідництво?
16. Які дії закон визнає сутенерством та втягненням особи в заняття проституцією? Які кваліфікуючі ознаки цього злочину?
17. Які види діянь утворюють об'єктивну сторону втягнення неповнолітніх у злочинну діяльність? У чому особливість визнання цього злочину закінченим?
18. Хто може бути суб'єктом злочину, передбаченого ч. 1 та ч. 2 ст. 304 КК?

Теми рефератів

1. Громадський порядок і моральність як об'єкти кримінально-правової охорони.
2. Жорстоке поводження з тваринами (ст. 299 КК): особливості юридичних складів злочину.
3. Ввезення, виготовлення або розповсюдження творів, що пропагують культ насильства і жорстокості, расову, національну чи релігійну нетерпимість та дискримінацію (ст. 300 КК): особливості юридичних складів злочину.
4. Ввезення, виготовлення, збут і розповсюдження порнографічних предметів (ст. 301 КК): особливості юридичних складів злочину.

Вирішення тестових завдань:

1. Злочин, передбачений ст. 293 КК України “Грубе порушення громадського порядку”, за моментом закінчення належить до злочинів:

- а) із матеріальним складом;
- б) із формальним складом;
- в) із усіченим складом.

2. Організація масових заворушень, згідно диспозиції ст. 294 КК України “Масові заворушення”, супроводжується:

- а) насильством над особою;
- б) погромами;
- в) підпалами;
- г) вибухами;
- д) знищенням майна;
- е) захопленням будівель чи споруд;
- є) опором представникам влади із застосуванням зброї;
- ж) всі відповіді є правильними.

3. Додатковим факультативним об'єктом злочину, передбаченого ст. 296 КК України "Хуліганство", можуть виступати:

- а) життя і здоров'я особи;
- б) здоров'я особи;
- в) авторитет органів державної влади;
- г) громадська безпека;
- д) відносини власності;
- е) всі відповіді є правильними.

4. До особливо кваліфікованих видів хуліганства (ст. 296 КК України), відносяться:

- а) вчинення його особою, раніше судимою за хуліганство;
- б) хуліганство, пов'язане з опором представникові влади чи громадськості;
- в) хуліганство, пов'язане з опором громадянам, які припиняли хуліганські дії;
- г) вчинення його із застосуванням вогнепальної чи холодної зброї;
- д) вчинення його із використанням предмета, спеціально пристосованого для нанесення тілесних ушкоджень;
- е) всі відповіді є правильними.

5. Суб'єктом хуліганства (ст. 296 КК України) є особа, яка:

- а) досягла 14-річного віку;
- б) досягла 16-річного віку;
- в) досягла віку 18 років.

6. Предметами злочину, передбаченого ст. 297 КК України "Наруга над могилою", є:

- а) могила;
- б) стародавнє поховання-могила;
- в) труп;
- г) урна з прахом;
- д) предмети, що знаходяться в місці поховання або на трупі;
- е) пам'ятні знаки, що знаходяться на могилі;
- є) всі відповіді є правильними.

7. Об'єктивна сторона складу злочину, передбаченого ст. 300 КК України "Ввезення, виготовлення або розповсюдження творів, що пропагують культ насильства і жорстокості", може полягати у їх:

- а) ввезенні в Україну;
- б) виготовленні;
- в) купівлі;
- г) зберіганні;
- д) перевезенні;
- е) іншому переміщенні;
- є) збуті;
- ж) розповсюдженні;
- з) примушуванні до участі у створенні;

8. Втягнення неповнолітніх у злочинну діяльність (ст. 304 КК України), є закінченим злочином з моменту:

- а) з моменту впливу на неповнолітнього для залучення його в антигромадську діяльність;
- б) вчинення неповнолітнім будь-якого злочину;
- в) вчинення неповнолітнім будь-якого злочину або правопорушення;
- г) вчинення неповнолітнім будь-якого злочину, правопорушення або антигромадських дій.

Вирішення ситуативних завдань (задач)

Варіант - 1

Завдання № 1

Колекціонер військової атрибутики часів Другої світової війни Антонович бачив телетрансляцію поховання Героя України учасника АТО генерала К. Він запропонував своїм знайомим Дехтяру та Каливашко викопати вночі на цвинтарі труну з тілом генерала, зняти з нього мундир з державними нагородами і передати його Антоновичу за винагороду в розмірі 5 тисяч грн. Наступної ночі Дехтяр та Каливашко здійснили цей задум, і генеральський мундир та нагороди поповнили колекцію Антоновича. Через півроку при продажі мундира іноземному колекціонеру Антонович був затриманий і повністю визнав свою вину.

Дайте кримінально-правову кваліфікацію.

Завдання № 2

На “сходці” злочинних авторитетів міста було прийняте рішення про необхідність дати відсіч злочинним угрупованням, які були створені вихідцями із Кавказу та поступово стали брати під свій контроль найприбутковіші сфери протиправного бізнесу – торгівлю зброєю, наркотиками, викраденими автомобілями, проституцією. При цьому вони не зважали на давно визначені сфери впливу інших угруповань, поєднуючи свої вимоги поступитися їм із застосуванням насильства та використанням зброї. На виконання цієї домовленості на місцевому продуктовому ринку з’явилися люди авторитета “Мухи”, які стали арматурою бити продавців “кавказької зовнішності”, що потрапляли їм на очі, перевертати лотки із овочами, фруктами, іншим товаром, підпалювати кіоски і лотки тощо. “Муха”, який був присутній при погромі та керував діями через помічників, кричав про “засилля чорних”, необхідність об’єднатися проти цього, викрикував гасла, спрямовані на розпалювання ворожнечі. На ринку виникли стихійні заворушення, погасити яких вдалося лише із залученням спецпідрозділу поліції «КОРД» та Національної гвардії.

Дайте кримінально-правову кваліфікацію.

Завдання № 3

16-річний Казиков та 14-річний Богачевський, знаходячись на дитячій площадці, на якій гралися діти, зловили безпритульну кішку і стали її мучити: прив’язали її за хвіст на дереві, підпалювали шкіру та спостерігали за її муками. Через деякий час на дитячій площадці з’явився 30-річний Пастушин, який вигулював свого ротвейлера. Він зняв із собаки повідок та дав команду собаці: “Фас!”. Пес загриз кішку.

Дайте кримінально-правову кваліфікацію.

Завдання № 4

П’яний Красій уночі бігав по під’їздах багатоквартирного будинку із відрізком металеві труби, стукав ногами у двері квартир, бив скло на сходових клітках. На вимоги мешканців припинити свої дії відповідав нецензурною лайкою, погрожував розправою. Мешканець однієї із квартир Левицький був змушений викликати поліцію. При затриманні Красій спробував нанести молодшому лейтенанту поліції Данильцю удар трубою по голові, розірвав йому формену сорочку, після чого до нього було застосовано спецзасоби.

Дайте кримінально-правову кваліфікацію.

Завдання № 5

Зимін зі своєю знайомою Васильєвою на березі озера розпивали спиртні напої. Сп’янівши, Зимін почав нецензурно лягтися у присутності багатьох відпочиваючих, в тому числі дітей. На зауваження Кушніра Зимін відповів лайкою на його адресу, а потім з порожньою пляшкою попрямував до нього. Однак Васильєва утихомирила Зиміна, вони забрали свої речі і пішли. Та пройшовши метрів 50, Зимін підняв із землі дві порожні пляшки, ударом одна об одну розбив їх і з

шийками пляшок пішов до Кушніра. Під час бійки, коли вони опинилися у воді, Зимін шийкою пляшки, що була у правій руці, ударив Кушніра у праву половину грудної клітки, порізавши праве передпліччя, чим заподіяв легке тілесне ушкодження з короточасним розладом здоров'я.

Дайте кримінально-правову кваліфікацію.

Завдання № 6

Пахольчук та Солтис, працюючи каменотесами на цвинтарі, уклали з різними особами угоди про виготовлення і встановлення пам'ятників і хрестів на могилах похованих там городян. Ці пам'ятники і хрести вони знімали з інших могил, знищували на них старі написи та наносили нові.

Дайте кримінально-правову кваліфікацію.

Варіант - 2

Завдання № 1

15-річна Синиця півроку зустрічалася із раніше судимим за злісне хуліганство Сисоєвим, старшим за неї на вісім років, не відмовлялася від пригощань спиртними напоями, вступала з ним у статеві зносини. Коли Сисоєв попросив її викликати із квартири його знайомого, вона пішла до того і, виявивши незамкненими двері, увійшла до помешкання. Побачивши, що господарі сплять, Синиця взяла з полицки трюмо золоту каблучку, про що розказалазгодом Сисоєву. За пропозицією останнього каблучку було продано, а гроші витрачено на спиртне.

Дайте кримінально-правову кваліфікацію.

Завдання № 2

Пижук біля готелю “Монарх” зустрічав його мешканців і пропонував за плату вступити у статевий контакт з жінками або чоловіками у нього на квартирі. Сексуальні послуги приїжджим надавали 15-річні Оля та Вадим, яких він залучив до свого “бізнесу”

Дайте кримінально-правову кваліфікацію.

Завдання № 3

Гр. Цілуйко прийшов додому в нетверезому стані. Сокирою почав рубати меблі. Дружина намагалася перешкодити йому, але він побив її, підпалив запальничкою її волосся, вигнав з неодягнутою дитиною на мороз. Сусіди намагалися втрутитися, але Цілуйко бігав за ними із сокирою і кричав: “Уб'ю! Заріжу!” Коли сусіди викликали наряд поліції, Цілуйко вчинив опір: плював в обличчя поліцейським, при спробі надіти йому наручники, вдарив поліцейського ногою в живіт.

Кваліфікуйте дії Цілуйка.

Завдання № 4

Гр. Турчин підмовив гр. Павлова, якому виповнилося 16 років, вчинити крадіжку з квартири. Після їх затримання виявилось, що Турчину на момент вчинення злочину виповнилося 17 років і 11 місяців.

Кваліфікуйте дії цих осіб.

Завдання № 5

Кварацхелія, будучи в стані сп'яніння, у сквері чіплявся до дівчат Чуб і Ходаківської, пропонуючи познайомитись. Дівчата не побажали з ним розмовляти і пересіли на іншу лаву. Тоді Кварацхелія пішов за ними і ударив рукою в обличчя Чуб, заподіявши їй фізичний біль.

Дайте кримінально-правову кваліфікацію.

Завдання № 6

Перебуваючи у стані сп'яніння, Корнієць вирішив увечері піти до своєї знайомої дівчини. Не знаючи точно її адреси, він постукав навздогад в одні з дверей. Коли двері відчинилися, Корнієць спитав у 75-річної Рябченко, де його дівчина «Таня». Рябченко відповіла, що Таня в неї не проживає. У цей час з квартири вийшов Андрієць - зять Рябченко - і спитав Корнієця, що тому треба. У відповідь Корнієць ударив Андрієця кулаком в обличчя, Андрієць зачепився і впав на Рябченко, яка, не втримавшись на ногах, впала на підлогу.

Варіант. При падінні Рябченко поламала руку.

Дайте кримінально-правову кваліфікацію.

Варіант - 3

Завдання № 1

Новицький у дворі багатоквартирного будинку підставив підніжку Царуку, який погнався за підлітком, що ламав дитячу карусель. П'яний Новицький кілька разів ногою ударив Царука, заподіявши перелом трьох ребер. При цьому він нецензурно лаявся в присутності мешканців будинку. Царук піднявся з землі і вдарив Новицького. Той знову кілька разів ударив Царука кулаком в обличчя. Далі дії Новицького були припинені присутніми.

Варіант. При припиненні його дій Новицький бив усіх, хто до нього наближався.

Дайте кримінально-правову кваліфікацію.

Завдання № 2

Між подружжям Дудів Іваном та Мотрею склалися ненормальні стосунки. Мотря говорила Івану, що має іншого. Одного разу ввечері, прийшовши напідпитку додому і не заставши лужини, Іван прихопив сокиру і пішов до Агафоїної, де зібралося кілька чоловік і де була також Мотря. Та відмовилась іти додому. Тоді Іван нецензурно вилаявся і замахнувся на неї сокирою. Сокиру відібрав Новожилов. Іван кілька разів ударив дружину рукою по обличчю та пригрозив убити. Повернувшись додому, він розбив телевізор, облив гасом постіль, килим, одяг дружини і підпалив їх.

Дайте кримінально-правову кваліфікацію.

Завдання № 3

П'яний Жидченко, шукаючи собі розваги, вирішив «пожартувати» з сусідом Лещинським та його гостями, які дивились телепередачу, в такий спосіб: взявши ножиці, він у коридорі перерізав телевізійний кабель, що вів до квартири сусіди. Коли телеглядачі з цієї квартири вибігли на площадку сходів, Жидченко почав голосно ображати їх нецензурними словами, ножицями ударив Лещинського.

Дайте кримінально-правову кваліфікацію.

Завдання № 4

П'яний Жуков, бажаючи розважитись і налякати трьох рибалок, своїх односельців, які ловили рибу біля протилежного і берега ставка, зробив у їхній бік кілька пострілів з малокаліберної гвинтівки. Одним із пострілів Чебанюку було заподіяно тяжке тілесне ушкодження.

Дайте кримінально-правову кваліфікацію.

Завдання № 5

Шофер таксі Новохацький підвозив додому дівчат Чигаєву і Пурхало. У кінці поїздки Пурхало дала Новохацькому гроші і зажадала здачі відповідно до показань лічильника. Новохацький здачі не дав, а почав ображати дівчат нецензурними словами. Коли Чигаєва знову заговорила про здачу, Новохацький двічі вдарив її рукою по обличчю, заподіявши фізичний біль.

Дайте кримінально-правову кваліфікацію.

Завдання № 6

Семенов напідпитку на дитячому майданчику у дворі відправляв природну потребу. На зроблене йому Крюковим та Сальниковим зауваження він відповів нецензурною лайкою, потім відбив шийку пляшки і вдарив нею Сальникова, заподіявши йому легкі тілесні ушкодження з короткочасним розладом здоров'я.

Варіант. Семенов ударив Сальникова підібраним з землі уламком скла.

Дайте кримінально-правову кваліфікацію.

Варіант - 4

Завдання № 1

Тупчак протягом кількох місяців «розважався» тим, що з медичного шприца, заправленого сірчаною кислотою, обливав ззаду молодих жінок і дівчат, від чого одяг розповзався і потерпілі виявлялися напівоголеними на людних вулицях. Усього потерпіли понад двадцять осіб, кожній з яких була заподіяна матеріальна шкода на суму від 200 до 500 грн. Деякі потерпілі зазнали хімічних опіків, віднесених експертизою до легких тілесних ушкоджень без розладу здоров'я. Одна потерпіла перебувала на лікуванні від опіків у лікарні протягом 23 днів.

Дайте кримінально-правову кваліфікацію.

Завдання № 2

На міському кладовищі Норовлянський, Олефіренко та Чуприна на п'яти надгробках білою фарбою намалювали свастику. У цих могилах були захоронені особи єврейської національності.

Дайте кримінально-правову кваліфікацію.

Завдання № 3

Купкович та Носов, працюючи каменотесами на кладовищі, укладали з різними особами угоди про виготовлення і встановлення пам'ятників і хрестів на могилах похованих там городян. Ці пам'ятники і хрести вони знімали з інших могил, знищували на них старі написи і наносили нові.

Дайте кримінально-правову кваліфікацію.

Завдання № 4

Сторож зоопарку Кучко часто під час чергування вживав спиртні напої. У стані сп'яніння він показував свою хвацькість на тваринах: колов їх через решітку вилами, кидав на них запалений папір. Під час однієї з таких ексзекуцій він вилами виколов око вовку.

Дайте кримінально-правову кваліфікацію.

Завдання № 5

Чаклун купував у знайомих порнографічні фільми та фільми, в яких пропагувався культ насильства і жорстокості, які потім за винагороду демонстрував у себе вдома бажаним їх подивитися. Він також за винагороду надавав свою квартиру чоловікам і жінкам для сексуальних дій.

Дайте кримінально-правову кваліфікацію.

Завдання № 6

Вихователька дитячого будинку Нехороша неодноразово запрошувала дівчат віком від 14 до 16 років до свого кабінету. Вона описувала переваги життя, коли є гроші, після чого пропонувала їм займатися проституцією в районі залізничного вокзалу. 15-річна Оля погодилася. На наступний день вона зробила Нехорошій подарунок за «блискучу ідею», а дівчатам розповіла про свої успіхи. Переживаючи за подругу, 15-річна Іра звинуватила Нехорошу у звідництві, через це остання почала цькувати Іру, періодично залишала її без їжі, поширювала чутки про те, що Іра пішла по стопах матері, яка нібито була вокзальною проституткою. Не витримавши цього, Іра покінчила життя самогубством.

Дайте кримінально-правову кваліфікацію.

Рекомендована література

Основна

1. Актуальні проблеми кримінально-правової кваліфікації: навч. посіб. / за заг. ред. В.В. Топчія; наук. ред. В.І. Антипова. – Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2017. – 896 с.
2. Баулін О. В. Кримінальне право України: навчальний посібник / О. В. Баулін. – 2-ге вид., допов. і перероб. – Київ: Правова Єдність, 2017. – 98 с.
3. Берзін П.С. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник : у 3-х т. – Т. 1 : Загальні засади. – Київ : ВД «Дакор», 2018. – 404 с.
4. Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. – Харків: Право, 2016. – Т. 17: Кримінальне право / редкол.: В. Я. Тацій (голова), В. І. Борисов (заст. голови) та ін.; Нац. акад. прав. наук України; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. – 2017. – 1064 с.
5. Кваліфікація злочинів: навчальний посібник / Г. М. Анісімов, О. О. Володіна, І. О. Зінченко та ін.; за ред. М. І. Панова. – Вид. 2-ге, допов. та випр. – Харків: Право, 2017. – 360 с.
6. Кримінальне право: Навчальний посібник / За заг. ред. М.І. Хавронюка. – К., – 2014. – 944 с.
7. Кримінальний кодекс України: Науково-практичний коментар : у 2-х т. / За заг. ред. В.Я. Тація, В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна. – Х. : Право, 2013. – 1416 с.
8. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / Д. С. Азаров, В. К. Гришук, А. В. Савченко [та ін.]; за заг. ред. О. М. Джужі, А. В. Савченка, В. В. Чернея. – Київ: Юрінком Інтер, 2018. – 1104 с.
9. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за заг. ред. О. М. Литвинова. – Київ: «Центр учбової літератури», 2017. – 528 с.
10. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України Станом на 20 січня 2018 року. [текст] / За заг. ред. Галуцька В. В. – Київ: Видавничий дім «Професіонал», 2018. – 784 с.
11. Постанови Пленуму Верховного Суду України у справах кримінальної спеціалізації. Харків. Константа, 2018. – 320 с.

Додаткова

1. Бандурка І.О. Кримінально-правова характеристика злочинів проти моральності у сфері статевих стосунків : дис. ... канд. юрид. наук. : 12.00.08 / Бандурка Ірина Олександрівна. – Х, 2010. – 206 с.
2. Бандурка І.О. Злочини проти моральності у сфері статевих стосунків : монографія / І.О. Бандурка. – Х. : Золотого миля, 2012. – 224 с.
3. Белова О.І. Кримінально-правова характеристика системи злочинів проти сім'ї та неповнолітніх : дис. ... канд. юрид. наук. : 12.00.08 / Белова Ольга Іванівна. – Х., 2006. – 184 с.
4. Горб Н. О. Наруга над могилою та суміжні склади злочинів: проблеми розмежування / Н. О. Горб // Науковий вісник Юридичної академії Міністерства внутрішніх справ : Збірник наукових праць. – Дніпропетровськ, 2003. – № 1. – С. 230–236.
5. Денисов С. Ф. Кримінально-правова охорона громадської моралі / Денисов С. Ф. – Запоріжжя : Запоріж. юрид. ін-т МВС України, 1998. – 42 с.
6. Дзундза В. В. Кримінальна відповідальність за втягнення неповнолітніх у злочинну або іншу антигромадську діяльність : дис. ... канд. юрид. наук. : 12.00.08 / Дзундза Володимир Васильович. – Х., 2005. – 189 с.
7. Копотун І.М. Громадський порядок як об'єкт кримінально правової охорони : дис. ... канд. юрид. наук. : 12.00.08 / Копотун Ігор Миколайович. – К., 2008. – 213 с.

8. Кримінальна відповідальність за хуліганство : національний та зарубіжний досвід : монографія / Кузнецов В.В., Бабаніна В.В., Кузнецова Л.О. – К. : ТОВ НВП «Інтерсервіс», 2013. – 268 с.

9. Кузнецов В. В. Злочини проти громадського порядку та моральності : [практ посіб.] / Кузнецов В. В. ; за заг. ред. В. І. Шакуна. – К. : Паливода А. В., 2007. – 160 с. – (Практика та право).

10. Кузнецов В. В. Кримінально-правова охорона громадського порядку та моральності : дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.08 / Кузнецов Віталій Володимирович. – К., 2013. – 676 с.

11. Кучанська Л. С. Поняття та система злочинів проти моральності у кримінальному праві України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Кучанська Лариса Степанівна. – Одеса, 2007. – 212 с.

12. Міщенко М.О. Кримінально-правова охорона культурних цінностей в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Міщенко Марина Олексіївна. – К., 2014 – 223 с.

13. Налуцишин В. В. Кримінальна відповідальність за хуліганство (ст. 296 КК України) : [Монографія]. – Х. : Харків юридичний, 2009. – 252 с.

14. Одайник Б.М. Кримінальна відповідальність за знищення, руйнування або пошкодження пам'яток – об'єктів культурної спадщини : дис. ... канд. юрид. наук 12.00.08 / Одайник Борис Миколайович. – Одеса, 2010. – 220 с.

15. Олійчук Р.П. Кримінально-правове характеристика групового порушення громадського порядку : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Олійничук Роман Петрович. – К., 2010. – 251 с.

16. Рябчинська О. П. Борода з розповсюдженням порнографічних предметів і товарів, що пропагують культ насильства і жорстокості : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Рябчинська Олена Павлівна. – Запоріжжя, 2002. – 193 с.

17. Сердюк П.П. Кримінологічні та кримінально-правові проблеми ввезення, виготовлення або розповсюдження творів, що пропагують культ насильства і жорстокості : : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Сердюк Павло Павлович. – Запоріжжя, 2005. – 271 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. <http://www.scourt.gov.ua/> - офіційний сайт Верховного суду України
2. <http://reyestr.court.gov.ua/> - Єдиний державний реєстр судових рішень
3. <http://rada.gov.ua/> - офіційний веб-портал Верховної Ради України
4. <http://www.kmu.gov.ua/> - Урядовий портал

ТЕМА 15. Злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші злочини проти здоров'я населення

Мета заняття: формуванню у курсантів вмінь самостійного кримінально-правового аналізу складів злочинів проти у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші злочини проти здоров'я населення; вдосконалення практичних навичок здійснювати кваліфікацію злочинів у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші злочини проти здоров'я населення, відмежовувати суміжні склади злочинів.

Основні поняття теми: наркотичні речовини, аналоги наркотичних речовин, прекурсори, здоров'я населення

План

1. Поняття, загальна характеристика та види злочинів у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші злочини проти здоров'я населення.
2. Злочини, що посягають на встановлений порядок обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів:

- контрабанда наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів або фальсифікованих лікарських засобів (ст. 305 КК): аналіз юридичних складів злочину;
  - незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання чи збут наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів (ст. 307 КК): аналіз юридичних складів злочину, відмежування від інших злочинів, кваліфікація за сукупністю з іншими злочинами;
  - викрадення, привласнення, вимагання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів чи заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем (ст. 308 КК): аналіз юридичних складів злочину, відмежування від інших злочинів, кваліфікація за сукупністю з іншими злочинами;
  - порушення встановлених правил обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів (ст. 320 КК): особливості юридичних складів злочину, відмежування від інших злочинів.
3. Інші злочини, що порушують встановлений порядок обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів:
- незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів без мети збуту (ст. 309 КК): аналіз юридичних складів злочину;
  - незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання прекурсорів (ст. 311 КК): особливості юридичних складів злочину;
  - незаконна видача рецепта на право придбання наркотичних засобів або психотропних речовин (ст. 319 КК): особливості їх юридичних складів.
4. Інші злочини проти здоров'я населення:
- незаконне виробництво, виготовлення, придбання, перевезення, пересилання, зберігання з метою збуту або збут отруйних і сильнодіючих речовин або отруйних і сильнодіючих лікарських засобів (ст. 321 КК): особливості юридичних складів злочину;
  - незаконна організація або утримання місць для вживання одурманюючих засобів (ст. 322 КК): особливості юридичного складу злочину;
  - схилення неповнолітніх до вживання одурманюючих засобів (ст. 324 КК): особливості юридичного складу злочину.

Контрольні питання

1. Що являється предметом злочинів у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів та інших злочинів проти здоров'я населення?
2. Як впливає на кваліфікацію злочинів вид та розмір наркотичних засобів, психотропних речовин або прекурсорів?
3. Що представляють собою особливо небезпечні наркотичні засоби та психотропні речовини?
4. В чому полягає відмінність виробництва наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів від їх виготовлення?
5. У чому полягає специфіка кваліфікації незаконних дій з наркотичними засобами та психотропними речовинами, вчиненими із залученням неповнолітнього або малолітнього або щодо даної категорії осіб?
6. За якими ознаками складу злочину посів або вирощування снодійного маку або конопель як злочин відмежовується від адміністративного правопорушення?
7. За якими ознаками вчинене діяння кваліфікується як незаконне введення в організм наркотичних засобів та психотропних речовин, вчинене щодо особи, яка перебуває в безпорадному стані?
8. В чому особливість місця та обстановки вчинення незаконного публічного вживання наркотичних засобів і яке їх значення для кваліфікації вчиненого діяння?
9. У чому специфіка суб'єкта порушення встановлених правил обігу наркотичних засобів та психотропних речовин?
10. Яким чином особливості суб'єкта незаконної видачі рецепта на право придбання наркотичних засобів або психотропних речовин впливають на кваліфікацію злочину?

Теми рефератів

1. Здоров'я населення як об'єкт кримінально-правової охорони.
2. Аналіз юридичного складу злочину, передбаченого ст. 314 КК «Незаконне введення в організм наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів»;
3. Аналіз юридичного складу злочину, передбаченого ст. 316 КК «Незаконне публічне вживання наркотичних засобів»;
4. Аналіз юридичного складу злочину, передбаченого ст. КК 321¹ «Фальсифікація лікарських засобів або обіг фальсифікованих лікарських засобів»;
5. Аналіз юридичного складу злочину, передбаченого ст. КК 325 «Порушення санітарних правил і норм щодо запобігання інфекційним захворюванням та масовим отруєнням»;
6. Аналіз юридичного складу злочину, передбаченого ст. 327 КК «Заготівля, перероблення або збут радіоактивно забруднених продуктів харчування чи іншої продукції».

Вправи

1. Проведіть розмежування таких складів злочинів:

Склади злочинів, які розмежовуються	Інші ознаки таких складів злочинів	Спеціальні ознаки складу злочину, які проводяться (вживання)	Спеціальні ознаки, характерних для цього складів злочинів
а) ст. 305 КК України – «Контрабанда наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів» - ст. 201 КК України «Контрабанда»			
б) ст. 307 КК України – «Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання чи збут наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів» - ст. 309 КК України - «Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів без мети збуту»			

2. Наведіть приклади вчинення таких злочинів (складіть фабули) і запишіть їх письмово:
  - 1) спонукання неповнолітніх до застосування допінгу;
  - 2) заготівля, перероблення або збут радіоактивно забруднених продуктів харчування або іншої продукції;

- 3) порушення правил боротьби з епідеміями;
  - 4) порушення правил поводження з мікробіологічними або іншими біологічними агентами чи токсинами.
3. Підготуйте мультимедійну презентацію «Злочини, що посягають на встановлений порядок обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів».
  4. Підготуйте мультимедійну презентацію «Злочини проти здоров'я населення».

Тестові завдання

Варіант 1

1. Кваліфікуюча ознака незаконного виробництва, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання чи збуту наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів за ч. 3 ст. 307 Кримінального кодексу України визначена як:

- 1) залучення неповнолітнього або щодо неповнолітнього
- 2) залучення неповнолітнього
- 3) залучення малолітнього
- 4) залучення малолітнього або щодо малолітнього
- 5) жодна з відповідей не є правильною

2. Поняття наркотичних засобів (укажіть найбільш повну відповідь):

- 1) це речовини та їх солі, що використовуються при виробництві, виготовленні наркотичних засобів і психотропних речовин;
- 2) це включені до Переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України, речовини природного чи синтетичного походження, препарати, рослини, які становлять небезпеку для здоров'я населення у разі зловживання ними;
- 3) це різні сорти маку, які містять алкалоїди опіуму (морфін, кодеїн, тебаїн тощо) та рослини, в яких плодоносні та квітучі верхівки (суцвіття), пилок і смола містять тетрагідроканнабінол – наркотично активний алкалоїд;
- 4) це включені до Переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України, речовини природного чи синтетичного походження, препарати, природні матеріали, які здатні викликати стан залежності та чинити депресивний або стимулюючий вплив на центральну нервову систему або викликати порушення сприйняття, емоцій, мислення чи поведінки, і становлять небезпеку для здоров'я населення у разі зловживання ними.
- 5) жодна з відповідей не є правильною

3. Поняття прекурсорів (укажіть найбільш повну відповідь):

- 1) заборонені до обігу в Україні речовини природного чи синтетичного походження, хімічна структура і властивості яких подібні хімічній структурі та властивостям наркотичних засобів, психоактивну дію яких ці речовини відтворюють;
- 2) речовини та їх солі, що використовуються при виробництві, виготовленні наркотичних засобів і психотропних речовин;
- 3) включені до Переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України, речовини природного чи синтетичного походження, препарати, рослини, які становлять небезпеку для здоров'я населення у разі зловживання ними;
- 4) різні сорти рослин, які містять алкалоїди опіуму та рослини, в яких плодоносні та квітучі верхівки (суцвіття), пилок і смола містять тетрагідроканнабінол – наркотично активний алкалоїд;
- 5) жодна з відповідей не є правильною

4. Поняття “великий розмір контрабанди наркотичних засобів” (ст. 305 КК України) визначається:

- 1) сумою, що у 200 разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян;
- 2) у 1000 разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян
- 3) є поняттям оціночним;
- 4) визначається спеціально уповноваженим органом виконавчої влади.
- 5) жодна з відповідей не є правильною

5. Поняття сильнодіючих речовин (укажіть найбільш повну відповідь):

- 1) речовини рослинного, тваринного і мінерального походження або продукти хімічного синтезу, здатні при впливі на живий організм викликати гостре або хронічне отруєння або смерть;
- 2) речовини природного чи синтетичного походження, препарати, рослини, які становлять небезпеку для здоров'я у разі зловживання ними;
- 3) речовини синтетичного або природного походження, в тому числі рослини, що заподіюють небезпечний вплив на організм людини, і можуть нанести тяжку шкоду її здоров'ю та життю при прийомі їх не в медичних цілях або з порушенням норм дозування;
- 4) речовини природного чи синтетичного походження, препарати, природні матеріали, які здатні чинити депресивний або стимулюючий вплив на центральну нервову систему або викликати порушення сприйняття, емоцій, мислення чи поведінки, і становлять небезпеку для здоров'я населення у разі зловживання ними;
- 5) жодна з відповідей не є правильною

Варіант 2

1. Момент закінчення незаконного виробництва та незаконного виготовлення наркотичних засобів або психотропних речовин настає з:

- 1) моменту вчинення дій, безпосередньо спрямованих на фактичне отримання (виход) наркотичних засобів або психотропних речовин;
- 2) моменту фактичного отримання (виходу) наркотичних засобів або психотропних речовин;
- 3) моменту укладення змови на вчинення таких дій;
- 4) моменту отримання у фактичне володіння наркотичних засобів або психотропних речовин;
- 5) жодна з відповідей не є правильною.

2. До якого моменту можливе звільнення особи від кримінальної відповідальності за незаконний збут наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів?

- 1) особа може бути звільнена від кримінальної відповідальності незалежно від того, коли вона вчинила дії, які дають для цього підстави, але до набрання чинності вироком суду;
- 2) особа може бути звільнена від кримінальної відповідальності незалежно від того, коли вона вчинила дії, які дають для цього підстави, але до ознайомлення особи з постановою про визнання її звинуваченим та пред'явлення звинувачення;
- 3) особа не може бути звільнена від кримінальної відповідальності, оскільки КК України не встановлює для цього підстав;
- 4) особа може бути звільнена від кримінальної відповідальності незалежно від того, коли вона вчинила дії, які дають для цього підстави, але до закінчення судового слідства;
- 5) жодна з відповідей не є правильною

3. Що є схилянням до вживання наркотичних засобів, психотропних речовин чи їх аналогів (ст. 315 КК України)?

- 1) будь-які умисні ненасильницькі дії, спрямовані на збудження в іншої особи бажання вжити ці засоби або речовини хоча б один раз;
- 2) будь-які умисні ненасильницькі дії, спрямовані на збудження бажання систематично вживати ці речовини;

- 3) будь-які дії, спрямовані на збудження в іншої особи бажання вжити ці засоби або речовини хоча б один раз залежно від наслідків схиляння, тобто від того, чи вжила інша особа наркотичний засіб чи ні;
- 4) умисні насильницькі дії, спрямовані на введення цих засобів або речовин іншій особі хоча б один раз;
- 5) жодна з відповідей не є правильною

4. Момент закінчення незаконного збуту наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів настає з:

- 1) моменту передачі наркотичного засобу і психотропної речовини іншій особі;
- 2) моменту початку вчинення дій, спрямованих на передачу наркотичного засобу і психотропної речовини іншій особі;
- 3) моменту передачі наркотичного засобу і психотропної речовини іншій особі, та отримання нею реальної можливості розпорядитися зазначеними предметами;
- 4) моменту введення засобів, речовин в організм іншої людини;
- 5) жодна з відповідей не є правильною

5. Вимагання наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів, поєднане із застосуванням насильства, що не є небезпечним для життя чи здоров'я особи, або з погрозою застосування такого насильства, утворює склад злочину, передбачений:

- 1) ч.1 ст.308 Кримінального кодексу України
- 2) ч. 2 ст. 308 Кримінального кодексу України
- 3) ч. 3 ст. 308 Кримінального кодексу України
- 4) немає правильної відповіді
- 5) ч. 3 ст. 189 Кримінального кодексу України

Варіант 3

1. Відповідно до ч. 4 ст. 311 Кримінального кодексу України «Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання прекурсорів» особа звільняється від кримінальної відповідальності за:

- 1) злочин передбачений ст. 311 КК України
- 2) злочин передбачений ч. 1, 2 ст. 311 КК України
- 3) злочин передбачений ч. 1 ст. 311 КК України
- 4) злочини передбачені статтями 309 – 311 КК України
- 5) жодна з відповідей не є правильною

2. Кваліфікуюча ознака незаконного виробництва, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання чи збуту наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів за ч. 2 ст. 307 Кримінального кодексу України визначена як:

- 1) залучення неповнолітнього або щодо неповнолітнього
- 2) залучення неповнолітнього
- 3) залучення малолітнього
- 4) залучення малолітнього або щодо малолітнього
- 5) жодна з відповідей не є правильною

3. Поняття психотропних речовин (укажіть найбільш повну відповідь) – це:

- 1) включені до Переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України, речовини природного чи синтетичного походження, препарати, рослини, які становлять небезпеку для здоров'я населення у разі зловживання ними;
- 2) включені до Переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України, речовини природного чи синтетичного походження,

препарати, природні матеріали, які здатні викликати стан залежності та чинити депресивний або стимулюючий вплив на центральну нервову систему або викликати порушення сприйняття, емоцій, мислення чи поведінки, і становлять небезпеку для здоров'я населення у разі зловживання ними;

- 3) різні сорти маку, які містять алкалоїди опіуму та рослини, в яких плодоносні та квітучі верхівки (суцвіття), пилок і смола містять тетрагідроканнабінол – наркотично активний алкалоїд;
- 4) заборонені до обігу в Україні речовини природного чи синтетичного походження, хімічна структура і властивості яких подібні хімічній структурі та властивостям наркотичних засобів, психоактивну дію яких ці речовини відтворюють;
- 5) жодна з відповідей не є правильною.

4. Викрадення, привласнення, вимагання наркотичних засобів (ст. 308 КК України) є злочином із:

- 1) формальним складом;
- 2) матеріальним складом;
- 3) формально-матеріальним складом;
- 4) усіченим складом;
- 5) жодна з відповідей не є правильною.

5. Поняття маку снодійного чи опійного:

- 1) однорічні рослини, які містять алкалоїди тетрагідроканнабінолу;
- 2) рослини, які містять алкалоїди морфіну, кодеїну, тебаїну тощо;
- 3) будь-які рослини сімейства макових;
- 4) рослина з крупними червоними суцвіттями.
- 5) жодна з відповідей не є правильною

Варіант 4

1. Поняття одурманюючих речовин (укажіть найбільш повну відповідь):

- 1) речовини синтетичного або природного походження, в тому числі рослини, що заподіюють небезпечний вплив на організм людини, і можуть нанести тяжку шкоду її здоров'ю та життю при прийомі їх не в медичних цілях або з порушенням норм дозування;
- 2) речовини природного чи синтетичного походження, препарати, рослини, які не становлять небезпеку для життя у разі їх вживання;
- 3) засоби, що спричиняють ефект, який, зокрема, змінює психіку і поведінку людини, і не входять до списку наркотичних, психотропних, отруйних і сильнодіючих речовин;
- 4) заборонені до обігу в Україні речовини природного чи синтетичного походження, не включені до Переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України, хімічна структура і властивості яких подібні хімічній структурі та властивостям наркотичних засобів і психотропних речовин, психоактивну дію яких ці речовини відтворюють;
- 5) жодна з відповідей не є правильною

2. Момент закінчення придбання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів настає з:

- 1) моменту вчинення дій спрямованих на фактичне отримання наркотичних засобів або психотропних речовин;
- 2) моменту фактичного отримання наркотичних засобів або психотропних речовин;
- 3) моменту фактичного отримання наркотичних засобів або психотропних речовин та отримання первинної можливості ними розпорядитися;
- 4) моменту оплатного отримання наркотичних засобів або психотропних речовин;
- 5) жодна з відповідей не є правильною

3. Відповідно до ч. 4 ст. 307 Кримінального кодексу України «Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання чи збут наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів» особа звільняється від кримінальної відповідальності за:

- 1) злочин передбачений ст. 307 КК України
- 2) злочин передбачений ч. 1, 2 ст. 307 КК України
- 3) злочин передбачений ч. 1 ст. 307 та ч. 1 ст. 309 КК України
- 4) злочини передбачені статтями 307 – 309 КК України
- 5) жодна з відповідей не є правильною

4. За ст. 308 Кримінального кодексу України «Викрадення, привласнення, вимагання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів чи заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем» вимагання є закінченим складом злочину з моменту:

- 1) пред'явлення вимоги, поєднаної з погрозою
- 2) пред'явлення вимоги, поєднаної з погрозою і насильством
- 3) пред'явлення вимоги, поєднаної з насильством
- 4) пред'явлення вимоги, поєднаної з погрозою чи насильством
- 5) жодна з відповідей не є правильною

5. Кваліфікуюча ознака незаконного виробництва, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів без мети збуту за ч. 3 ст. 309 Кримінального кодексу України визначена як:

- 1) залучення неповнолітнього або щодо неповнолітнього
- 2) залучення неповнолітнього
- 3) залучення малолітнього
- 4) залучення малолітнього або щодо малолітнього
- 5) жодна з відповідей не є правильною

Рекомендована література

Основна

1. Актуальні проблеми кримінально-правової кваліфікації: навч. посіб. / за заг. ред. В.В. Топчія; наук. ред. В.І. Антипова. – Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2017. – 896 с.

2. Баулін О. В. Кримінальне право України: навчальний посібник / О. В. Баулін. – 2-ге вид., допов. і перероб. – Київ: Правова Єдність, 2017. – 98 с.

3. Берзін П.С. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник : у 3-х т. – Т. 1 : Загальні засади. – Київ : ВД «Дакор», 2018. – 404 с.

4. Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. – Харків: Право, 2016. – Т. 17: Кримінальне право / редкол.: В. Я. Тацій (голова), В. І. Борисов (заст. голови) та ін.; Нац. акад. прав. наук України; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. – 2017. – 1064 с.

5. Кваліфікація злочинів: навчальний посібник / Г. М. Анісімов, О. О. Володіна, І. О. Зінченко та ін.; за ред. М. І. Панова. – Вид. 2-ге, допов. та випр. – Харків: Право, 2017. – 360 с.

6. Кримінальне право: Навчальний посібник / За заг. ред. М.І. Хавронюка. – К., – 2014. – 944 с.

7. Кримінальний кодекс України: Науково-практичний коментар : у 2-х т. / За заг. ред. В.Я. Тація, В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна. – Х. : Право, 2013. – 1416 с.

8. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / Д. С. Азаров, В. К. Гришук, А. В. Савченко [та ін.]; за заг. ред. О. М. Джужі, А. В. Савченка, В. В. Чернея. – Київ: Юрінком Інтер, 2018. – 1104 с.

9. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за заг. ред. О. М. Литвинова. – Київ: «Центр учбової літератури», 2017. – 528 с.
10. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України Станом на 20 січня 2018 року. [текст] / За заг. ред. Галуцька В. В. – Київ: Видавничий дім «Професіонал», 2018. – 784 с.
11. Постанови Пленуму Верховного Суду України у справах кримінальної спеціалізації. Харків. Константа, 2018. – 320 с.

Додаткова

1. Борисов В.І. Кримінальна відповідальність за незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання прекурсорів // Проблеми пенітенціарної теорії та практики : Щоріч. бюл. – К. : КЮІ КНУВС, 2005. – С. 24-33.
2. Бублейник В.А. Визначення суб'єктів дій. Спрямованих на незаконний збут наркотиків / В.А. Бублейник // Право і безпека. – 2005. - № 4-3. – С. 43-47.
3. Вартилицька І.А. Протидія незаконному обігу наркотиків : історія, практика, законодавство / І.А. Вартилицька, Д.Й. Никифорчук, О.М. Стрільців та ін. / за ред. Джужи О.М. – К., 2006. – 240 с.
4. Горох О.П. Деякі питання кримінальної відповідальності за незаконні дії з наркотиками // Актуальні проблеми сучасної науки в дослідженні молодих учених : збірка наукових праць. – Х. : НУВС, 2004. – С. 82-84.
5. Горох О.П. Практика призначення покарання за злочини у сфері обігу наркотичних засобів / Проблеми пенітенціарної теорії та практики. – К. : КЮІ КНУВС, 2005. - № 10. – С. 236-249.
6. Державна фармакопея України. Доповнення 4 [Текст] : введ. в дію з 1 трав. 2011 р. / Держ. служба України з лікар. засобів. – Х. : Державне підприємство « Український науковий фармакопейний центр якості лікарських засобів», 2001. – 538 с.
7. Музика А.А. Покарання за незаконний обіг наркотичних засобів : монографія / А.А. Музика, О.П. Горох. – Хмельницький : Вид-во Хмельн. ун-ту управління, 2010. – 256 с.
8. Музика А.А. Покарання та його застосування за злочини проти здоров'я населення / А.А. Музика, О.П. Горох ; ДНДІ митної справи. – К., 2012. – 403 с.
9. Наден О.В. Спеціальні види звільнення особи від кримінальної відповідальності за злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів. – Х. : Право, 2001. – 224 с.
10. Петренко О.І. Суб'єкт спонукання неповнолітніх до застосування допінгу // Актуальні проблеми держави і права. – 2004. - № 22. – С. 876-879.
11. Притула А. Фальсифіковані лікарські засоби як предмет контрабанди. Питання визначення розміру / А. Притула // Вісник прокуратури. – 2012. - № 4-5. – С. 81-86.
12. Фесенко Є.В. Злочини проти здоров'я населення та система заходів з його охорони : монографія / Є.В. Фесенко. – К. : Атіка, 2004. – 280 с.
13. Хавронюк М.І. Право споживачів на безпечність продукції : кримінально-правове забезпечення : монографія / М.І. Хавронюк. – К. : Атіка, 2011. – 323 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. <http://www.scourt.gov.ua/> - офіційний сайт Верховного суду України
2. <http://reyestr.court.gov.ua/> - Єдиний державний реєстр судових рішень
3. <http://rada.gov.ua/> - офіційний веб-портал Верховної Ради України
4. <http://www.kmu.gov.ua/> - Урядовий портал

ТЕМА 17. Злочини проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян та злочини проти журналістів

Мета: перевірка знань нормативних положень розділу XV «Злочини проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян та злочини проти журналістів» Особливої частини КК України; формування у курсантів, студентів навичок самостійної роботи з нормативними положеннями кримінального закону, методикою опрацювання наукового матеріалу, ведення дискусії.

Основні поняття теми: авторитет органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднання громадян, журналіст

План

1. Поняття та види злочинів проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян та злочини проти журналістів.
2. Загальна характеристика складу злочинів проти порядку управління за чинним кримінальним законодавством України.
3. Злочини, що посягають на загальні засади управлінської діяльності в державі:
  - наруга над державними символами (ст. 338 КК): особливості юридичних складів злочинів;
  - незаконне перешкоджання організації або проведенню зборів, мітингів, походів і демонстрацій (ст. 340 КК): аналіз юридичного складу злочину;
  - захоплення державних або громадських будівель чи споруд (ст. 341 КК): особливості об'єктивної та суб'єктивної сторін юридичного складу злочину;
  - самоуправство (ст. 356 КК): особливості юридичного складу злочину.
4. Злочини, що посягають на окремі блага та інтереси фізичних осіб як суб'єктів управлінської діяльності:
  - опір представникові влади, працівникові правоохоронного органу, державному виконавцю, члену громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовцеві, уповноваженій особі Фонду гарантування вкладів фізичних осіб (ст. 342 КК): аналіз юридичних складів злочину, відмежування від інших злочинів, кваліфікація за сукупністю з іншими злочинами;
  - погроза або насильство щодо працівника правоохоронного органу (ст. 345 КК): особливості юридичних складів злочину, кваліфікація за сукупністю з іншими злочинами;
  - посягання на життя працівника правоохоронного органу, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовця (ст. 348 КК): аналіз юридичного складу злочину, відмежування від інших злочинів;
  - захоплення представника влади або працівника правоохоронного органу як заручника (ст. 349 КК): аналіз юридичного складу злочину, відмежування від суміжних злочинів.
5. Злочини проти журналістів:
  - погроза або насильство щодо журналіста (ст. 345-1 КК);
  - посягання на життя журналіста (ст. 348-1 КК);
  - захоплення журналіста як заручника (ст. 349-1 КК).
6. Злочини, що посягають на встановлений порядок функціонування матеріальних носіїв управлінської діяльності:
  - викрадення, привласнення, вимагання документів, штампів, печаток, заволодіння ними шляхом шахрайства чи зловживання службовим становищем або їх пошкодження (ст. 357 КК): аналіз юридичних складів злочину, відмежування від інших злочинів;
  - підроблення документів, печаток, штампів та бланків, їх збут, використання підроблених документів (ст. 358 КК): аналіз юридичних складів злочину, відмежування від інших злочинів, кваліфікація за сукупністю з іншими злочинами;
  - незаконне придбання, збут або використання спеціальних технічних засобів отримання інформації (ст. 359 КК): аналіз юридичних складів злочину, відмежування від суміжних злочинів.

Контрольні питання

1. Назвіть систему та види злочинів проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян. Що є родовим об'єктом цих злочинів?
2. Розкрийте зміст поняття зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій. Які існують способи перешкоджання цим політичним акціям?
3. Що є предметом злочину, передбаченого ст. 341 КК?
4. Хто може бути потерпілим від злочину, передбаченого ст. 342 КК?
5. Які насильницькі злочини проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян передбачені КК?
6. Визначте коло потерпілих від злочинів, передбачених статтями 343, 344 КК. Які діяння утворюють об'єктивну сторону цих злочинів?
7. Що слід розуміти під посяганням на життя осіб, зазначених у ст. 348 КК?
8. У чому полягає самовільне присвоєння владних повноважень або звання службової особи?
9. Що є предметом злочину, передбаченого ст. 357 КК?
10. Які об'єктивні, суб'єктивні та кваліфікуючі ознаки злочину, передбаченого ст. 357 КК?
11. Які об'єктивні, суб'єктивні та кваліфікуючі ознаки злочину, передбаченого ст. 358 КК?
12. Як слід кваліфікувати використання особою документа, який вона сама підробила?
13. У чому відмінність предметів злочинів, передбачених статтями 357 та 358 КК?
14. Які об'єктивні, суб'єктивні та кваліфікуючі ознаки злочину, передбаченого ст. 360 КК?
15. Які об'єктивні, суб'єктивні та кваліфікуючі ознаки злочину, передбаченого ст. 354 КК?
16. У чому відмінність одержання незаконної винагороди працівником державного підприємства, установи чи організації від одержання хабара?
17. Які об'єктивні, суб'єктивні та кваліфікуючі ознаки злочину, передбаченого ст. 355 КК?
18. У чому відмінність примушування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов'язань від вимагання?
19. Які об'єктивні, суб'єктивні та кваліфікуючі ознаки злочину, передбаченого ст. 356 КК?

Теми рефератів та доповідей:

1. Кримінальна відповідальність за примушування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов'язань.
2. Кримінально-правова охорона представників влади і громадськості, які охороняють правопорядок.
3. Законна професійна діяльність журналіста як об'єкт кримінально-правової охорони.

Тема дискусійного обговорення: «Журналістська діяльність в аспекті завдань кримінального права».

Індивідуальні навчально-дослідні завдання:

1. Підготуйте медіапрезентацію «Злочини проти органів державної влади, місцевого самоврядування, та об'єднань громадян».
2. Підготуйте медіапрезентацію «Злочини проти журналістів».
3. Наведіть приклади вчинення таких злочинів (складіть фабули) і запишіть їх письмово:
  - 1) втручання у діяльність державного діяча;
  - 2) перешкоджання діяльності народного депутата;
  - 3) невиконання службовою особою законних вимог тимчасових слідчих комісій Верховної Ради України;
  - 4) умисне пошкодження ліній зв'язку.
4. Назвіть прості склади злочинів, передбачені статтями розділу XV Особливої частини КК України, обов'язковою ознакою в яких виступає предмет. Встановіть зміст цієї ознаки у кожному із складів злочинів.
5. Підготуйте повідомлення за темою «Зміст понять “державний діяч”, “представник влади”, “громадський діяч”, “представник влади”, “працівник правоохоронного органу” у контексті норм розділу XV Особливої частини КК України».

Тестові завдання

Варіант 1

1. Предметами злочину, передбаченого ст. 338 Кримінального кодексу України «Наруга над державними символами» є:

- 1) лише офіційно встановлений або піднятий Державний Прапор України та Державний Герб України
- 2) лише офіційно встановлений Державний Прапор України та Державний Герб України
- 3) лише офіційно встановлений або піднятий Державний Прапор України та Державний Герб України, а також прапор чи герб іноземної держави
- 4) Державний Прапор України, Державний Герб України, Державний Гімн України, а також офіційно встановлений або піднятий прапор чи герб іноземної держави
- 5) жодна з відповідей не є правильною

2. Вказівка на якого суб'єкта міститься у ст. 340 Кримінального кодексу України «Незаконне перешкоджання організації або проведенню зборів, мітингів, походів і демонстрацій» ?

- 1) будь-яка службова особа
- 2) службова особа публічного права
- 3) службова особа приватного права
- 4) особа, яка надає публічні послуги
- 5) жодна з відповідей не є правильною

3. Метою захоплення державних або громадських будівель (ст. 341 Кримінального кодексу України) чи споруд закон визначив:

- 1) їх пошкодження
- 2) незаконне користування ними
- 3) організацію масових заворушень
- 4) законом не визначено мету цього злочину
- 5) жодна з відповідей не є правильною

4. Які ознаки об'єктивної сторони визначені у ст. 342 (Опір представникові влади, працівникові правоохоронного органу, державному виконавцю, члену громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовцеві, уповноваженій особі Фонду гарантування вкладів фізичних осіб) Кримінального кодексу України?

- 1) застосування зброї
- 2) застосування холодної зброї
- 3) опір
- 4) погроза застосування зброї
- 5) жодна з відповідей не є правильною

5. Вказівка на якого суб'єкта міститься у ч. 2 ст. 343 Кримінального кодексу України «Втручання в діяльність працівника правоохоронного органу, працівника державної виконавчої служби»?

- 1) будь-яка службова особа
- 2) службова особа публічного права
- 3) службова особа приватного права
- 4) особа, яка надає публічні послуги
- 5) жодна з відповідей не є правильною

Варіант 2

1. Втручання у діяльність державного діяча до ст. 344 Кримінального кодексу вчиняється з метою:

- 1) перешкоджання нормальній роботі підприємств, установ, організацій
- 2) помсти
- 3) отримання неправомірної вигоди
- 4) перешкодити виконанню ними службових обов'язків
- 5) жодна з відповідей не є правильною

2. Вказівка на якого суб'єкта міститься у ч. 1 ст. 351 Кримінального кодексу України «Перешкоджання діяльності народного депутата України та депутата місцевої ради»?

- 1) будь-яка службова особа
- 2) службова особа публічного права
- 3) службова особа приватного права
- 4) особа, яка надає публічні послуги
- 5) жодна з відповідей не є правильною

3. Відповідно до положень Кримінального кодексу України під особою, яка працює на користь підприємства, установи, організації у ст. 354 «Підкуп працівника підприємства, установи чи організації», слід розуміти особу:

- 1) яка виконує роботу ТА перебуває з таким підприємством, установою, організацією у трудових відносинах
- 2) яка виконує роботу АБО надає послугу відповідно до договору з таким підприємством, установою, організацією
- 3) яка виконує роботу АБО перебуває з таким підприємством, установою, організацією у трудових відносинах
- 4) яка виконує роботу ТА надає послугу відповідно до договору з таким підприємством, установою, організацією
- 5) жодна з відповідей не є правильною

4. Відповідно до примітки до статті 354 Кримінального кодексу України «Підкуп працівника підприємства, установи чи організації» мінімальний розмір неправомірної вигоди встановлено у:

- 1) 1 неоподатковуваний мінімум доходів громадян
- 2) 1,5 неоподаткованого мінімуму доходів громадян
- 3) 30 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян
- 4) у ст.354 КК України мінімальний розмір неправомірної вигоди не встановлено
- 5) жодна з відповідей не є правильною

5. Відповідно до положень Кримінального кодексу повторним у статті 369 «Пропозиція, обіцянка або надання неправомірної вигоди службовій особі» визнається:

- 1) злочин, вчинений особою, яка раніше вчинила лише такий же злочин
- 2) злочин, вчинений особою, яка раніше вчинила будь-який із злочинів, передбачених лише статтями 354, 368, 368-3, 368-4 і 369 Кримінального кодексу України
- 3) злочин, вчинений особою, яка раніше вчинила будь-який із злочинів, передбачених лише статтями 354, 368 і 369 Кримінального кодексу України
- 4) злочин, вчинений особою, яка раніше вчинила будь-який із корупційних злочинів
- 5) жодна з відповідей не є правильною

Варіант 3

1. Незаконне перешкоджання організації або проведенню зборів, мітингів, походів і демонстрацій (ст. 340 Кримінального кодексу України) є злочинним якщо:

- 1) потягло масові заворушення

- 2) потягло тяжкі наслідки
- 3) вчинене із застосуванням фізичного насильства
- 4) в будь-якому випадку
- 5) жодна з відповідей не є вірною

2. Метою захоплення державних або громадських будівель (ст. 341 Кримінального кодексу України) чи споруд закон визначив:

- 1) їх пошкодження
- 2) перешкоджання нормальній роботі підприємств, установ, організацій
- 3) організацію масових заворушень
- 4) законом не визначено мету цього злочину
- 5) жодна з відповідей не є вірною

3. Частиною 1 статті 342 Кримінального кодексу України «Опір представникові влади, працівникові правоохоронного органу, державному виконавцю, члену громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовцеві, уповноваженій особі Фонду гарантування вкладів фізичних осіб» передбачено відповідальність за опір:

- 1) будь-якому представнику влади
- 2) представнику влади крім державного виконавця
- 3) представнику влади крім народного депутата
- 4) представнику влади крім судді
- 5) жодна з відповідей не є вірною

4. Втручання в діяльність працівника правоохоронного органу, працівника державної виконавчої служби, відповідно до ст. 343 Кримінального кодексу вчиняється з метою:

- 1) перешкоджання нормальній роботі підприємств, установ, організацій
- 2) помсти
- 3) отримання неправомірної вигоди
- 4) перешкодити виконанню службових обов'язків або добитися прийняття незаконного рішення
- 5) жодна з відповідей не є вірною

5. Суб'єктом втручання в діяльність працівника правоохоронного органу, працівника державної виконавчої служби, відповідно за ч. 2 ст. 343 Кримінального кодексу є:

- 1) будь-яка особа – загальний суб'єкт
- 2) будь-яка особа – загальний суб'єкт та службова особа
- 3) лише службова особа
- 4) лише службова особа, яка займає відповідальне становище
- 5) жодна з відповідей не є вірною

Варіант 4

1. Хто є потерпілим від злочину, передбаченого ст. 345-1 (Погроза або насильство щодо журналіста) Кримінального кодексу України?

- 1) журналіст;
- 2) журналіст та його близькі родичі чи члени сім'ї;
- 3) журналіст та члени його сім'ї;
- 4) журналіст та його близькі родичі;
- 5) жодна з відповідей не є вірною.

2. Відповідно до положень Кримінального кодексу України неправомірна вигода у розмірі, що НЕ перевищує 1,5 неоподаткованого мінімуму доходів громадян:

- 1) може бути предметом злочину, передбаченого статтею 354 КК України «Підкуп працівника підприємства, установи чи організації»
- 2) не може бути предметом злочину, передбаченого статтею 354 КК України «Підкуп працівника підприємства, установи чи організації»
- 3) не може бути предметом корупційних злочинів
- 4) не може бути предметом будь-якого злочину
- 5) жодна з відповідей не є вірною

3. Відповідно до положень Кримінального кодексу під пропозицією неправомірної вигоди у статтях 354, 368, 368-3-370 слід розуміти:

- 1) з'ясування розміру неправомірної вигоди
- 2) висловлення працівнику підприємства, установи чи організації, особі, яка надає публічні послуги, або службовій особі наміру про надання неправомірної вигоди
- 3) висловлення такого наміру з повідомленням про час, місце, спосіб надання неправомірної вигоди
- 4) передачу неправомірної вигоди
- 5) жодна з відповідей не є вірною

4. Відповідно до положень Кримінального кодексу вимаганням неправомірної вигоди визнається:

- 1) вимога щодо надання неправомірної вигоди з погрозою вчинення будь-яких дій або бездіяльності
- 2) вимога щодо надання неправомірної вигоди з погрозою вчинення дій або бездіяльності з використанням свого становища, наданих повноважень, влади, службового становища
- 3) вимога щодо надання неправомірної вигоди з погрозою вчинення дій або бездіяльності з використанням свого становища, наданих повноважень, влади, службового становища стосовно особи, яка надає неправомірну вигоду
- 4) вимога щодо надання неправомірної вигоди з погрозою вчинення дій або бездіяльності з використанням свого становища, наданих повноважень, влади, службового становища стосовно особи, яка надає неправомірну вигоду, або умисне створення умов, за яких особа вимушена надати неправомірну вигоду з метою запобігання шкідливим наслідкам щодо своїх прав і законних інтересів
- 5) жодна з відповідей не є вірною

5) Об'єктом злочину, передбаченого ст. 342 КК України (опір представникові влади, працівникові правоохоронного органу, державному виконавцю, члену громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовцеві, уповноваженій особі фонду гарантування вкладів фізичних осіб), є (укажіть найбільш повний варіант) суспільні відносини, що забезпечують:

- 1) нормальну законну діяльність органів державної влади і об'єднань громадян, особисту недоторканність та здоров'я їх представників;
- 2) нормальну законну діяльність органів державної влади;
- 3) особисту недоторканність та здоров'я представників органів державної влади і об'єднань громадян;
- 4) нормальну законну діяльність апарату управління підприємств, установ та організацій, незалежно від їх відомчої або галузевої належності;
- 5) жодна з відповідей не є вірною

Рекомендована література

Основна

1. Актуальні проблеми кримінально-правової кваліфікації: навч. посіб. / за заг. ред. В.В. Топчія; наук. ред. В.І. Антипова. – Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2017. – 896 с.
2. Баулін О. В. Кримінальне право України: навчальний посібник / О. В. Баулін. – 2-ге вид., допов. і перероб. – Київ: Правова Єдність, 2017. – 98 с.
3. Берзін П.С. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник : у 3-х т. – Т. 1 : Загальні засади. – Київ : ВД «Дакор», 2018. – 404 с.
4. Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. – Харків: Право, 2016. – Т. 17: Кримінальне право / редкол.: В. Я. Тацій (голова), В. І. Борисов (заст. голови) та ін.; Нац. акад. прав. наук України; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. – 2017. – 1064 с.
5. Кваліфікація злочинів: навчальний посібник / Г. М. Анісімов, О. О. Володіна, І. О. Зінченко та ін.; за ред. М. І. Панова. – Вид. 2-ге, допов. та випр. – Харків: Право, 2017. – 360 с.
6. Кримінальне право: Навчальний посібник / За заг. ред. М.І. Хавронюка. – К., – 2014. – 944 с.
7. Кримінальний кодекс України: Науково-практичний коментар : у 2-х т. / За заг. ред. В.Я. Тація, В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна. – Х. : Право, 2013. – 1416 с.
8. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / Д. С. Азаров, В. К. Гришук, А. В. Савченко [та ін.]; за заг. ред. О. М. Джужі, А. В. Савченка, В. В. Чернея. – Київ: Юрінком Інтер, 2018. – 1104 с.
9. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за заг. ред. О. М. Литвинова. – Київ: «Центр учбової літератури», 2017. – 528 с.
10. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України Станом на 20 січня 2018 року. [текст] / За заг. ред. Галунька В. В. – Київ: Видавничий дім «Професіонал», 2018. – 784 с.
11. Постанови Пленуму Верховного Суду України у справах кримінальної спеціалізації. Харків. Константа, 2018. – 320 с.

Додаткова

1. Арманов М.Г. Життя, здоров'я та психічна недоторканість як додатковий суб'єкт злочину примушування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов'язань (питання розмежування зі злочинами проти життя і здоров'я особи) / М.Г. Арманов // Кримінально-правова охорона життя та здоров'я : матер. наук.-практ. конф. (Харків, 22-23 квітня 2004 р.). – К. : Юрінком Інтер, 2004. – С. 156-159.
2. Арманов М.Г. Латентні помилки у кваліфікації примушування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов'язань / М.Г. Арманов // Серія «Право» : зб. наук. праць. – Харків : Харк. нац. ун-т ім. Г.С. Сковороди, 2004. – Вип. 4. – С. 122-130.
3. Арманов М.Г. Основний безпосередній об'єкт та предмет примушування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов'язань / Серія «Право» : зб. наук. праць. – Харків : Харк. нац. ун-т ім. Г.С. Сковороди, 2006. – Вип. 6. – С. 38-44.
4. Дзюба Ю.П. До питання до трактування ознак об'єктивної сторони злочину, передбаченого ст. 357 КК України // Проблеми законності : Респ. міжвідом. наук. зб. – Х. : Нац. юрид. акад. України, 2007. – Вип. 88. – С. 110-119.
5. Донченко О.І. Характеристика об'єкта злочинів проти авторитету органів місцевого самоврядування / О.І. Донченко // Південноукраїнський правничий часопис. – 2012. - № 4. – С. 181-184.
6. Куц. В.М. Рейдерство : кримінально-правовий аспект / В.М. Куц, М.Г. Арманов // Підприємництво, господарство і право. – 2007. - № 10. – С. 128-131.
7. Осадчий В. І. Кримінально-правовий захист правоохоронної діяльності. Монографія / В. І. Осадчий – К. : Атіка. – 2004. – 336 с.
8. Осадчий В. І. Поняття працівника правоохоронного органу за чинним КК України / В. І. Осадчий // Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. – 2004. – № 2. – С. 180 – 187.
9. Осадчий В. І. Об'єкт і система злочинів, передбачених розділом XV КК України / В. І. Осадчий // Право України. – 2004. – № 2. – С. 96 – 99.

10. Забезпечення міліцією громадського порядку як об'єкт кримінально-правового захисту // Наук. вісн. Укр. акад. внутр. справ. – 1996. - № 2. – С. 89-102.

11. Осадчий В. І. Кримінально правовий захист і відповідальність працівників правоохоронних органів : навч. посіб. / В.І. Осадчий, В.С. Плугатир, А.В. Савченко, Н.В. Шепелева. – К. : НАВСУ, 2002. – 104 с.

12. Осадчий В. І. Умисне знищення або пошкодження майна працівника правоохоронного органу / В.І. Осадчий// Міжнар. Поліцейська енцикл. : у 10 т. – К. : Атіка, 2007. – Т. IV. Кримінально-правові, кримінологічні та кримінально-виконавчі засади поліцейської діяльності. – 2007. – С. 836-837.

13. Осадчий В. І. Безпека діяльності службових осіб у контексті кримінально-правової охорони / В.І. Осадчий, С.В. Антонов // Кримінологія в Україні та протидія злочинності : зб. наук. статей Міжн. наук.- практ. конф. (Одеса, 23 жовтня. 2008 р.). – О. : Фенікс, 2008. – С. 101-106.

ТЕМА 19. Злочини у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг

Мета заняття – перевірка знань нормативного матеріалу розділу XVII Особливої частини КК України; поглиблення знань щодо змісту інституту кримінального права «Злочини у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг»; формування вмінь аналізу складів злочинів у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг та їх розмежування; формування поваги до основних конституційних прав і свобод людини і громадянина

Основні поняття теми: службова особа, публічні послуги, професійна діяльність, службова діяльність, посадова особа

План

1. Загальна характеристика злочинів у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг
2. Злочини, що посягають на нормальну службову діяльність в органах державної влади, місцевого самоврядування та інших юридичних особах публічного права (статті 364, 365, 366-1, 368, 368-2, 369, 369-2 КК)
3. Злочини, що посягають на нормальну службову діяльність в юридичних особах приватного права (статті 364-1, 368-3 КК)
4. Злочини, що посягають на нормальну службову діяльність в юридичних особах як публічного, так і приватного права (статті 366, 367, 370 КК)
5. Злочини, що посягають на нормальну професійну діяльність, пов'язану з наданням публічних послуг (статті 365-2, 368-4 КК)

Контрольні питання

1. Що є родовим об'єктом злочинів у сфері службової діяльності в юридичних особах приватного права та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг?
2. Що слід розуміти під неправомірною вигодою?
3. У яких злочинах розділу XVII Особливої частини КК неправомірна вигода є предметом злочину?
4. Які особливості законодавчої конструкції складів злочинів розділу XVII Особливої частини КК?
5. Які особливості законодавчої конструкції складу злочину, передбаченого ст. 365-2?
6. Які особливості законодавчої конструкції складу злочину, передбаченого ст. 368-4?
7. Які особливості законодавчої конструкції складу злочину, передбаченого ст. 368-3?

8. Які особливості законодавчої конструкції складу злочину, передбаченого ст. 364-1?

Теми рефератів

1. Поняття службової особи та службового злочину.
2. «Загальні» юридичні склади службових злочинів.
3. Службова недбалість: особливості об'єктивної та суб'єктивної сторін юридичних складів злочину.

Вправи

Заповніть таблиці:

1. Прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою (ст. 368 КК України) та пропозиція, обіцянка або надання неправомірної вигоди службовій особі (ст. 369 КК України).

ин	69 КК України	68 КК України
герій розмежування		

2. Зловживання владою або службовим становищем (ст. 364 КК України) та перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу (ст. 365 КК України).

ин	64 КК України	65 КК України
герій розмежування		

Тестові завдання

1. Зловживанням владою або службовим становищем є:

- а) умисне, з метою одержання будь-якої неправомірної вигоди для самої себе чи іншої фізичної або юридичної особи використання службовою особою влади чи службового становища;
- б) використання службовою особою влади чи службового становища всупереч інтересам служби;
- в) умисне, з метою одержання будь-якої неправомірної вигоди для самої себе чи іншої фізичної або юридичної особи використання службовою особою влади чи службового становища всупереч інтересам служби, якщо воно завдало істотної шкоди охоронюваним законом правам, свободам та інтересам окремих громадян або державним чи громадським інтересам, або інтересам юридичних осіб.

2. Службовими особами у статтях 364, 368, 368-2, 369 КК є особи, які:

- а) постійно, тимчасово чи за спеціальним повноваженням здійснюють функції представників влади чи місцевого самоврядування;
- б) обіймають постійно чи тимчасово в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, на державних чи комунальних підприємствах, в установах чи організаціях посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських функцій;
- в) виконують організаційно-розпорядчі чи адміністративно-господарські за спеціальним повноваженням, яким особа наділяється повноважним органом державної влади, органом місцевого самоврядування, центральним органом державного управління із спеціальним статусом, повноважним органом чи повноважною особою підприємства, установи, організації, судом або законом;
- г) посадові особи іноземних держав (особи, які обіймають посади в законодавчому, виконавчому або судовому органі іноземної держави, у тому числі присяжні засідателі, інші особи, які

здійснюють функції держави для іноземної держави, зокрема для державного органу або державного підприємства);

д) іноземні третейські судді, особи, уповноважені вирішувати цивільні, комерційні або трудові спори в іноземних державах у порядку, альтернативному судовому, посадові особи міжнародних організацій (працівники міжнародної організації чи будь-які інші особи, уповноважені такою організацією діяти від її імені), члени міжнародних парламентських асамблей, учасником яких є Україна, та судді і посадові особи міжнародних судів;

е) правильні усі зазначені відповіді.

3. Злочин, передбачений ст. 364 КК України “Зловживання владою або службовим становищем” належить до злочинів:

а) із матеріальним складом;

б) із формальним складом;

в) із усіченим складом.

4. Як перевищення влади, передбачене ст. 365 КК України “Перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу” може бути кваліфіковане:

а) умисне вчинення працівником правоохоронного органу дій, які явно виходять за межі наданих йому прав чи повноважень;

б) умисне вчинення працівником правоохоронного органу дій, якщо вони завдали істотної шкоди охоронюваним законом правам, інтересам окремих громадян, державним чи громадським інтересам, інтересам юридичних осіб;

в) правильні усі зазначені відповіді.

5. Кваліфікованими видами злочину, передбаченого ст. 365 КК України “Перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу”, є такі:

а) перевищення влади або службових повноважень, яке супроводжувалось насильством;

б) перевищення влади або службових повноважень, яке супроводжувалось застосуванням зброї;

в) перевищення влади або службових повноважень, яке потягнуло за собою тяжкі наслідки;

г) перевищення влади або службових повноважень, яке супроводжувалося болісними і такими, що ображають особисту гідність потерпілого, діями;

д) всі відповіді є правильними.

6. З об’єктивної сторони злочин, передбачений ст. 366 КК України “Службове підроблення”, може полягати у наступних діях:

а) видача службовою особою завідомо неправдивих офіційних документів;

б) внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей;

в) підроблення офіційних документів;

г) правильні усі зазначені відповіді.

7. З суб’єктивної сторони злочин, передбачений ст. 367 КК України “Службова недбалість”, характеризується:

а) злочинною самовпевненістю;

б) злочинною недбалістю;

в) подвійною формою вини;

г) виною у формі необережності.

8. Предметом злочину, передбаченого ст. 368 КК України “Прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою”, може виступати:

а) грошові кошти або інше майно;

б) переваги;

в) пільги;

- г) послуги;
- д) нематеріальні активи;
- е) будь-які інші вигоди нематеріального чи негрошового характеру;
- є) правильні усі зазначені відповіді.

9. Службовими особами, які займають особливо відповідальне становище, у статтях 368, 368-2, 369 та 382 КК є:

- а) Президент України, Прем'єр-міністр України, члени Кабінету Міністрів України, Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, Директор Національного антикорупційного бюро України, Генеральний прокурор, Голова Конституційного Суду України, Голова Верховного Суду України, Голова Національного банку України, Секретар Ради національної безпеки і оборони України;
- б) особи, посади яких згідно із ст. 6 Закону України "Про державну службу" належать до категорії "А";
- в) особи, посади яких згідно із ст. 14 Закону України "Про службу в органах місцевого самоврядування" віднесені до першої та другої категорій посад в органах місцевого самоврядування.
- г) правильні усі зазначені відповіді.

10. Кваліфікованими видами злочину, передбаченого ст. 369 КК України "Пропозиція, обіцянка або надання неправомірної вигоди службовій особі" є такі:

- а) діяння, передбачені частиною першою цієї статті, вчинені повторно;
- б) діяння, передбачені частиною першою або другою цієї статті, якщо неправомірна вигода надавалася службовій особі, яка займає відповідальне становище, або вчинені за попередньою змовою групою осіб;
- в) діяння, передбачені частиною першою, другою або третьою цієї статті, якщо неправомірна вигода надавалася службовій особі, яка займає особливо відповідальне становище, або вчинені організованою групою осіб чи її учасником;
- г) правильні усі зазначені відповіді.

Рекомендована література

Основна

1. Актуальні проблеми кримінально-правової кваліфікації: навч. посіб. / за заг. ред. В.В. Топчія; наук. ред. В.І. Антипова. – Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2017. – 896 с.
2. Баулін О. В. Кримінальне право України: навчальний посібник / О. В. Баулін. – 2-ге вид., допов. і перероб. – Київ: Правова Єдність, 2017. – 98 с.
3. Берзін П.С. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник : у 3-х т. – Т. 1 : Загальні засади. – Київ : ВД «Дакор», 2018. – 404 с.
4. Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. – Харків: Право, 2016. – Т. 17: Кримінальне право / редкол.: В. Я. Тацій (голова), В. І. Борисов (заст. голови) та ін.; Нац. акад. прав. наук України; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. – 2017. – 1064 с.
5. Кваліфікація злочинів: навчальний посібник / Г. М. Анісімов, О. О. Володіна, І. О. Зінченко та ін.; за ред. М. І. Панова. – Вид. 2-ге, допов. та випр. – Харків: Право, 2017. – 360 с.
6. Кримінальне право: Навчальний посібник / За заг. ред. М.І. Хавронюка. – К., – 2014. – 944 с.
7. Кримінальний кодекс України: Науково-практичний коментар : у 2-х т. / За заг. ред. В.Я. Тація, В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна. – Х. : Право, 2013. – 1416 с.
8. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / Д. С. Азаров, В. К. Гришук, А. В. Савченко [та ін.]; за заг. ред. О. М. Джужі, А. В. Савченка, В. В. Чернея. – Київ: Юрінком Інтер, 2018. – 1104 с.

9. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за заг. ред. О. М. Литвинова. – Київ: «Центр учбової літератури», 2017. – 528 с.
10. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України Станом на 20 січня 2018 року. [текст] / За заг. ред. Галуцька В. В. – Київ: Видавничий дім «Професіонал», 2018. – 784 с.
11. Постанови Пленуму Верховного Суду України у справах кримінальної спеціалізації. Харків. Константа, 2018. – 320 с.

Додаткова

1. Андрушко П.П. Злочини у сфері службової діяльності : кримінально-правова характеристика : навч. посібник / Андрушко П.П., Стрижевська А.А. – К. : «Юристконсульт», 2006. – 342 с.
2. Андрушко П. Корупційні правопорушення та корупційні злочини як їх різновид : співвідношення і диференціація відповідальності за їх вчинення / П.Андрушко // Право України. – 2010. - № 9. – С. 90-101.
3. Бантишев О. Ф. Злочини у сфері службової діяльності (питання кваліфікації) / Бантишев О. Ф. К. : МАУП, 2002. – 127с.
4. Бурдін В.М. Пропозиція хабара : диференціація кримінальної відповідальності чи криміналізація наміру / В.М. Бурдін // Наук. вісник Львів. держ. унів-ту внутр. справ. – 2011. - № 4. – С. 234-251.
5. Бусол О.Ю. Протидія корупційній злочинності в Україні у сучасний період : монографія / О.Ю. Бусол. – К. : Ін Юре, 2014. – 564 с.
6. Вознюк В. Посадова і службова особа : конституційно-правовий та кримінально-правовий аспект / В.Вознюк // Вісник Конституційного Суду України. – 2005. - № 2. – С. 37-42.
7. Грудзур О.М. кримінально-правова характеристика провокації хабара : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Грудзур Олег Михайлович. – К., 2011. – 229 с.
8. Задоя К.П. Кримінальна відповідальність за перевищення влади або службових повноважень (ст. 365 КК України) : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Задоя Константин Петрович. – К., 2009. – 231 с.
9. Коваленко В. П. Кримінальна відповідальність за зловживання владою або службовим становищем, вчинене працівником правоохоронного органу : автореф. дис. на здобуття наук ступеня канд. юрид. наук : 12.00.08 “Кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право” / Коваленко В. П. // Львівський держ. ун-т внутр. справ. – Львів: 2009.– 223 с.
10. Мельник М.І. Криминологічні та кримінально - правові проблеми протидії корупції : дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.08 / М. І. Мельник – К., 2002. – 506 с.
11. Мельник М. І. Хабарництво: загальна характеристика, проблеми кваліфікації, удосконалення законодавства / Мельник М. І. – К. : Парламентське вид., 2000. – 256 с.
12. Мельник М.О. Науково-практичний коментар Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції» станом на 01.01.2012 р. / Мельник О.М., Руснак Ю.І., Шамрай О.В. / За ред. Шамрая В.О. – К. : Видавничий дім «Професіонал», 2012. – 464 с.
13. Михайленко Д. Г. Підстави відповідальності за хабарництво (давання та одержання хабара) : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Д. Г. Михайленко. – Одеса, 2009. – 264 с.
14. Савченко А.В. Злочини у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням професійних послуг. Науково-практичний коментар до розділу XVII Особливої частини Кримінального кодексу України / А.В. Савченко, О.В. Кришевич / за заг. ред. В.І. Шакуна. – К. : Алерта, 2012. – 160 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. <http://www.scourt.gov.ua/> - офіційний сайт Верховного суду України
2. <http://reyestr.court.gov.ua/> - Єдиний державний реєстр судових рішень
3. <http://rada.gov.ua/> - офіційний веб-портал Верховної Ради України
4. <http://www.kmu.gov.ua/> - Урядовий портал

ТЕМА 20. Злочини проти правосуддя

Мета заняття – перевірка знань нормативного матеріалу розділу XVIII Особливої частини КК України; поглиблення знань щодо змісту інституту кримінального права «Злочини проти правосуддя»; формування вмінь аналізу складів злочинів проти правосуддя та їх розмежування; формування поваги до основних конституційних прав і свобод людини і громадянина, верховенства, законності, судової гілки влади, статусу судді.

Основні поняття: правосуддя, приховування злочину, втеча з місць позбавлення або з-під варти, суддя, засуджений

План

1. Правосуддя як об'єкт кримінально-правової охорони.
2. Загальна характеристика злочинів проти правосуддя за чинним кримінальним законодавством України.
3. Злочини проти правосуддя, що вчинюються службовими особами, які здійснюють чи забезпечують здійснення правосуддя:
  - Завідомо незаконні затримання, привід, домашній арешт або тримання під вартою (ст. 371 КК): особливості юридичних складів злочину.
  - Притягнення завідомо невинного до кримінальної відповідальності (ст. 372 КК): аналіз юридичних складів злочину.
  - Примушування давати показання (ст. 373 КК): особливості юридичних складів злочину, кваліфікація за сукупністю з іншими злочинами.
  - Постановлення суддею (судьями) завідомо неправосудного вироку, рішення, ухвали або постанови (ст. 275 КК): особливості юридичних складів злочину, відмежування від інших злочинів.
4. Злочини проти правосуддя, вчинювані особами, на яких покладені обов'язки зі сприяння у здійсненні правосуддя:
  - Завідомо неправдиве показання (ст. 384 КК): аналіз юридичних складів злочину.
  - Відмова свідка від давання показань або відмова експерта чи перекладача від виконання покладених на них обов'язків (ст. 385 КК): особливості юридичного складу злочину.
  - Розголошення даних оперативно-розшукової діяльності, досудового розслідування (ст. 387 КК): особливості об'єктивної сторони та суб'єкта юридичного складу злочину.
5. Злочини проти правосуддя, вчинювані засудженими або особами, які знаходяться під вартою:
  - Ухилення від відбування покарання у виді обмеження волі та у виді позбавлення волі (ст. 390 КК): особливості юридичних складів злочину.
  - Ухилення від покарання, не пов'язаного з позбавленням волі (ст. 389 КК): особливості об'єктивної сторони та суб'єкта юридичних складів злочину.
  - Злісна непокора вимогам адміністрації установи виконання покарань (ст. 391 КК): особливості юридичного складу злочину, відмежування від інших злочинів.
  - Дії, що дезорганізують роботу установ виконання покарань (ст. 392 КК): особливості об'єктивної сторони та суб'єкта юридичного складу злочину.
  - Втеча з місця позбавлення волі або з-під варти (ст. 393 КК): аналіз юридичних складів злочину, кваліфікація за сукупністю з іншими злочинами.

Теми рефератів

- 1) Злочини проти правосуддя, вчинювані особами, які не мають безпосереднього відношення до здійснення правосуддя (ст. ст. 376-379 КК).

- 2) Невиконання судового рішення (ст. 382 КК): особливості об'єктивної сторони юридичних складів злочину, відмежування від інших злочинів.
- 3) Завідомо неправдиве повідомлення про вчинення злочину (ст. 383 КК): аналіз юридичних складів злочину.
- 4) Перешкоджання з'явленню свідка, потерпілого, експерта, примушування їх до відмови від давання показань чи висновку (ст. 386 КК): особливості об'єктивної сторони юридичного складу злочину.
- 5) Приховування злочину (ст. 396 КК): аналіз юридичного складу злочину.
- 6) Втеча із спеціалізованого лікувального закладу (ст. 394 КК): аналіз юридичного складу злочину.
- 7) Порушення правил адміністративного нагляду (ст. 395 КК): аналіз юридичного складу злочину.
- 8) Посягання на життя захисника чи представника особи у зв'язку з діяльністю, пов'язаною з наданням правової допомоги (ст. 400 КК): аналіз юридичного складу злочину.

Контрольні питання

1. На які групи можуть бути розподілені всі злочини проти правосуддя за їх безпосередніми об'єктами?
2. Які ознаки характеризують об'єктивну та суб'єктивну сторони завідомо незаконних затримання, приводу, арешту або тримання від вартою?
3. У чому полягає об'єктивна сторона втручання в діяльність судових органів?
4. Якими ознаками характеризується об'єктивна та суб'єктивна сторони погрози або насильства щодо судді, народного засідателя чи присяжного?
5. За якими ознаками погроза або насильство щодо судді відрізняється від суміжних із цим діянням злочинів проти життя та здоров'я особи?
6. Які ознаки характеризують об'єктивну та суб'єктивну сторони посягання на життя судді, народного засідателя чи присяжного?
7. Чим відрізняється посягання на життя судді, народного засідателя чи присяжного від суміжних злочинів проти життя особи?
8. Чим відрізняються такі злочини, як завідомо неправдиві показання та відмова від давання показань?
9. У чому полягає об'єктивна та суб'єктивна сторона приховування злочину?
10. За яких умов приховування злочину буде визнаватися злочином проти правосуддя, а за яких - співучастю у злочині у вигляді пособництва?
11. Якими ознаками характеризується об'єктивна та суб'єктивна сторона невиконання судового рішення?
12. У яких формах виявляється об'єктивна сторона дій, що дезорганізують роботу установ виконання покарань?
13. У чому полягає об'єктивна сторона втечі з місця позбавлення волі або з-під варти і які кваліфікуючі ознаки цього злочину встановлені законом?

Варіант 1

1. Законом тяжкі наслідки як кваліфікуюча ознака завідомо незаконного затримання, приводу, домашнього арешту або тримання під вартою (ч.3 ст. 371 Кримінального кодексу України) визначені як:

1. такі, що перевищують 100 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян
2. такі, що перевищують 1000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян
3. Такі, що потягли заповідання шкоди волі, честі та гідності особи
4. В цьому злочині тяжкі наслідки не мають законодавчого визначення
5. жодна з відповідей не є правильною

2. У складі злочину, передбаченому ч. 1 ст. 372 Кримінального кодексу України «Притягнення завідомо невинного до кримінальної відповідальності», суб'єкт є:

1. загальним (фізична, осудна особа, яка досягла віку 14 років.

2. загальним (фізична, осудна особа, яка досягала віку 16 років.
3. спеціальним
4. може бути як загальним, так і спеціальним
5. жодна з відповідей не є правильною

3. Які ознаки утворюють кваліфікований склад злочину, передбачений ч. 2 ст. 373 Кримінального кодексу України «Примушування давати показання»?

1. лише вчинення злочину повторно
2. лише вчинення злочину щодо неповнолітнього
3. лише дії, поєднані із застосуванням насильства або із знущенням над особою, за відсутності ознак катування
4. всі названі ознаки
5. жодна з відповідей не є правильною

4. У складі злочину, передбаченого ст. 376-1 Кримінального кодексу України «Незаконне втручання в роботу автоматизованої системи документообігу суду», суб'єкт злочину:

1. лише загальний (фізична, осудна особа, яка досягала віку 14 років.
2. лише загальний (фізична, осудна особа, яка досягала віку 16 років.
3. як загальний, так і спеціальний
4. лише спеціальний
5. жодна з відповідей не є правильною

5. Ознаки службової особи як суб'єкта злочину, передбаченого ч. 1 ст. 376-1 Кримінального кодексу України «Незаконне втручання в роботу автоматизованої системи документообігу суду» наведені:

1. у статті 18 КК України «Суб'єкт злочину»
2. у примітці до статті 364 КК України «Зловживання владою або службовим становищем»
3. у ст. 3 ЗУ «Про запобігання корупції»
4. в залежності від часу вчинення злочину або у ст. 3 ЗУ «Про запобігання корупції», або у ст. 4 ЗУ «Про засади запобігання і протидії корупції»
5. жодна з відповідей не є правильною

6. Що є змістом погрози згідно зі ст. 377 Кримінального кодексу України «Погроза або насильство щодо судді, народного засідателя чи присяжного»:

1. погроза вбивством, насильством або знищенням чи пошкодженням майна
2. погроза лише вбивством або застосуванням тілесних ушкоджень
3. погроза лише вбивством або насильством
4. погроза застосуванням лише тяжких тілесних ушкоджень або тілесних ушкоджень середньої тяжкості
5. жодна з відповідей не є правильною

7. У якій з наведених дій НЕ виражається об'єктивна сторона злочину, передбаченого ст. 392 Кримінального кодексу України «Дії, що дезорганізують роботу установ виконання покарань»?

1. тероризування установах виконання покарань засуджених
2. напад на адміністрацію
3. організація з метою тероризування засуджених або нападу на адміністрацію організованої групи або активна участь у такій групі
4. злісна непокора законним вимогам адміністрації установ виконання покарань
5. жодна з відповідей не є правильною

8. У складі злочину, передбаченого ст. 393 Кримінального кодексу України «Втеча з місця позбавлення волі або з-під варти», суб'єкт злочину:

1. загальний (фізична, осудна особа, яка досягала віку 14 років).
2. загальний (фізична, осудна особа, яка досягала віку 16 років).
3. спеціальний
4. як загальний так і спеціальний
5. жодна з відповідей не є правильною

9. Яка з перелічених ознак не утворює кваліфікований склад злочину, передбаченого ч. 2 ст. 393 Кримінального кодексу України «Втеча з місця позбавлення волі або з-під варти»?

1. діяння, вчинене повторно
2. діяння, поєднане із заволодінням зброєю чи з її використанням
3. діяння, що спричинило тяжкі наслідки
4. діяння, поєднане із пошкодженням інженерно-технічних засобів охорони
5. жодна з відповідей не є правильною

10. Який склад злочину за конструкцією об'єктивної сторони передбачено ч. 2 та ч. 3 ст. 398 Кримінального кодексу України «Погроза або насильство щодо захисника чи представника особи»?

1. формальний
2. матеріальний
3. усічений
4. всі відповіді правильні
5. жодна з відповідей не є правильною

Варіант 2

1. Яка з форм (видів) вини НЕ виключає застосування ч.1 ст. 372 Кримінального кодексу України «Притягнення завідомо невинного до кримінальної відповідальності»?

1. необережність
2. злочинна недбалість
3. злочинна самовпевненість
4. всі наведені форми виключають застосування ч.1 ст. 372 Кримінального кодексу України
5. жодна з відповідей не є правильною

2. Притягнення завідомо невинного до кримінальної відповідальності, поєднане з обвинуваченням у вчиненні злочину якої тяжкості утворює кваліфікований склад злочину, передбачений ч. 2 ст. 372 Кримінального кодексу України?

1. поєднане з обвинуваченням у вчиненні злочину невеликої тяжкості
2. поєднане з обвинуваченням у вчиненні злочину середньої тяжкості
3. поєднане з обвинуваченням у вчиненні тяжкого або особливо тяжкого злочину
4. поєднане з обвинуваченням у вчиненні лише особливо тяжкого злочину
5. жодна з відповідей не є правильною

3. Легкі тілесні ушкодження або тілесні ушкодження середньої тяжкості для злочину, передбаченого ст. 377 Кримінального кодексу України «Погроза або насильство щодо судді, народного засідателя чи присяжного» визнаються:

1. обов'язковою ознакою об'єктивної сторони основного складу цього злочину
2. кваліфікуючою ознакою
3. на кваліфікацію не впливає, однак враховується судом при призначенні особі покарання за цей злочин
4. не мають жодного значення для злочинів цієї категорії
5. жодна з відповідей не є правильною

4. У вчиненні яких дій виражається об'єктивна сторона злочину, передбаченого ст. 380 Кримінального кодексу України «Невжиття заходів безпеки щодо осіб, взятих під захист»?

1. лише неприйняття рішення, несвоєчасне прийняття або прийняття недостатньо обґрунтованих рішень для безпеки працівників суду, правоохоронних органів або осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, членів їхніх сімей та їхніх близьких родичів
2. лише невжиття заходів для безпеки працівників суду, правоохоронних органів або осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, членів їхніх сімей та їхніх близьких родичів
3. лише несвоєчасне вжиття достатніх заходів для безпеки працівників суду, правоохоронних органів або осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, членів їхніх сімей та їхніх близьких родичів
4. будь-яке з перелічених діянь
5. жодна з відповідей не є правильною

5. В якій із запропонованих відповідей найбільш повно розкриваються ознаки предмета злочину, передбаченого ст. 382 Кримінального кодексу України «Невиконання судового рішення»?

1. рішення та ухвала суду
2. вирок та постанова суду
3. вирок, рішення, постанова та ухвала суду
4. вирок, рішення та постанова суду
5. жодна з відповідей не є правильною

6. Суб'єктом злочину, передбаченого ст. 384 Кримінального кодексу України «Завідомо неправдиве показання», не є:

1. заявник
2. свідок
3. потерпілий
4. перекладач
5. жодна з відповідей не є правильною

7. У вчиненні яких дій НЕ виражається об'єктивна сторона злочину, передбаченого ч.1 ст. 390 Кримінального кодексу України «Ухилення від відбування покарання у виді обмеження волі та у виді позбавлення волі»?

1. самовільне залишення місця обмеження волі
2. систематичне порушення громадського порядку чи встановлених правил проживання
3. неповоротності до місця відбування покарання особи, засудженої до обмеження волі, якій було дозволено короткочасний виїзд, після закінчення строку виїзду
4. злісне ухилення від робіт
5. жодна з відповідей не є правильною

8. Вказівка на якого суб'єкта міститься у ч. 2 ст. 397 Кримінального кодексу України «Втручання в діяльність захисника чи представника особи»?

1. будь-яка службова особа
2. службова особа публічного права
3. службова особа приватного права
4. особа, яка надає публічні послуги
5. жодна з відповідей не є правильною

9. Кримінальна відповідальність за заподіяння тілесних ушкоджень якого ступеня тяжкості охоплюється складом злочину, передбаченим ст. 398 Кримінального кодексу України «Погроза або насильство щодо захисника чи представника особи»?

1. лише легкі тілесні ушкодження
2. лише тілесні ушкодження середньої тяжкості
3. лише тяжкі тілесні ушкодження
4. будь-які тілесні ушкодження
5. жодна з відповідей не є правильною

10.Спосіб для злочину, передбаченого ст. 399 Кримінального кодексу України «Умисне знищення або пошкодження майна захисника чи представника особи», є:

1. обов'язковою ознакою об'єктивної сторони основного складу цього злочину
2. кваліфікуючою ознакою
3. на кваліфікацію не впливає, однак враховується судом при призначенні особі покарання за цей злочин
4. не має жодного значення для злочинів цієї категорії
5. жодна з відповідей не є правильною

Вправи

Заповніть таблицю:

Завідомо неправдиве повідомлення про вчинення злочину (ст. 383 КК України) та завідомо неправдиве показання (ст. 384 КК України).

Злочин	Ст. 383 КК України	Ст. 384 КК України
Критерій розмежування		

Рекомендована література

Основна

1. Актуальні проблеми кримінально-правової кваліфікації: навч. посіб. / за заг. ред. В.В. Топчія; наук. ред. В.І. Антипова. – Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2017. – 896 с.
2. Баулін О. В. Кримінальне право України: навчальний посібник / О. В. Баулін. – 2-ге вид., допов. і перероб. – Київ: Правова Єдність, 2017. – 98 с.
3. Берзін П.С. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник : у 3-х т. – Т. 1 : Загальні засади. – Київ : ВД «Дакор», 2018. – 404 с.
4. Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. – Харків: Право, 2016. – Т. 17: Кримінальне право / редкол.: В. Я. Тацій (голова), В. І. Борисов (заст. голови) та ін.; Нац. акад. прав. наук України; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. – 2017. – 1064 с.
5. Кваліфікація злочинів: навчальний посібник / Г. М. Анісімов, О. О. Володіна, І. О. Зінченко та ін.; за ред. М. І. Панова. – Вид. 2-ге, допов. та випр. – Харків: Право, 2017. – 360 с.
6. Кримінальне право: Навчальний посібник / За заг. ред. М.І. Хавронюка. – К., – 2014. – 944 с.
7. Кримінальний кодекс України: Науково-практичний коментар : у 2-х т. / За заг. ред. В.Я. Тація, В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна. – Х. : Право, 2013. – 1416 с.
8. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / Д. С. Азаров, В. К. Гришук, А. В. Савченко [та ін.]; за заг. ред. О. М. Джужі, А. В. Савченка, В. В. Чернея. – Київ: Юрінком Інтер, 2018. – 1104 с.
9. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за заг. ред. О. М. Литвинова. – Київ: «Центр учбової літератури», 2017. – 528 с.
10. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України Станом на 20 січня 2018 року. [текст] / За заг. ред. Галуцька В. В. – Київ: Видавничий дім «Професіонал», 2018. – 784 с.
11. Постанови Пленуму Верховного Суду України у справах кримінальної спеціалізації. Харків. Константа, 2018. – 320 с.

Додаткова

1. Андрушко П.П. Поняття завідомо неправосудного вироку, рішення, ухвали або постанови як предмета злочину, склад якого передбачений ст. 375 КК України / П.П. Андрушко // Кримінальний кодекс України : 10 років очікувань : тези доповідей та повідомлень Міжнародного симпозиуму (Львів, 23-24 верес. 2011 р.). – Л. : Львів. держ. ун-т внутр. справ. – С. 9-25.

2. Анчукова М.В. Щодо кримінальної відповідальності за втручання в діяльність захисника чи представника особи (ст. 397 КК України) / М.В. Анчукова // Держава і право. Юридичні і політичні науки. – К. : Ін-т держави і права НАН України, 2009. – Вип. 44. – С. 484-492.

3. Богатирьов І.Г. Теорія і практика виконання кримінально-виконавчою інспекцією покарань, не пов'язаних із позбавленням волі : монографія / І.Г. Богатирьов – К. : Атіка, 2005 – 312 с.

4. Бокач І.М. Момент закінчення притягнення завідомо невинного до кримінальної відповідальності (ст. 372 КК України) / І.М. Бокач // Кримінальний кодекс України : 10 років очікувань : тези доповідей та повідомлень Міжнародного симпозиуму (Львів, 23-24 вересня 2011 р.). – Л. : Львів. держ. ун-т внутр. справ. – С. 60-63.

5. Йосипів А.О. Поняття насильства в кримінальному праві / А.О. Йосипів // Кримінальний кодекс України : 10 років очікувань : тези доповідей та повідомлень Міжнародного симпозиуму (Львів, 23-24 вересня 2011 р.). – Л. : Львів. держ. ун-т внутр. справ. – С. 167-173.

6. Квасневська Н.Д. Кримінальна відповідальність судді за неправосуддя в Україні : монографія / Н.Д. Квасневська. – К. : Юрінком Інтер, 2010. – 192 с.

7. Лемешко О.М. Притягнення суддів до кримінальної відповідальності : окремі проблеми / О.М. Лемешко, О.М. Овчаренко /// Вісник Верховного Суду України. – 2010. - № 7. – С. 33-38.

8. Мисливий В.А. Кримінально-правова охорона досудового кримінального процесу / В.А. Мисливий // Кримінальний кодекса України : 10 років очікувань : тези доповідей та повідомлень Міжнародного симпозиуму (Львів, 23-24 вересня 2011 р.). – Л. : Львів. держ. ун-т внутр. справ. – С. 259-263.

9. Осадчий В.І. Кримінально-правові заходи протидії проявам злочинних угруповань у місцях позбавлення волі / В.І. Осадчий, О.І. Плужник // Боротьба з організованою злочинністю (теорія і практика) : Науково-практ. ж-л. – 2001. - № 3. – С. 63-69.

10. Осадчий В.І. Про вдосконалення санкцій щодо злочинів, що посягають на режим відбування покарання у вигляді позбавлення волі / В.І. Осадчий, О.І. Плужник // Наук. вісн. Дніпропетр. юрид. ін.-ту МВС України. – 2001. - № 2. – С. 79-87.

11. Осадчий В.І. Проблемні питання кримінального провадження : кримінально-процесуальні та кримінально-правові аспекти / В.І. Осадчий // Актуальні проблеми кримінального права (пам'яті професора П.П. Михайленка) : тези доповідей III наук.-теорет. Конф. (м. Київ, 7 грудня 2012 р.) – К. : Вид-во Європейського ун-ту, 2012 – С. 16-24.

12. Трушківська Л. Погроза або насильство щодо захисника чи представника особи : шляхи вдосконалення статті 398 Кримінального кодексу України / Л. Трушківська // Вісн. Прокуратури. – 2010. - № 1. – С. 54-64.

13. Шепітько М.В. Родовий та видовий об'єкт злочину « завідомо неправдиве показання » (ст. 384 КК України) / М.В. Шепітько // Питання боротьби зі злочинністю : зб. наук. праць. – Х. : Право, 2010. – С. 248-259.

14. Щасний А.В. Окремі проблеми відповідальності за колегіальне постановлення завідомо неправдивого судового вироку / А.В. Щасний // Кримінальний кодекс України : 10 років очікувань : тези доповідей та повідомлень Міжнародного симпозиуму (Львів, 23-24 вересня 2011 р.). – Л. : Львів. держ. ун-т внутр. справ. – С. 468-472.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. <http://www.scourt.gov.ua/> - офіційний сайт Верховного суду України
2. <http://reyestr.court.gov.ua/> - Єдиний державний реєстр судових рішень
3. <http://rada.gov.ua/> - офіційний веб-портал Верховної Ради України

4. <http://www.kmu.gov.ua/> - Урядовий портал
5. <https://minjust.gov.ua/> - офіційний сайт Міністерства юстиції України
6. <http://www.gp.gov.ua/> - офіційний сайт Генеральної прокуратури України
7. <http://mvs.gov.ua/> - офіційний сайт Міністерства внутрішніх справ

Порядок оцінювання

Схема нарахування балів

Аудиторна робота, поточне тестування та самостійна робота										Підсумкови й контроль	Підсумков а кількість балів
T 1	T 2	T 3		T 4	T 5	T6	T7	T8	T9	T1 0	
1	3	1		1	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	
T1 1	T12	T13		T1 4	T1 5	T1 6	T1 7	T1 8	T19	T2 0	
0,5	0,5	3		0,5	0,5	0,5	3	3	3	3	
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T1 0	T11	
0,5	0,5	0,5	3	0,5	3	0,5	3	0,5	0,5	3	
T12	T1 3	T1 4	T1 5	T1 6	T1 7	T1 8	T1 9	T2 0	T2 1	T22	
0,5	0,5	3	3	0,5	3	0,5	3	3	0,5	0,5	
60 балів										40 балів	100 балів

Критерії оцінювання знань

Сума балів за 100- бальною	Оцінка в ECTS	Значення оцінки ECTS	Критерії оцінювання	Рівень компетен тності	Оцінка за національною шкалою	
					екзамен	залік

шкалою						
90-100	A	відмінно	Студент (курсант) виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить та опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні обдарування і нахили.	Високий (творчий)	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	Студент (курсант) вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує справи та задачі в стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна.	Достатній (конструктивно-варіативний)	добре	
74-81	C		Студент (курсант) вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача; в цілому самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок.			
64-73	D	задовільно	Студент (курсант) відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання та розуміння основних положень; з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих.	Середній (репродуктивний)	задовільно	
60-63	E		Студент (курсант) володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні			
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання семестрового контролю	Студент (курсант) володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу.	Низький (рецептивний)	незадовільно	
1-34	F	незадовільно з обов'язковим	Студент (курсант) володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання та відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів.			

		повторни м вивчення м залікового кредиту				
--	--	---	--	--	--	--

Підсумковий контроль

Складання заліку. У випадку, якщо курсант (студент) впродовж семестру набрав від 35 до 60 балів, він повинен скласти залік з метою підвищення свого рейтингу, але не більше ніж на 40 балів.

Питання до заліку складаються на основі навчальної програми дисципліни і адекватно відображають зміст усього навчального матеріалу. Якщо курсант (студент) за підсумками модульного контролю та складання заліку не набрав балів, достатніх для виставлення позитивної оцінки (60 балів і більше), він має право перескласти залік, однак при цьому не враховуються результати складання заліку – підвищення балів здійснюється від рейтингової оцінки за результатами аудиторної роботи та модульного контролю.

Курсанти (студенти), які впродовж семестру набрали менше 35 балів, до складання заліку не допускаються.

Перелік питань для підготовки до заліку

ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА

1. Поняття та предмет кримінального права.
2. Завдання кримінального права.
3. Функції кримінального права України.
4. Принципи кримінального права.
5. Система кримінального права.
6. Взаємозв'язок кримінального права з іншими галузями права.
7. Закон про кримінальну відповідальність.
8. Тлумачення закону про кримінальну відповідальність.
9. Чинність закону про кримінальну відповідальність у часі.
10. Чинність закону про кримінальну відповідальність у просторі.
11. Система Загальної частини КК.
12. Ознаки злочину та відмінність злочину від інших правопорушень.
13. Класифікація злочинів.
14. Склад злочину: поняття, значення, зміст, ознаки.
15. Обов'язкові і факультативні ознаки складу злочину.
16. Об'єкт злочину.
17. Предмет злочину.
18. Об'єктивна сторона складу злочину.
19. Причинний зв'язок у кримінальному праві.
20. Факультативні ознаки об'єктивної сторони складу злочину: поняття, види та їх загальна характеристика.
21. Суб'єкт злочину: поняття, види, зміст.
22. Поняття неосудності та її критерії.
23. Обмежена осудність.
24. Суб'єктивна сторона складу злочину.

25. Поняття та форми вини у кримінальному праві.
26. Умисел та його види.
27. Необережність та її види у кримінальному праві.
28. Складна (змішана) форма вини та її значення.
29. Мотив і мета складу злочину.
30. Поняття та види помилок у кримінальному праві.
31. Поняття й види стадій вчинення злочину.
32. Закінчений злочин.
33. Незакінчений злочин та його види.
34. Готування до злочину.
35. Замах на злочин та його види.
36. Добровільна відмова від доведення злочину до кінця та її значення.
37. Форми співучасті у кримінальному праві.
38. Види співучасників злочину за кримінальним законом.
39. Причетність до злочину та її види.
40. Поняття та загальна характеристика множинності злочинів.
41. Поняття та види одиничного злочину.
42. Повторність як вид множинності злочинів.
43. Сукупність як вид множинності злочинів.
44. Рецидив як вид множинності злочинів.
45. Обставини, що виключають злочинність діяння: поняття, види та загальна характеристика.
46. Необхідна оборона як обставина, що виключає злочинність діяння.
47. Уявна оборона як обставина, що виключає злочинність діяння.
48. Затримання особи, що вчинила злочин як обставина, що виключає злочинність діяння.
49. Крайня необхідність як обставина, що виключає злочинність діяння.
50. Фізичний або психічний примус як обставина, що виключає злочинність діяння.
51. Виконання наказу або розпорядження як обставина, що виключає злочинність діяння.
52. Діяння, пов'язане з ризиком як обставина, що виключає злочинність діяння.
53. Виконання спеціального завдання з попередження чи розкриття злочинної організованої групи чи злочинної організації як обставина, що виключає злочинність діяння.
54. Поняття та види звільнення від кримінальної відповідальності.
55. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям.
56. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим.
57. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з передачею особи на поруки.
58. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з із зміною обстановки.
59. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності.
60. Поняття і мета покарання за кримінальним законом України.
61. Система та види покарань за кримінальним законом України.
62. Основні покарання за кримінальним законом України.
63. Додаткові покарання за кримінальним законом України.
64. Покарання, що можуть призначатися і як основні, і як додаткові.
65. Штраф як вид кримінального покарання.
66. Позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу як вид кримінального покарання.
67. Позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю як вид кримінального покарання.

68. Громадські роботи як вид кримінального покарання.
69. Виправні роботи як вид кримінального покарання.
70. Службові обмеження для військовослужбовців як вид кримінального покарання.
71. Конфіскація майна як вид покарання.
72. Арешт як кримінальне покарання.
73. Обмеження волі як кримінальне покарання.
74. Тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців як вид кримінального покарання.
75. Позбавлення волі на певний строк як вид кримінального покарання.
76. Довічне позбавлення волі як вид кримінального покарання.
77. Принципи призначення покарання за кримінальним законодавством України.
78. Загальні засади призначення покарання за кримінальним законодавством України.
79. Обставини, які пом'якшують покарання.
80. Обставини, які обтяжують покарання.
81. Призначення покарання за закінчений злочин та злочин, вчинений у співучасті.
82. Призначення покарання за наявності обставин, що його пом'якшують.
83. Призначення покарання за незакінчений злочин та за злочин, вчинений у співучасті.
84. Призначення більш м'якого покарання, ніж передбачено законом.
85. Призначення покарання за сукупністю злочинів.
86. Призначення покарання за сукупністю вироків.
87. Обчислення строків покарання та правила складання покарання та зарахування строку попереднього ув'язнення.
88. Звільнення від покарання за кримінальним законом України.
89. Звільнення від покарання у зв'язку із втратою особою суспільної небезпечності.
90. Звільнення від відбування покарання за кримінальним законом України.
91. Звільнення від відбування покарання з випробуванням.
92. Звільнення від відбування покарання у зв'язку із закінченням строків давності виконання обвинувального вироку.
93. Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання.
94. Заміна невідбутої частини покарання більш м'яким.
95. Звільнення від відбування покарання вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до трьох років.
96. Звільнення від відбування покарання за хворобою.
97. Звільнення від покарання у зв'язку з амністією.
98. Звільнення від покарання у зв'язку з помилуванням.
99. Погашення та зняття судимості.
100. Заходи кримінально-правового впливу: поняття, мета, суб'єкти застосування, види.
101. Примусові заходи медичного характеру та примусове лікування.
102. Спеціальна конфіскація (ст. 96-1 КК).
103. Випадки застосування спеціальної конфіскації (ст. 96-2 КК).
104. Заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб.
105. Обмежувальні заходи.
106. Особливості кримінальної відповідальності неповнолітніх.
107. Особливості призначення кримінальних покарань щодо неповнолітніх.
108. Особливості звільнення неповнолітніх від кримінального покарання.
109. Особливості звільнення неповнолітніх від відбування кримінального покарання.
110. Особливості погашення та зняття судимості щодо неповнолітніх.

ОСОБЛИВА ЧАСТИНА

1. Система Особливої частини КК.
2. Кваліфікація злочинів: поняття, види та функції.

3. Юридичне закріплення результатів кваліфікації злочинів: виклад фактичних обставин справи, складання формули кваліфікації, юридичне формулювання обвинувачення, обґрунтування кваліфікації.
4. Поняття, види та загальна характеристика злочинів проти основ національної безпеки України.
5. Дії, спрямовані на насильницьку зміну чи повалення конституційного ладу або на захоплення державної влади (ст. 109 КК).
6. Посягання на територіальну цілісність і недоторканність України (ст. 110 КК).
7. Державна зрада (ст. 111 КК).
8. Диверсія (ст. 113 КК).
9. Поняття, види та загальна характеристика злочинів проти життя та здоров'я особи.
10. Умисне вбивство (ст. 115 КК).
11. Умисне тяжке тілесне ушкодження (ст. 121 КК).
12. Побой і мордування (ст. 126 КК).
13. Каткування (ст. 127 КК).
14. Погроза вбивством (ст. 129 КК).
15. Залишення в небезпеці та ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані (ст. ст. 135-136 КК).
16. Ненадання допомоги хворому медичним працівником (ст. 139 КК).
17. Неналежне виконання професійних обов'язків медичним або фармацевтичним працівником (ст. 140 КК).
18. Поняття, види та загальна характеристика злочинів проти волі, честі та гідності особи.
19. Незаконне позбавлення волі або викрадення людини (ст. 146 КК).
20. Захоплення заручників (ст. 147 КК).
21. Торгівля людьми або інша незаконна угода щодо передачі людини (ст. 149 КК).
22. Поняття, види та загальна характеристика злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканості особи.
23. Зґвалтування (ст. 152 КК).
24. Примушування до вступу в статевий зв'язок (ст. 154 КК).
25. Поняття, види та загальна характеристика злочинів проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина.
26. Перешкоджання здійсненню виборчого права або права брати участь у референдумі, роботі виборчої комісії або комісії з референдуму чи діяльності офіційного спостерігача (ст. 157 КК).
27. Підкуп виборця, учасника референдуму (ст. 160 КК).
28. Порухення недоторканності житла (ст. 162 КК).
29. Перешкоджання законній професійній діяльності журналістів (ст. 171 КК).
30. Грубе порушення законодавства про працю та угоди про працю (ст. ст. 172, 173 КК).
31. Поняття, види та загальна характеристика злочинів проти власності.
32. Крадіжка (ст. 185 КК).
33. Грабіж (ст. 186 КК).
34. Розбій (ст. 187 КК).
35. Вимагання (ст. 189 КК).
36. Шахрайство (ст. 190 КК).
37. Привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем (ст. 191 КК).
38. Поняття, види та загальна характеристика злочинів у сфері господарської діяльності.
39. Виготовлення, зберігання, придбання, перевезення, пересилання, ввезення в Україну з метою використання при продажу товарів, збуту або збут підrobлених грошей, державних цінних паперів, білетів державної лотереї, марок акцизного податку чи голографічних захисних елементів (ст. 199 КК).

40. Контрабанда (ст. 201 КК).
41. Незаконне виготовлення, зберігання, збут або транспортування з метою збуту підакцизних товарів (ст. 204 КК).
42. Ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) (ст. 212 КК).
43. Поняття, види та загальна характеристика злочинів проти довкілля.
44. Порушення правил екологічної безпеки (ст. 236 КК).
45. Незаконне полювання (ст. 248 КК).
46. Незаконне зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом (ст. 249 КК).
47. Поняття, види та загальна характеристика злочинів проти громадської безпеки.
48. Створення злочинної організації (ст. 255 КК).
49. Бандитизм (ст. 257 КК).
50. Терористичний акт (ст. 258 КК).
51. Викрадення, привласнення, вимагання вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин чи радіоактивних матеріалів або заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживанням службовим становищем (ст. 262 КК).
52. Поняття, види та загальна характеристика злочинів проти безпеки виробництва.
53. Порушення вимог законодавства про охорону праці (ст. 271 КК).
54. Порушення правил безпеки під час виконання робіт з підвищеною небезпекою (ст. 272 КК).
55. Загальна характеристика злочинів проти безпеки руху та експлуатації транспорту.
56. Порушення правил безпеки руху або експлуатації залізничного, водного чи повітряного транспорту (ст. 276 КК).
57. Порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами (ст. 286 КК).
58. Незаконне заволодіння транспортним засобом (ст. 289 КК).
59. Поняття, види та загальна характеристика злочинів проти громадського порядку та моральності.
60. Масові заворушення (ст. 294 КК).
61. Хуліганство (ст. 296 КК).
62. Наруга над могилою, іншим місцем поховання або над тілом померлого (ст. 297 КК).
63. Загальна характеристика злочинів у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інших злочинів проти здоров'я населення.
64. Контрабанда наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів чи фальсифікованих лікарських засобів (ст. 305 КК).
65. Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання чи збут наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів (ст. 307 КК).
66. Порушення встановлених правил обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів (ст. 320 КК).
67. Загальна характеристика злочинів у сфері охорони державної таємниці, недоторканості державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації.
68. Розголошення державної таємниці (ст. 328 КК).
69. Незаконне переправлення осіб через державний кордон України (ст. 332 КК).
70. Ухилення від призову на строкову військову службу, військову службу за призовом осіб офіцерського складу (ст. 335 КК).
71. Поняття, види та загальна характеристика злочинів проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян та злочинів проти журналістів.
72. Опір представникові влади, працівникові правоохоронного органу, державному виконавцю, члену громадського формування з охорони громадського порядку і

- державного кордону або військовослужбовцеві, уповноваженій особі Фонду гарантування вкладів фізичних осіб (ст. 342 КК).
73. Погроза або насильство щодо працівника правоохоронного органу (ст. 345 КК).
  74. Погроза або насильство щодо журналіста, посягання на життя журналіста (ст. ст. 345-1, 348-1 КК).
  75. Посягання на життя працівника правоохоронного органу, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовця (ст. 348 КК).
  76. Поняття, види та загальна характеристика злочинів у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електров'язку.
  77. Несанкціоноване втручання в роботу електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), автоматизованих систем, комп'ютерних мереж та мереж електров'язку (ст. 361 КК).
  78. Поняття, види та загальна характеристика злочинів у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг.
  79. Зловживання владою або службовим становищем (ст. 364 КК).
  80. Перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу (ст. 365 КК).
  81. Службова недбалість (ст. 367 КК).
  82. Прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою (ст. 368 КК).
  83. Пропозиція, обіцянка або надання неправомірної вигоди службовій особі (ст. 369 КК).
  84. Поняття, види та загальна характеристика злочинів проти правосуддя.
  85. Притягнення завідомо невинного до кримінальної відповідальності (ст. 372 КК).
  86. Примушування давати показання (ст. 373 КК).
  87. Невиконання судового рішення (ст. 382 КК).
  88. Ухилення від покарання, не пов'язаного з позбавленням волі (ст. 389 КК).
  89. Ухилення від відбування покарання у виді обмеження волі та виді позбавлення волі (ст. 390 КК).
  90. Злісна непокора вимогам адміністрації установи виконання покарань (ст. 391 КК).
  91. Дії, що дезорганізують роботу установ виконання покарань (ст. 392 КК).
  92. Втеча з місця позбавлення волі або з під-варті чи зі спеціалізованого лікувального закладу (ст. ст. 393, 394 КК).
  93. Приховування злочину (ст. 396 КК).
  94. Загальна характеристика злочинів проти встановленого порядку несення військової служби (військові злочини).
  95. Непокора (ст. 402 КК).
  96. Невиконання наказу (ст. 403 КК).
  97. Порушення статутних правил взаємовідносин між військовослужбовцями за відсутності відносин підлеглості (ст. 406 КК).
  98. Самовільне залишення військової частини або місця служби (ст. 407 КК).
  99. Дезертирство (ст. 408 КК).
  100. Поняття, види та загальна характеристика злочинів проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку.
  101. Пропаганда війни (ст. 436 КК).
  102. Виготовлення, поширення комуністичної, нацистської символіки та пропаганда комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарного режиму (ст. 346-1 КК).
  103. Планування, підготовка, розв'язування та ведення агресивної війни (ст. 437 КК).
  104. Найманство (ст. 447 КК).

Методичні рекомендації по підготовці до заліку

При вивченні даного курсу, необхідно мати на увазі, що кримінальне право - один з профілюючих предметів, знання якого необхідне всім працівникам ДПтС України. Досконале знання кримінального законодавства нашої держави є необхідною умовою успішної роботи за фахом. Це покладає на курсанта (курсанта) обов'язок з перших днів занять відмовитися від поверхового засвоєння кримінально-правових інститутів, категорій і понять.

У період підготовки до заліку по кримінальному праву кожний курсант (студент) повинен привести в систему всі знання, одержані при вивченні даної галузі права. При цьому треба керуватися програмою по курсу кримінального права, що визначає осяг і зміст матеріалу, який необхідно вивчити і засвоїти.

На заліку курсант (студент) повинен гранично стисло, але разом з тим змістовно відповісти на поставлені питання. Відповідаючи на питання, необхідно дотримуватися певної схеми, яка не дозволила б віддалятися від змісту поставлених питань. При відповіді важливо вказати як дане питання розглядається в літературі, які із цього приводу існують точки зору і які є проблеми.

Досвід приймання заліків свідчить про наявність таких найбільш поширених і типових хиб, що стосуються знань і практичних навичок з курсу кримінального права, наприклад нездатність чітко визначити основні поняття (кримінального права, злочину, складу злочину, готування та замаху на злочин, співучасті у вчиненні злочину, сукупності, повторності та рецидиву злочинів, необхідної оборони, крайньої необхідності, покарання та інших) або їхні характерні ознаки: неможливість визначити обов'язкові ознаки складу злочину, нерозуміння відмінності об'єкта від предмета злочину (наприклад, об'єктом крадіжки є майно, замість об'єктом крадіжки є відносини власності, а предметом є майно), обставин, що виключають злочинність діяння (необхідна оборона) від обставин, що звільняють від кримінальної відповідальності (примирення винного з потерпілим) та обставин, що звільняють від покарання та його відбуття (звільнення від відбування покарання з випробуванням) та ін.

Вимагають більш ґрунтовного використання відповідні положення нових постанов Пленуму Верховного Суду України, навчально-методичної та монографічної літератури з кримінального права.

Політика академічної доброчесності

Прослуховуючи цей курс, Ви погодились виконувати положення принципів академічної доброчесності:

- складати всі проміжні та фінальні завдання самостійно без допомоги сторонніх осіб;
- надавати для оцінювання лише результати власної роботи;
- не вдаватися до кроків, що можуть нечесно покращити ваші результати чи погіршити/покращити результати інших курсантів (студентів, слухачів);
- не публікувати відповіді на питання, що використовуються в рамках курсу для оцінювання знань курсантів (студентів, слухачів).

Рекомендована література

1. Конституція України (в редакції Закону від 15.03. 2016 р.) : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-В [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.

2. Кримінальний кодекс України: чинне законодавство із змінами та допов. на 02 квітня 2018 року: Офіц. текст. – К. : Правова єдність, 2018. – 208 с.
3. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / Д. С. Азаров, В. К. Гришук, А. В. Савченко [та ін.]; за заг. ред. О. М. Джужі, А. В. Савченка, В. В. Чернея. – 2-ге вид., перероб. і допов. – Київ: Юрінком Інтер, 2018. – 1104 с.
4. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. – 10-те вид., переробл. та допов. – Київ : ВД «Дакор», 2018. – 1360 с.
5. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України [Текст] / за заг. ред. Литвинова О. М. – К. : Центр учбової літератури, 2016. – 528 с.
6. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України. Злочини проти власності / За ред. М. І. Хавронюка. – Київ : Дакор, 2017. – 448 с.
7. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України. Станом на 20 січня 2018 року / За заг. ред. Глунька В. В. – Київ: Видавничий дім «Професіонал», 2018. – 784 с.
8. Постанови пленумів Верховного суду України та вищих спеціалізованих судів України в кримінальних та адміністративних провадженнях : (ОФІЦ. ТЕКСТ) / Упоряд. С. А. Кузьмін, М. С. Кучеренко. – К. : ПАЛИВОДА А. В., 2015. – 736 с.
9. Постанови Пленуму Верховного Суду в кримінальному судочинстві / Упорядник Вереша Р. В. – К. : Алерта, 2018. – 280 с.
10. Кримінальне право : Особлива частина : підручник / за ред. О. О. Дудорова, Є. О. Письменського. – [2-ге вид.]. – Київ : Дакор, 2013. – 786 с.
11. Кримінальне право України : у питаннях та відповідях : навч. посібн. / Литвинов О. М., Житний О. О., Клемпарський М. М. та ін. ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. О. М. Литвинова. – МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2016. – 328 с.
12. Кримінальне право України. Загальна частина : зб. задач / За заг. ред. д.ю.н., проф. Савченка А. В. та к.ю.н., доц. Шармар О. М. Київ : НАВС, 2018. – 108 с.
13. Кримінальне право України. Загальна частина : навчальний посібник / [В. М. Трубников, М. В. Даньшин, О. О. Житний та ін.] ; за заг. ред. В. М. Трубникова. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. – 444 с.
14. Кримінальне право України. Особлива частина : зб. задач / За заг. ред. д.ю.н., проф. Савченка А. В. та к.ю.н., доц. Мостепанюк Л. О. Київ : НАВС, 2018. – 101 с.
15. Кримінальне право України: Загальна частина : підручник / В.І. Борисов, В.Я. Тацій, В.І. Тютюгін та ін.; за ред. В.Я. Тація, В.І. Борисова, В.І. Тютюгіна. – [5-те вид., переробл. і допов.]. – Х. : Право, 2015. – 528 с.
16. Кримінальне право України: Особлива частина : підручник / Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін та ін. ; за ред. проф. В. Я. Тація, В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна. – [5-те вид., переробл. і допов.]. – Х. : Право, 2015. – 680 с.
17. Берзін П. С. Кримінальне право : Загальна частина : підручник у 3-х т. Т.1. Загальні засади. – К. : Дакор, 2018. – 404 с.
18. Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. – Т. 17 : Кримінальне право / редкол.: В. Я. Тацій (голова), В. І. Борисов (заст. голови) та ін. ; Нац. Акад. прав. наук України ; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. – Харків : Право, 2016. – 1064 с.
19. Вереша Р. В. Кримінальне право України. Загальна частина : навч. посіб. / Р. В. Вереша ; Акад. адвокатури України. – [5-те вид., перероб. та допов.]. – Київ : Алерта, 2018. – 359 с.
20. Дудоров О. О., Хавронюк М. І. Кримінальне право : навчальний посібник [Текст] / За заг. ред. М. І. Хавронюка. – К. : Ваїте, 2014. – 944 с.
21. Ємельянов В. П. Кримінальне право України: Загальна частина. Основні питання вчення про злочин : наук.-практ. посіб. / В. П. Ємельянов. – Харків : Право, 2018. – 142 с.

22. Сливич І. І. Кримінальне право України. Особлива частина : навч. посіб. / І. І. Сливич, Я. В. Ступник ; М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Ужгор. нац. ун-т». – Ужгород ; Херсон : Гельветика, 2014. – 655 с.
23. Сучасне кримінальне право України : Курс лекцій /А.В. Савченко, В. В. Кузнецов, О. Ф. Штанько. – [2-е вид.] – К. : Вид. Паливода А.В., 2006. – 208 с.
24. Теорія кваліфікації злочинів : підручник / В. В. Кузнецов, А. В. Савченко ; за заг. ред. д.ю.н. В. І. Шакуна. – [5-е вид., перероб.] – К.: Алерта, 2013. – 316 с.
25. Тютюгін В. І. Кримінальне право : Загальна частина : навч. посібн. / В. І. Тютюгін, О. Д. Комаров, М. А. Рубашенко. – [2-ге вид. перероб. та допов.]. – Х. : Право, 2017. – 202 с.
26. Тютюгін В. І. Кримінальне право : Особлива частина : навч. посібн. / В. І. Тютюгін, О. Д. Комаров, М. А. Рубашенко. – [2-ге вид. перероб. та допов.]. – Х. : Право, 2017. – 160 с.
27. Українське кримінальне право. Загальна частина : підручник / [Берзін П. С. та ін.] ; за заг. ред. В. Навроцького. – К. : Юрінком Інтер, 2013. – 711 с.
28. Фріс П. Л. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник. – Харків. : Фенікс, 2018. – 394 с.

Електронні джерела та адреси з мережі Internet:

1. Офіційний веб-портал Верховної Ради України: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws>.
2. Офіційне інтернет-представництво Президента України: <http://www.president.gov.ua/>.
3. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України: <http://www.kmu.gov.ua/>.
4. Офіційний сайт Генеральної прокуратури України: <http://www.gp.gov.ua/>.
5. Офіційний веб-портал судової влади України: <http://court.gov.ua/>.
6. Офіційний сайт Національної академії внутрішніх справ: <https://www.naiu.kiev.ua/>.
7. Офіційний сайт Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого: <http://nlu.edu.ua/>.
8. Офіційний сайт юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка: <https://www.law.univ.kiev.ua/ua/>.
9. Офіційний сайт «Вісника Кримінологічної асоціації України»: <http://www.visnikkau.org/>.
10. Офіційний сайт «Вісника асоціації кримінального права України»: <http://nauka.nlu.edu.ua/?p=600>.
11. Офіційний сайт Науково-дослідного інституту вивчення злочинності імені академіка В. В. Сташиса Національної академії правових наук України: <http://ivpz.org/>.
12. Офіційний сайт Академії правових наук України: <http://www.aprnu.kharkiv.org/>.
13. Офіційний сайт «Вісника академії правових наук України»: <http://visnyk.kh.ua/en>.